

METADATA JA TEKIJÄNOIKEUSLAKI

**Selvitys videosisällönjakopalveluiden sääntelyn
näkökulmasta**

Samuli Melart, Tuomas Mylly,

Jukka Tarkela, Henri Linnankoski

Sisällysluettelo

Lyhenteitä	i
Yhteenveto	ii
Summary	ii
1 Johdanto	1
2 Metadatan ja tekijänoikeudellinen metadata	4
2.1 Mitä on metadata?	4
2.2 Metadatan luokittelu	5
2.3 Tekijänoikeudellinen metadata ja sitä koskevat haasteet	8
2.4 Metadataa koskevia haasteita ja näiden vaikutuksia	9
3 Videosisällön metadata ja sitä koskevat käytännöt	13
3.1 Videotiedostot	13
3.2 Yleistä videotiedostojen metadatasta	14
3.3 Keskeisiä itsesääntelykäytäntöjä ja standardeja	16
4 Videoalustapalveluiden sisällönhallinta ja metadata	18
4.1 YouTube	18
4.2 Vimeo	21
4.3 Twitch	22
4.4 Videoalustapalveluiden ohjelmointirajapinnat ja metadata	23
4.5 Yhteenvettoa	25
5 Miten metadataa ja sen käyttöä säännellään?	26
5.1 Olemassa oleva kansainvälinen ja EU-tason sääntely	26
5.2 Suomen tekijänoikeuslaki (404/1961)	28
5.2.1 Oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot nykyisessä laissa	28
5.2.2 Metadatan ja sen haltijan suoja	34
5.3 DSM-direktiivi / Olemassa oleva EU-sääntely	39
5.4 Tulevaa ja vastikään hyväksyttyä EU-sääntelyä	44
5.4.1 Johdanto	44

5.4.2	DSA:n keskeiset normit, jotka voivat vaikuttaa metadatatietojen asemaan.....	46
5.4.3	Yhteenveto DSA:n vaikutuksista	50
5.4.4	Datasäädösehdotus ja sen 35 artikla	51
6	Arviointia ja toimenpidesuosituksia.....	52
	Lähteet	58

Lyhenteitä

API = Application programming interface (“Ohjelmointirajapinta”)

CC = Creative Commons

ccREL = Creative Commons Rights Expression Language

DOI = Digital Object Identifier

EIDR = Entertainment Identifier Registry

EU = Euroopan unioni

EUT = Euroopan unionin tuomioistuin

IEC = International Electrotechnical Commission

IPMP = Intellectual Property Management and Protection Extension

ISAN = International Standard Audiovisual Number

ISNI = International Standard Name Identifier

ISRC = International Standard Recording Code

ISO = International Organization for Standardization

ISWC = International Standard Musical Work Code

OAI = Open Archives Initiative

ODRL = Open Digital Rights Language

ONIX = Online Information eXchange

RDF = Resource Description Framework

TN = Tekijänoikeusneuvosto

W3C = World Wide Web Consortium

WIPO = World Intellectual Property Organization

XML = Extensible Markup Language

XMP = Extensible Metadata Platform

Yhteenveto

Tässä selvityksessä tarkastellaan tekijänoikeudellista metadataa koskevaa sääntelyä ja käytäntöjä EU:n tekijänoikeuksia koskevan DSM-direktiivin 17 artiklan määritelmän mukaisten suurten verkkosisällönjakopalvelun tarjoajien sisällönhallinnan kontekstissa. Selvitys painottuu metadatan tarkastelussa erityisesti videosisällönjakopalveluihin, jotka säilyttävät merkittävässä määrin tekijänoikeudella suojattua sisältöä ja joiden sisältö perustuu lähes kokonaan palvelun käyttäjien tekemiin latauksiin. Erityisesti suuret videosisällönjakopalvelut käyttävät metadataa osana kehittyneitä sisällönhallintajärjestelmiänsä sisällön kuvailuun ja hallintaan, mukaan lukien tekijänoikeudellinen oikeuksien hallinta.

Selvityksessä esitetään tehtäväksi eräitä täsmennyksiä TekijäL 50 d §:ään koskien oikeuksien sähköisiä hallintatietoja. Toiseksi selvityksessä kannustetaan jatkamaan yhteistyötä sidosryhmien kanssa datan jakamisesta ja sitä koskevien käytäntöjen yhdenmukaistamisesta sekä pyrkiä edistämään vapaaehtoisuuteen perustuvia ratkaisuja. Kolmanneksi selvityksessä suositellaan valtioneuvostoa kartoittamaan TekijäL 49 § 1 momentin luettelosuojan yhteensopivuutta suhteessa EU:n tulevan datasäätelyyn tavoitteisiin. Neljänneksi selvityksessä ehdotetaan Euroopan laajuisia toimia, joilla metadatan käyttöä ja sisältöjen lisensiointia voitaisiin tehostaa Euroopan laajuisesti.

Summary

This report explores regulation and practices related to copyright metadata. Special attention will be given to large video content sharing services, which as their main or one of the main purposes store a large amount of copyright-protected works or other subject-matter uploaded by their users. In particular, large video content sharing services use metadata as part of their sophisticated content management systems to describe and manage content, including copyright management.

The report proposes some clarifications to Section 50d of the Finnish Copyright Act concerning electronic rights management information. Secondly, the report encourages further cooperation with stakeholders on the issues of data sharing and compatibility of practices and to promote voluntary solutions. Thirdly, the report recommends the relevant ministries to investigate the compatibility of the catalogue protection under Section 49(1) of the Copyright Act in the light of the objectives of the upcoming EU regulations on data economy. Fourthly, the report proposes Europe-wide measures to enhance metadata and content licensing practices.

1 Johdanto

Tässä opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa selvityksessä tarkastellaan tekijänoikeudellista metadataa koskevaa sääntelyä ja käytäntöjä EU:n DSM-direktiivin¹ 17 artiklan määritelmän mukaisten suurten verkkosisällönjakopalvelun tarjoajien sisällönhallinnan kontekstissa. Selvitys painottuu erityisesti videosisällönjakopalvelujen, kuten YouTube:n, Twitch'in ja Vimeon kaltaisiin suuriin toimijoihin, jotka säilyttävät merkittävässä määrin tekijänoikeudella suojattua sisältöä ja joiden sisältö perustuu lähes kokonaan palvelun käyttäjien tekemiin latauksiin.² Selvityksen tarkoitus on arvioida kansallisen tekijänoikeudellisen metadataa koskevia sääntelyn tarpeita kartoittamalla olemassa olevia videosisällönjakopalveluiden sisällönhallintakäytäntöjä ja tekijänoikeudellista metadataa koskevaa sääntelyä. Samalla tutkimuksessa kootaan olemassa olevia tekijänoikeudellista metadataa koskevaa tutkimusta ja julkisuudessa esitettyjä kannanottoja sekä näissä tehtyjä havaintoja ja päätelmiä.

6 kesäkuuta 2019 voimaan tullut EU:n DSM-direktiivi uudisti tekijänoikeussääntelyä merkittävällä edellyttäen laajoja lainsäädännöllisiä uudistuksia jäsenvaltioissa. Yksi DSM-direktiivin keskeisimmistä muutoksista koski suurten käyttäjien lataamaan sisältöön painottuneiden verkkoalustojen vastuusääntelyä niiden käyttäjien tekemistä tekijänoikeuden ja lähioikeuksien loukkauksista. Tätä koskeva 17 artikla edellyttää näitä direktiivissä verkkosisällönjakopalvelun tarjoajiksi kutsuttujen toimijoiden tekemään parhaansa sopiakseen teosten tai muun suojatun aineiston käytöstä näiden oikeudenhaltijoiden tai näiden edustajien kanssa. Mikäli käytöstä ei pystytä sopimaan, tulee oikeudenhaltijoiden tehdä parhaansa, ettei sellaista sisältöä, josta oikeudenhaltijat ovat antaneet merkitykselliset ja tarvittavat tiedot, saateta yleisön saataviin palvelussa luvattomasti. Lisäksi palveluntarjoajien tulee oikeudenhaltijoiden pyynnöstä myös jälkikäteen estää tai poistaa tällainen luvaton sisältö, mikäli sitä ei ole tunnistettu ennalta. Direktiivin velvoitteiden myötä jatkossa tietyiltä palveluntarjoajilta käytännössä edellytetään jonkin asteista automatisoitua sisällönhallintaa, johon voi liittyä automaattista sisällön estämistä tai poistamista.

Samalla velvoitteet nostavat taas metadatan ja oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot pöydälle. DSM-direktiivin 17.4(b) artiklan mukainen velvoite estää tai poistaa sisältöä edellyttäen oikeudenhaltijoita antamaan palveluntarjoajille teoksista merkitykselliset ja tarvittavat tiedot. Vaikka kyse on laajemminkin erityyppisistä tunnistetiedoista kuten tiiviste- (*hashing*) ja vesileima- (*watermarking*) teknologioiden käytöstä, on metadata tältä osin myös relevantti monin tavoin.

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/790, annettu 17 päivänä huhtikuuta 2019, tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista digitaalisilla sisämarkkinoilla ja direktiivien 96/9/EY ja 2001/29/EY muuttamisesta ("DSM-direktiivi").

² Vrt. DSM-direktiivin 2(6) artiklan määritelmä "verkkosisällönjakopalvelun tarjoajasta".

Kiinnostus metadataa kohtaan on perinteisesti rajoittunut pääasiassa informatiikan ja tietojenkäsittelyn piiriin. Vastaavasti, kansallisesti tekijänoikeudellisesta metadatasta on tehty ennestään oikeustieteellistä tutkimusta myös melko vähäisesti. Eräänlaisina edelläkävijöinä muilta sektoreilta tältä osin ovat toimineet luovien alojen teollisuus ja näiden puitteissa toimivat yhteishallinnointijärjestöt, jotka ovat kehittäneet erilaisia tiedonhallinnallisia järjestelmiä vastaamaan toimintojensa tarpeita ja kehittyvää teknologiaa. Kiinnostus metadataa kohtaan on kuitenkin kasvanut merkittävästi digitalisaation kiihtyessä. Tunnisteet voidaan yhdistää erinäisiin muihin teknisiin toimenpiteisiin, joilla teosten käyttöä voidaan rajoittaa, muodostaen yhdessä oikeuksien sähköisen hallinnoinnin.³ Erytisesti kuitenkin datatalouden tuomien uusien toimijoiden ja algoritmisen sisällön tunnistamisteknologioiden sekä toimeenpanojärjestelmien myötä yhteiskunnallinen kiinnostus metadataakohtaan on kasvanut entisestään.⁴

Suomi on vielä tämän selvityksen tekemisen aikana implementoimassa DSM-direktiiviä ja verkkolähetysdirektiiviä kansalliseen tekijänoikeuslainsäädäntöönsä. Samalla EU on kuitenkin osana kunnianhimoista datastrategiaansa⁵ valmistellut viittä muuta merkittävää lainsäädäntöehdotusta osana datatalouden politiikkaohjelmaansa: digimarkkinasäädöstä, digipalvelusäädöstä, datanhallinta-asetusta, tekoälysäädöstä ja datasäädöstä. Kaikilla näillä on enemmän tai vähemmän vaikutuksia myös tekijänoikeussäätelylle metadata ja – sisällönhallintaa koskevien kysymysten kautta, mikä vielä alleviivaa tarvetta tarkastella kansallista sääntelyä näiltä osin.

Laajentuva kirjo unionisäädöksiä tarkoittaa samalla kaventuvaa kansallista liikkumavaraa säännellä metadatakysymyksiä ja sisällönhallintakäytäntöjä lailla. Lisäksi olemassa olevien tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain säädösten yhteensopivuutta unionioikeuden kanssa joudutaan arvioimaan. Tämä voi tarkoittaa toimia joko unionioikeuden kanssa ristiriidassa olevien säädösten uudistamiseksi tai jopa purkamiseksi. Toisaalta unionioikeuden jättämien kysymysten katvealueet voivat mahdollistaa ja joiltain osin jopa edellyttää uutta sääntelyä. Tältä osin tutkimuksessa pohditaankin, miltä osin kansallisella sääntelyllä voitaisiin vaikuttaa tekijänoikeudellista metadataa koskeviin käytäntöihin ja minkälaisilla menetelmillä.

Suomi on ollut aktiivinen sekä aloitteellinen tekijänoikeus- ja datasäätelykysymysten valmistelussa. Suomi ajoi EU:ssa puheenjohtajuuskaudellaan toimivaa tekijänoikeusinfrastruktuuria. Lisäksi Opetus-

³ Kristiina Harenko – Valtteri Niiranen – Pekka Tarkela: Tekijänoikeuslaki. Talentum Pro 2016, s. 546-547.

⁴ Esim. Sitran työpaperi: EU-sääntely rakentaa reilumpaa datataloutta: Euroopan viiden datalainsäädäntöehdotuksen tarjoamat mahdollisuudet yrityksille, yksilöille ja julkiselle sektorille, 7.6.2022 (Sitra 2022). Saatavilla: <https://www.sitra.fi/app/uploads/2022/06/sitra-eu-saantely-rakentaa-reilumpaa-datataloutta.pdf>

⁵ Euroopan Komissio: Euroopan Datastrategia. COM(2020) 66 final. Saatavilla: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0066&from=fi>

ja kulttuuriministeriöllä on käynnissä tekijänoikeusinfra-hanke, jossa teemaa koskevista asioista on käyty vuoropuhelua monipuolisesti eri sidosryhmien ja asiantuntijoiden kanssa sekä rahoitetaan tähän kytkeytyviä hankkeita.⁶ Tämä lähestymistapa näyttäytyy erityisen tarpeelliselta ottaen huomioon unionin kasvava rooli niin datatalouden kuin myös tekijänoikeussäätelyn saralla.

Selvityksen toisessa luvussa kuvaillaan metadatan käsitteenä ja käytäntönä. Siinä käydään läpi mitä tarkoitetaan yleisesti metadatatalla ja mikä yhteys käsitteellä on dataan sekä erityisempään tekijänoikeudelliseen metadatan. Luvussa käydään läpi millaisia haasteita metadataan ja sen käyttöön olemassa oleva tutkimus on tunnistanut ja millaisia vaikutuksia näistä on havaittu seuraavaan.

Kolmannessa luvussa kuvaillaan edellä esitetyn valossa olemassa olevia videosisällön metadataan liittyviä käytäntöjä ja standardeja sekä vakiintuneita itsesääntelymalleja. Siinä missä metadataan kohdistuu vähäisesti julkista sääntelyä, videotiedostoja ja niiden metadatan koskevat käytännöt ovat merkittävässä määrin yhdenmukaistettuja niin tiedostomuotoja koskevin standardein kuin vakiintuneilla käytännöllä.

Neljännessä luvussa käydään lyhyesti läpi esimerkin omaisesti YouTube-, Vimeo- ja Twitch-videosisällönjakopalvelun tarjoajien sisällönhallintakäytäntöjä tekijänoikeudellisen metadatan näkökulmasta.

Viidennessä luvussa käydään läpi tekijänoikeudelliseen metadataan kohdistuvaa sääntelyä – niin voimassa olevaa kuin keskeisiä tulevia säädöksiä ja säädösehdotuksia. Luvussa arvioidaan edeltävien keskustelujen valossa tekijänoikeuslain nykytilaa erityisesti oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen sekä tietokantojen sui generis-suojan ja luettelosuojan näkökulmasta. Keskusteluissa pohditaan myös, kuinka tulevat ja valmistelussa olevat EU-säädökset voivat vaikuttaa tekijänoikeudellisen metadatan näkökulmasta kansalliseen tekijänoikeuslakiin.

Lopuksi tutkielmassa esitetään selvityksessä tehtyjen havaintojen pohjalta arviointia tekijänoikeuslain nykytilasta ja toimenpidesuosituksia siitä, kuinka tekijänoikeuslaki voisi kehittää näiden valossa huomioiden kansallisen sääntelyn liikkumavaran johtuen unionioikeudesta.

Selvityksen on tehnyt IPR University Centerin opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella. Tutkimus ja kirjoitustyöhön ovat osallistuneet Samuli Melart, Tuomas Mylly, Jukka Tarkela ja Henri Linnankoski. Lisäksi selvityksen tekemisessä ovat avustaneet Vivian Stolt ja Ellenetta Jestoi.

⁶ Opetus- ja kulttuuriministeriö: Tekijänoikeuden infrastruktuurin kehittäminen 2020-2023 (OKM020:00/2020): <https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM020:00/2020>

2 Metadatan ja tekijänoikeudellinen metadata

2.1 Mitä on metadata?

Metadatan määritelmässä on hyvä lähteä liikkeelle itse datan määritelmästä ja sen käsitteellisestä suhteesta tietoon. Tässä vakiintuneeksi malliksi on muodostunut informaatiotutkimuksen alalla kehitetty DIKW-pyramidi, jossa data, informaatio, tietämys ja viisaus esitetään hierarkkisessa suhteessa toisiinsa.⁷ Tässä dataa kuvaillaan *potentiaaliseksi* informaatioksi.⁸ Tällaista voi olla vaikkapa tutkimuksessa kerätty raakadata tai merkkijoukko, joka esittää asioiden tai tapahtumien ominaisuutta tai näiden ympäristöä. Datasta tulee informaatiota vasta kun sitä työestetään merkitykselliseksi esimerkiksi jäsentelemällä, muokkaamalla tai kuvailemalla.⁹ Tätä roolia myös metadatakin osaltaan täyttää.

Metadata määritellään usein *dataksi datasta ("data about data")*.¹⁰ Määritelmää on kuitenkin kritisoitu epätasälliseksi ja ristiriitaiseksi datan ollessa määritelmällisesti prosessoimatonta, potentiaalista tietoa vailla annettua merkitystä. Tutkimuksessa täsmällisempänä vaihtoehtona on esitetty myös määritelmä, jonka mukaan metadata on *väittämä potentiaalisesti tietoa antavasta kohteesta*.¹¹

Dataa ja metadataa on määritelty myös osana oikeuspoliittista keskustelua sekä säädösteksteissä. WIPO:n vuoden 2003 julkaisussa metadata määritellään *sisältöä kuvailevaksi tiedoksi*, joskin julkaisussa tunnustetaan käsitteen monimerkityksellisyys ja laajuus.¹² ISO/IEC 11179 standardissa metadata on määritelty yksityiskohtaisemmin *dataksi, joka määrittää ja kuvailee muuta dataa*.¹³ EU:n tuore digimarkkinasäädös ja Komission ehdotus datasäädökseksi sisältävät myös määritelmän datasta ja tiedosta. Sen mukaan *"tiedoilla' tai 'datalla' kaikkea toimenpiteiden, tosiseikkojen tai tietojen digitaalista esittämistä sekä kaikkia tällaisten toimenpiteiden, tosiseikkojen tai tietojen koosteita,*

⁷ "Data – Information – Knowledge –Wisom". Ks. esim. Jennifer Rowley. The wisdom hierarchy: representations of the DIKW hierarchy. Vol 33(2) Journal of Information Science (2007) 163-180; Russell L Ackoff: From Data to Wisdom. Vol 16 Journal of Applied Systems Analysis (1989).

⁸ Jeffrey Pomerantz: Metadata. The MIT Press 2015, s. 21.

⁹ Rowley 2007, s. 166.

¹⁰ Pomerantz 2015, s. 19.

¹¹ "[A] statement about a potentially informative object". Pomerantz 2015, s. 26.

¹² WIPO: Standing Committee on Copyright and Related Rights, Tenth Session, Geneva, November 3 to 5, 2003: Current developments in the field of digital rights management, s. 19.

¹³ ISO/IEC 11179-1:2015(E), s. 9.

myös ääni- tai kuvataallenteena tai audiovisuaalisena tallenteena”¹⁴ Vastaava määritelmä datalle sisältyy myös Komission ehdotukseen datasäädöksestä.¹⁵

Keskeistä huomata, ettei tämä rajoitu pelkästään nk. raakadataan, vaan siihen lukeutuu myös pidemmälle jalostettu data, joka *esitetään* jossain muodossa, mukaan lukien ääni- tai kuvataallenteet tai audiovisuaaliset tallenteet. Koska määritelmä koskee myös ”kaikkia tällaisten mainittujen toimenpiteiden, tosiseikkojen tai tietojen *koosteita*”, jättää määritelmä avoimeksi myös näihin lukeutuvien tietokantojen kuulumisen tämän käsitteen piiriin. Käsitteiden tullessa voimaan niistä tulee jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa sääntelyä, joiden vaikutuksia tulisi arvioida suhteessa olemassa oleviin laeista johtuviin määritelmiin esimerkiksi luetteloista ja tietokannoista.¹⁶

Tämän selvityksen puitteissa voidaan todeta, että metadatatassa on yleisesti ottaen kyse tiedosta, joka ei itsessään ole osa sen kuvaileman objektin sisältöä, vaan sijoittuu tavallaan tätä ylemmälle abstraktiselle tasolle. Esimerkiksi videotiedoston tapauksessa teoksen kestoa ja tekijöitä kuvailevat tiedot ovat metadattaa, mutta itse sisältö ei.

2.2 Metadatan luokittelu

Metadatta voidaan vakiintuneen mallin mukaisesti kategorisoida kulloinkin kyseessä olevan tarkoituksensa mukaan kolmeen päätyyppiin: kuvailevaan, rakenteelliseen ja hallinnolliseen metadataan. Monson huomauttaa kuitenkin, että kyseiset kategoriat ovat häilyviä, ja että tilanteesta riippuen yksittäinen metadatatieto voi täyttää samanaikaisesti useamman metadatatyyppin kriteerit.¹⁷

Esimerkkejä kuvailevasta metadatatista ovat tiedot tekijästä, teoksen nimestä tai otsikosta, luomispäivästä, kohteen tyyppistä ja aiheesta sekä siihen liittyvistä tunnisteista. Kuvaileva metadatta mahdollistaa tehokkaan haku- ja selaustoiminnan sekä kokoelmiin sisältyvien kohteiden löytämisen ja tunnistamisen. Monson luonnehtii kuvailevaa metadattaa käyttäjien näkökulmasta yleisesti tärkeimmäksi metadatan tyyppiksi, sillä se mahdollistaa *älykkään pääsyn* kokoelmiin ja on se

¹⁴ Euroopan Parlamentin ja Neuvoston asetus (EU) 2022/1925, annettu 14 päivänä syyskuuta 2022, kilpailullisista ja oikeudenmukaisista markkinoista digitaalialalla ja direktiivien (EU) 2019/1937 ja (EU) 2020/1828 muuttamisesta (digimarkkinasäädös), 1 artikla 24 kohta.

¹⁵ Määritelmä rajoittuu DA:ssa kuitenkin DMA:n verrattuna vain dataan. Euroopan Komissio: Euroopan Parlamentin ja Neuvoston asetus datan oikeudenmukaista saatavuutta ja käyttöä koskevista yhdenmukaisista säännöistä (COM(2022) 68 final), Brysseli, 23.2.2022.

¹⁶ Martin RF Senftleben: Study on EU copyright and related rights and access to and reuse of data. Publications Office of the European Union 2022, s. 9-10.

¹⁷ Monson 2017, s. 89-90.

datatyyppi, jota käyttäjät tarkastelevat suoraan ollessaan tekemisissä digitaalisen kokoelman käyttöliittymän kanssa.¹⁸

Rakenteellinen metadata ilmaisee puolestaan, kuinka yksittäiseen kokoelmaan sisältyvät kohteet ovat yhteydessä toisiinsa, millä logiikalla ne on ryhmitelty ja miten ne esitetään. Rakenteellinen metadata tarjoaa tietoa digitaalisen resurssin sisäisestä rakenteesta, yhdistää erilliset osat koherentiksi kokonaisuudeksi ja mahdollistaa navigoinnin monimutkaisissa kohteissa. Kohteen yksittäisiä osia ja näiden välisiä suhteita kuvaileva rakenteellinen metadata mahdollistaa keskenään yhteydessä olevien kohteiden sivutuksen, järjestyksen ja synkronoinnin kaltaisten ominaisuuksien esittämisen.¹⁹ Pomerantz on esittänyt, että digitaalinen videosisältö on yksi tyypillisimmistä tilanteista, jossa rakenteellisella metadatatalla on merkitystä. Siinä, missä rakenteellinen metadata voi yksinkertaisimmillaan tarjota tietoa esimerkiksi kirjallisen teoksen rakenteesta, kykenee MPEG-21 standardin mukainen rakenteellinen metadatatieto tarjoamaan tietoa esimerkiksi multimediatiedoston sisältämien digitaalisten osien keskinäisestä toistojärjestyksestä.²⁰

Hallinnollisen metadatan skeemat tarjoavat kohteen koko elinkaaresta sellaista tietoa, jota voidaan hyödyntää resurssien hallinnoinnissa.²¹ Tämä on Pomerantzin mukaan hallinnollisen metadatan ainut tehtävä sen kaikissa eri ilmenemismuodoissa.²² Hallinnollinen metadata myötävaikuttaa kokoelmaan sisältyvien kohteiden käsittelyyn ja hallintaan ja tarjoaa kokoelmista vastaaville tahoille tietoa, jonka avulla kokoelmaan sisältyvää aineistoa voidaan käsitellä. Esimerkkejä hallinnollisesta metadatatista ovat tiedot materiaalin digitointipäivämäärästä, digitoinnissa käytetyistä laitteista, tiedoston nimestä sekä digitaalisen kohteen luoneen organisaation nimestä.

Hallinnollista metadatatä käytetään yleisesti digitaalisten aineistojen sisäiseen käsittelyyn, ja se kattaa niin teknisen kuin säilövän metadatan. Tekninen metadata voi tarjota tietoa järjestelmän toiminnasta tai järjestelmätasoisia tietoja resursseista. Teknistä metadatatä esiintyy erityisesti digitaalisissa valokuvissa, ja valtaosa nykyaikaisista kameroista ja älypuhelimista tallentaa kuvatiedostoon automaattisesti metadatatietoa kuvan ottamishetkellä. Nykyaikaisten kuvauslaitteiden tyypillisesti käyttämä metadataskeema on EXIF-standardi.²³ Säilöväällä metadatatalla tarkoitetaan tietoa, joka

¹⁸ Monson 2017, s. 89-90.

¹⁹ Monson 2017, s. 90.

²⁰ Pomerantz 2015, s. 99-100.

²¹ Pomerantz 2015, s. 94. Metadataskeemalla tarkoitetaan sääntöjoukkoa siitä, miten ja millaisia "subjekti-predikaatti-objekti" -väittämiä kohteista on sallittua tehdä. Pomerantzin esimerkin mukaan skeema määrittää kuvitteellisella lomakkeella ilmenevät tekstikentät. Yhtenä tällaisena skeemana voidaan mainita Dublin Core -skeema, joka on suunniteltu mahdollistamaan minkä tahansa resurssin kuvailu (Pomerantz 2015, s. 28).

²² Pomerantz 2015, s. 116.

²³ Pomerantz 2015, s. 95.

edesauttaa kohteen säilyttämistä kuten painetulle kirjalle suotuisasta säilytysympäristöstä ilmankosteusasteineen.²⁴

Hallinnollinen metadata voi myös sisältää tietoa kohteeseen liittyvistä oikeuksista, kuten siihen liittyvistä mahdollisista käyttörajoituksista tai tekijänoikeuslausekkeista.²⁵ Pomerantzin mukaan myös rakenteellista metadataa voidaan pitää hallinnollisen metadatan alakategoriana.²⁶ Hallinnolliseen metadataan voidaan edelleen lukea oikeuksia koskeva metadata.²⁷

Oikeuksia koskevan tiedon tallentamiseksi on Pomerantzin mukaan kehitetty useita eri metadataskeemoja. Ensimmäinen näistä oli Dublin Core, joka tarjoaa minimimäärän ehtoja oikeuksia koskevan datan tallentamiseksi, muttei kuitenkaan sisällä aihetta koskevia parhaita käytäntöjä. Muita oikeuksia koskevia metadataskeemoja ovat esimerkiksi *Creative Commons Rights Expression Language* ("CC REO") sekä *METSRights*. Kunkin oikeusmetadataskeeman pyrkimyksenä on Pomerantzin mukaan lieventää tekijänoikeusjärjestelmän monimutkaisuutta hallinnoitavampaan muotoon. Vaikka tähän tarkoitukseen pyrkivät skeemat voivat olla keskenään vaihtokelpoisia, ovat eri skeemat vakiintuneet kuitenkin eri alojen standardeiksi. Siinä, missä Creative Commons -lisenssit ovat tavallisia verkossa, on METSRightsilla rajatumpi merkitys kirjasto- ja arkistoyhteisöissä.²⁸

Oikeusmetadataan läheisesti liittyvä alkuperämetadata mahdollistaa puolestaan resurssien paikantamisen sosiaalisissa verkostoissa sekä tarjoaa käyttäjille tarvittavan kontekstin resurssien arvioimiseksi. Alkuperämetadata tarjoaa tietoa resursseihin liittyvistä ja niihin mahdollisesti vaikuttaneista entiteeteistä sekä näiden välisistä suhteista. Alkuperämetadatan merkitys on keskeinen erityisesti digitaalisessa ympäristössä, jossa digitaalisia kohteita voidaan monistaa vaivatta.²⁹

Pomerantz esittää edellä mainittujen lisäksi erillisenä metadatan päätyyppinä käyttömetadatan, joka tarjoaa tietoa kohteen aiemmasta käytöstä, kuten latausmääristä- ja -päivämääristä sekä lataajien käyttäjäprofiileista.³⁰ Kyseinen metadata tallentaa ja paljastaa tietoa yksilöistä ja näiden käyttäytymisestä sekä tarjoaa dataa sosiaalisista verkostoista sekä yksilöiden, paikkojen ja organisaatioiden välisistä yhteyksistä.³¹

²⁴ Pomerantz 2015, s. 210

²⁵ Monson 2017, s. 90 viitaten Puglia, Steven – Reed, Jeffrey – Rhodes, Erin: Technical Guidelines for Digitizing Archival Materials for Electronic Access: Creation of Production Master Files – Raster Images. U.S. National Archives and Records Administration 2004.

²⁶ Pomerantz 2015, s. 18.

²⁷ Arvato Systems / Vidispine.com: What is video metadata? (2021), Saatavilla: <https://www.vidispine.com/video-metadata-management>.

²⁸ Pomerantz 2015, s. 108-111.

²⁹ Pomerantz 2015, s. 100-102.

³⁰ Pomerantz 2015, s. 18.

³¹ Pomerantz 2015, s. 120.

2.3 Tekijänoikeudellinen metadata ja sitä koskevat haasteet

Tekijänoikeudellisesta näkökulmasta metadatan voidaan katsoa antavan tietoa metadatan objektista eli teoksesta. Metadatan käyttöala tekijänoikeudellisessa järjestelmässä liittyy erityisesti oikeuksien sähköiseen hallintaan. Jotta metadata on tekijänoikeudellisesti relevanttia oikeuksien hallinnoimisen näkökulmasta, tulee sen antaa tietoa oikeudenhaltijan, tekijän, tai suoja-ajan kaltaisista tekijänoikeudellisesti merkityksellisistä seikoista. Sen sijaan esimerkiksi puhtaan tekninen metadata, kuten valokuvan valotusaika, tai teoksen sisältöä koskeva kuvaileva metadata, ei ole tällaista tekijänoikeudellisesti relevanttia tietoa.³²

Immateriaalioikeuksien suojaaminen vaikuttaa useisiin teollisuudenaloihin merkittävästi. Kustannus- ja kirjallisuusaloilla metadatastandardien kehittämistä on edistänyt muun muassa tarve hallinnoida tekijänoikeuksia tehokkaasti. Asianmukainen metadata auttaa immateriaalioikeuksiin liittyvien ja potentiaalisesti ristiriidassa olevien intressien tunnistamisessa, mahdollistaa sidosryhmien vuorovaikutuksen kartoittamisen sekä tarjoaa mekanismin oikeuksiin ja omistamiseen liittyvien kysymysten käsittelemiseksi.³³

Immateriaalioikeuksiin on esitetty liittyvän seuraavat viisi metadataelementtien ryhmää: 1) tekijän nimi; 2) teoksen luomisvuosi; 3) teoksen tekijänoikeustilanne; 4) teoksen julkaisutilanne; sekä 5) ajankohta, jolloin teokseen liittyvät oikeudet on tarkistettu. Näitä oikeuksiin liittyviä dataelementtejä on sisällytetty muun muassa edellä mainittuihin Dublin Coren kaltaisiin yleisiin metadatastandardeihin sekä METSRightsin kaltaisiin laajennuksiin.³⁴

Immateriaalioikeuksien käsitteellistämiseksi ja perustan tarjoamiseksi metadatastandardien kehittämiseen on kehitetty useita, *Indecsin* ja *Open Digital Rights Language* (ODRL) kaltaisia malleja. Tällaiset mallit ovat johtaneet edelleen alakohtaisten metadatastandardien, kuten *ONIX:n* ("Online Information eXchange", kustannusala), *OAI-rights activityn* ("Open Archives Initiative", muun muassa museot ja kirjastot) sekä *MPEG-21:n* (audiovisuaalinen materiaali) luomiseen.³⁵

Oikeuksien hallinnointia koskeva metadata kehitettiin digitaalisiin resursseihin liittyvien immateriaalioikeuksien suojaamiseksi sekä sähköisten resurssien luontiin ja jakeluun liittyvien transaktioiden mahdollistamiseksi. *Indecsin* ja *ODRL:n* kaltaiset immateriaalioikeuksien

³² Ninni Hamberg: Metadata ja valokuvat. IPR University Center 2020, s. 21.

³³ David Haynes: Metadata for Information Management and Retrieval: Understanding Metadata and its Use. Facet Publishing 2018, s. 127-128.

³⁴ Haynes 2018, s. 128 viitaten Whalen, Maureen: Rights Metadata Made Simple teoksessa Baca, Murtha (toim.) Introduction to Metadata 3.0. Getty Research Institute 2016.

³⁵ Haynes 2018, s. 129.

hallinnointimallit kehitettiin tätä tarkoitusta varten, minkä lisäksi PREMIS:n, MPEG-21:n ja METS Rightsin kaltaisia erityisiä metadataskeemoja käytetään digitaaliseen sisältöön liittyvän, oikeuksia koskevan datan tallentamiseksi ja käsittelemiseksi. Omistukseen liittyy myös edellä mainitut alkuperään liittyvät kysymykset.³⁶

Immateriaalioikeuksien omistamiseen liittyvät kysymykset ovat herättäneet keskustelua muun muassa sosiaalisen median maailmassa. Haynes on tuonut esiin, että Facebookin kaltaisten toimijoiden kehittämien käytäntöjen nimenomaisen maininnan mukaan palveluiden käyttäjät eivät siirrä immateriaalioikeuksiaan alustalle, kun nämä lataavat alustalle luomaansa teksti-, kuva-, ääni- tai videosisältöä. Kyseisiin sisältöihin liitettyä tai liittyvää metadataa voidaan Haynesin mukaan pitää osoituksena materiaalin omistusoikeudesta.³⁷ Oikeuksien hallinnointi on herättänyt runsasta keskustelua 2010-luvun aikana erityisesti musiikki- ja videotallenteiden kontekstissa. Kehittyvän teknologian mahdollistaessa tallenteiden jakamisen verkossa, on esimerkiksi levyteollisuuden huomio kiinnittynyt piratismiin.³⁸

2.4 Metadataa koskevia haasteita ja näiden vaikutuksia

Tekijänoikeudellisten tunnistetietojen haasteet ovat osittain päällekkäisiä yleisesti tunnistettujen dataa koskevien haasteiden kanssa. Näitä ovat mm. datan puutteellisuus, yhteensopimattomuus, tunnistetietokantojen toiminnalliset sekä laadulliset ongelmat ja datan liikkumattomuus.³⁹ Tekijänoikeudellisten hallinnointitietojen osalta on kuitenkin myös tunnistettavissa omia haasteitansa. Euroopan komission tilaamassa selvityksessä tekijänoikeudellisesta metadatasta tunnistettiin neljä keskeistä ”kipupistettä”: 1) kulut oikeuksien hallinnoinnista; 2) lisensointia koskevien menettelyjen tehottomuus; 3) maksumenettelyjen haasteet tekijänoikeudellisten korvausten saralla; ja 4) oikeuksien väärinkäytön ja muiden oikeudenloukkausten riski oikeuksien täytäntöönpanossa.⁴⁰ Senftleben ym. ovat tutkimuksessaan tunnistaneet kolme keskeistä haastetta Euroopan laajuisille datan toimivuutta parantaville hankkeille: 1) pienten ja suurten toimijoiden välinen kilpailu; 2) portinvartija-aseman menettämisen pelko; ja 3) olemassa oleviin

³⁶ Haynes 2018, s. 137.

³⁷ Haynes 2018, s. 234.

³⁸ Haynes 2018, s. 234.

³⁹ Euroopan Unionin Neuvosto: Developing the Copyright Infrastructure - Stocktaking of work and progress under the Finnish Presidency – Annex (15016/19). Brysseli 20 Joulukuuta 2019, s. 2; Euroopan komissio, Viestintäverkkojen, sisältöjen ja teknologian pääosasto: Study on copyright and new technologies: copyright data management and artificial intelligence (SMART 2019/003844-45). Euroopan unionin julkaisu-toimisto 2022. Saatavilla: <https://data.europa.eu/doi/10.2759/570559>

⁴⁰ Euroopan komissio, Viestintäverkkojen, sisältöjen ja teknologian pääosasto 2022, s. 56.

datainfrastruktuureihin tehdyistä investoinneista johtuvat esteet. Ongelmana on myös pidetty markkinavoimien epätasapainoa sekä taloudellisten kannustinten puuttumista.⁴¹

Metadata saattaa olla jo alun perin riittämätöntä, minkä lisäksi metadata saattaa hävitä digitaalisista tiedostoista niiden liikkua internetissä. Metadatan muokkaaminen ja poistaminen jälkikäteen on mahdollista suhteellisen helposti. Metadata saattaa hävitä muun muassa käytettäessä WWW-sisällönhallintaohjelmia, koska ne eivät oletusarvoisesti useinkaan säilytä metadataa.⁴² Lisäksi metadata häviää teosten erilaisilla toisintavilla toimilla kuten ottamalla kuva- tai näyttöruutukaappauksia tai äänittämällä soivaa musiikkia.

Yhtenä keskeisenä ongelmana on pidetty sitä, että monet alustapalvelut poistavat metadataa tiedostoista automaattisesti ilman oikeudenhaltijan suostumusta.⁴³ Tilanne ei siis käytännössä ole tyydyttävä siitä huolimatta, että edellä todetusti sähköisten hallinnointitietojen poistaminen on suoraan lain nojalla kiellettyä, minkä lisäksi komissio on DSM-direktiivin 17 artiklaa koskevissa soveltamisohjeissaan suhtautunut metadataan myöhempään poistamiseen varauksella.⁴⁴

Vastaavanlaisia haasteita voi seurata myös väärin tai virheellisen metadatan lisäämisestä. Tältä osin tekijänoikeudellisen metadatan kohdalla oman haasteensa aiheutuu teoksista, joiden tekijänoikeussuoja on jo lakannut. Osassa tällaisista teoksista metadata saattaa jäädä kuitenkin sisällönhallintajärjestelmien käyttöön, mikä voi johtaa esimerkiksi virheellisiin sisällön estoihin tai poistoihin – erityisesti automaattisten sisällönhallintajärjestelmien käytön lisääntyessä. Ilmiötä hankaloittaa myös kansainvälisellä tasolla poikkeavat tekijänoikeuden suoja-ajat, jolloin teoksen suoja on lakannut vain alueellisesti, mutta metadata on käytössä palvelussa rajojen yli.

Eräs merkittävä ongelma metadatan käytölle on metadatan tai tietojärjestelmien väliset yhteentoimivuusongelmat. Vaikka metadataan tai sitä sisältäviin tietokantoihin olisikin pääsy, järjestelmät eivät välttämättä pysty käyttämään tietoa sellaisenaan.⁴⁵ Vaikka metadataa sinänsä löytyisikin, ongelmana on myös se, että tämä data saattaa olla pirstoutunut eri toimijoiden välillä. Ongelma juontuu osaltaan siitä, että tekijänoikeus ei ole rekisteröitävä oikeus, joten tekijänoikeuksista

⁴¹ Sentfleben ym. 2022, s. 78-79.

⁴² Hamberg 2020, s. 15.

⁴³ Esimerkiksi internetissä liikkuvissa valokuvatiedostoista vain hyvin pienessä osassa metadata on tallella. Ks. Hamberg 2020, s. 4.

⁴⁴ Oma ilmiönsä on myös metadatan ja henkilötietojen välinen suhde. Osa metadatasta voi olla samalla myös henkilötietoja kuten nimi, paikka- tai aikatieto.

⁴⁵ DMA 1 artiklan 29 kohdassa yhteentoimivuudella tarkoitetaan ”kykyä vaihtaa tietoja ja käyttää vastavuoroisesti rajapintojen tai muiden ratkaisujen kautta vaihdettuja tietoja siten, että kaikki laitteiston tai ohjelmiston osat toimivat yhdessä muiden laitteistojen ja ohjelmistojen ja käyttäjien kanssa kaikilta osiltaan siten kuin niiden on tarkoitettu toimivan;

ei ole saatavissa kootusti virallisia tietoja.⁴⁶ Metadataa koskeva data on usein yksityisten toimijoiden tuottamaa ja hallitsemaa dataa, jota pitävät hallussaan muun muassa tekijänoikeusjärjestöt, levy-yhtiöt, musiikin julkaisijat, alustapalvelut sekä kirjastot ja yliopistot. Metadataa on tallennettu yleensä näiden tahojen luomiin omiin tietokantoihin. Esimerkiksi tekijänoikeusjärjestöillä on Suomessa omat tietokantansa ja ne muodostavatkin yhden keskeisen osan teostietoja koskevista tietokannoista.⁴⁷ Tähän voimakkaasti kytkeytyvänä ongelmana on niin ikään pidetty metadatan liikkuvuutta, sillä edellä mainitut tietokannat ovat usein yksityisiä ja hakujen tekemistä niihin on rajoitettu.⁴⁸

Metadatan välittymistä verkkoympäristössä vaikeuttaa osaltaan se, että oikeudenhaltijat ovat hajallaan eivätkä he voi tietää etukäteen, milloin heidän aineistoansa tullaan lataamaan sisällönjakopalveluissa, eikä tätä tiedä välttämättä edes näiden palvelujen tarjoajat. Tähän liittyvä saman tyyppinen, mutta laajempi ongelma koskee myös etukäteen luvan hankintaa. *Ahmaoja* on suositellut ratkaisuksi ongelmaan sitä, että tekijänoikeusjärjestöt antaisivat luvan teosten käyttöön palvelussa ja samalla tuottaisivat verkkosisällönjakopalveluille tarvittavan metadatan.⁴⁹ Tämä ei todennäköisesti kuitenkaan ratkaisisi ongelmaa, koska vain murto-osa tekijöistä ja teostyypeistä on edustettuna kansallisesti järjestäytyneiden yhteishallinnointijärjestöjen alaisuudessa. Ne eivät voi siten myöntää lupaa kaikilta osin.

Kuten oikeuskirjallisuudessa on esitetty, tämä johtaa todennäköisesti tekijänoikeusjärjestelmän tosiasialliseen eriytymiseen niiden teostyyppien ja teosten osalta, jotka ovat laajasti joko keskittyneiden suuryritysten tai yhteishallinnointijärjestöjen hallussa.⁵⁰ Lähinnä vain tällaiset oikeuksien haltijat voivat solmia verkkosisällönjakopalvelujen kanssa etukäteisiä lisenssisopimuksia ja/tai toimittaa tarvittavia referenssitiedostoja oikeuksien ennakoivalvontaa varten. Samalla tekijänoikeusjärjestelmä tosiasiaassa alkaa syrjiä pieniä ja järjestäytymättömiä oikeuksien haltijoita.⁵¹

⁴⁶ Teosten ja tekijöiden paremmalla tunnistamisella, digitaalisiin tiedostoihin sisältyvän metadatan käytöllä ja laadulla sekä näiden mahdollisesti vapaaehtoisella rekisteröinnillä tunnustetaan kuitenkin olevan tärkeä rooli tekijänoikeuden infrastruktuurin kehittämisessä ja digitaalisessa ympäristössä (EUIPO: Usein kysytyä – Tekijänoikeudet).

⁴⁷ Jari Muikku: Musiikkitiedostojen metadata. Digital Media Finland 2017, s. 10.

⁴⁸ Martin Schaefer: Why Metadata Matter for the Future of Copyright. Kluwer Copyright Blog 27.11.2020. Saatavilla: <http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2020/11/27/why-metadata-matter-for-the-future-of-copyright/>

⁴⁹ Marianne Ahmaoja: Musiikin verkkojakelijoiden lisenssisopimukset ja Youtuben Content ID-järjestelmä DSM-direktiivissä. Lakimies 7–8/2019 874–985, s. 878–879.

⁵⁰ Henning Grosse Ruse-Khan: Transition through Automation. Teoksessa Niklas Bruun ym. (toim.): Transition and Coherence in Intellectual Property Law. Cambridge University Press 2021, s. 154.

⁵¹ Martin Husovec – Joao Pedro Quintas, Too Small to Matter?: On the Copyright Directive's Bias in Favour of Big Right-Holders, teoksessa Jonathan Griffiths – Tuomas Mylly (toim.), Global Intellectual Property Protection and New Constitutionalism. Hedging Exclusive Rights. Oxford University Press 2021.

Metadatan saatavuuteen, yhteensopivuuteen ja tarkkuuteen liittyy siis vaikeuksia, mikä on ongelmallista viime kädessä ennen kaikkea oikeudenhaltijoiden kannalta, koska ne heikentävät niin mahdollisuuksia oikeuksien täytäntöönpanoon kuin myös lisensioinnin tehokkuutta. Tästä puolestaan seuraa transaktiokulujen kohoamista sekä tekijöiden tulojen menetyksiä taikka virheellisiä tilityksiä.⁵² Puutteelliset tai virheelliset metatiedot vaikeuttavat sisällön löytämistä tai lisensointia ja voivat näin ollen osaltaan mahdollistaa teosten luvaton käyttöä videoalustapalveluissa.

Myös teosten käyttäjien sekä nk. tuottajakuluttajien ("prosumers") näkökulmasta puutteelliset tunnistetiedot voivat muodostua ongelmaksi. Käyttäjille myönnetty käyttöluvat teoksiin voivat jäädä tunnistamatta järjestelmässä osana joko sisällön automaattista tunnistamista tai ihmisen suorittamaa tarkistusta. Seurauksena käyttäjän palveluun tallentama laillinen sisältö esimerkiksi voi tulla virheellisesti estetyksi tai poistetuksi palvelusta. Eston tai poiston lisäksi sisällön ladanneelle tuottajakuluttajalle voi myös seurata muita sisällönjakopalvelun käyttöehdoissa määrittelemiä sanktioita, kuten käyttäjätilan väliaikainen tai pysyvä sulkeminen. Nämä myös voivat realisoitua videosisältöpalvelujen sisällöntuottajille taloudellisina menetyksinä esimerkiksi menetetyistä mainostuloista. Lisäksi puutteellinen metadata voi osaltaan hankaloittaa videosisällönjakopalveluita jäsentelemästä palveluun ladattua sisältöä, mikä taas näkyy epätasällisyyksinä ja puutteellisuuksina hakutuloksissa sekä sisältösuosituksissa.⁵³

Koska metadataa koskevat haasteet on tunnistettu jo pitkälti, on näitä pyritty jo ratkaisemaan kansainvälisesti erilaisissa konteksteissa. Esimerkiksi tekijänoikeuksien yhteishallinnointijärjestöt ovat pyrkineet luomaan erilaisilla hankkeilla keskitettyä tietokantaa, joka on nähty ratkaisuna metadatan saatavuusongelmaan. Tähän päivään mennessä metadataa ei kuitenkaan olla onnistuttu keskittämään yhteen tietokantaan. Esimerkiksi *Global Repertoire Database* -hankkeella pyrittiin luomaan tällöinen globaali tietokanta, mutta hanke kaatui sittemmin vuonna 2014 keskeisten osanottajien vetäytymisen seurauksena.⁵⁴ Keskitetyn tietokannan luomisen ongelmia on perusteltu muun muassa tiedon omistajuuteen ja hallintaan liittyvillä epäselvyyksillä sekä sillä, miten toimintaa ja järjestelmää valvotaan, kehitetään ja rahoitetaan. Lisäksi tietokantaa pitäisi pystyä koko ajan päivittämään.

⁵² Euroopan komissio, Viestintäverkkojen, sisältöjen ja teknologian pääosasto 2022, s. 48.

⁵³ Ks. esim. Senftleben ym. 2022, s. 73-74.

⁵⁴ PRS Music: Statement on the GRD. 9 Heinäkuuta 2014. Saatavilla: <https://web.archive.org/web/20190315051606/https://www.prsformusic.com/press/2014/statement-on-the-grd>; Klementina Milosic: The Failure of the Global Repertoire Database. Hypebot 31 Elokuuta 2015. Saatavilla: <https://www.hypebot.com/hypebot/2015/08/the-failure-of-the-global-repertoire-database-effort-draft.html>; Sebastian Felix Schwemer: Licensing and Access to Content in the European Union: Regulation between Copyright and Competition Law. Cambridge University Press 2019, s. 68-69.

Tekijänoikeuden antamat taloudelliset oikeudet ovat luovutettavissa, jolloin metadatan tarkkuuden varmistaminen muotoutuu avainkysymykseksi.⁵⁵

Kaiken kattavan ja keskitetyn tietokannan sijaan yksittäistä tahoa suurempia tietokantoja on kuitenkin onnistuttu kokoamaan pienemmässä mittakaavassa. Merkittävänä esimerkkinä musiikkiteosten saralla on Common Information System-käyttöliittymä ("CIS-Net"), joka tarjoaa pääsyn yli 100 yhteishallinnointijärjestön tietokantaan. Lisäksi yhteishallinnointijärjestöt tekevät yhteistyötä yli rajojen muodostaakseen yhteisiä järjestelyjä, joilla lisensiointikäytäntöjä voidaan toteuttaa keskitetymin.⁵⁶

3 Videosisällön metadata ja sitä koskevat käytännöt

3.1 Videotiedostot

Vaikka videosisällönjakopalveluihin ladataan sisältöä videoiden lisäksi myös musiikkiteoksia ja kuvia, alustalle ladatessa tulee tiedoston olla videon muodossa. Tämä tarkoittaa teoksen sisältävän tiedoston muuntamista toisen muotoiseksi, mikä tarkoittaa myös näiden sovittamista videotiedostojen puitteisiin. Tällä voi olla merkittäviäkin vaikutuksia oikeuksien hallinnointitietojen kannalta. Koska tiedostomuoto on kiinteästi yhteydessä teoksiin sisällytettäviin tunnistetietoihin, ennen keskustelua videosisällön metadatasta on syytä sivuta lyhyesti niissä käytettävää teknologiaa ja siihen liittyviä käsitteitä.

Videotiedostoja määrittää lähtökohtaisesti kaksi piirrettä: niiden säiliömuoto ja datavirta. Säiliömuoto on tiedostomuoto, joka määrittelee tiedoston yleisen rakenteen ja kuinka tiedostoon sisältyvä tiedot tulee jäsenellä ja yhdistää. Videotiedostojen säiliömuodoissa yhdistellään toisiinsa useampia datavirtoja kuten video- ja äänidataa sekä näitä koskevaa metadataa ja indeksitietoja.⁵⁷ Yleisesti digitaalisten videoiden kanssa käytettyjä säiliömuotoja ovat muun muassa Audio Video Interleave (.avi), DivX Media Format (.divx), MPEG-4 Part 14(.mp4 ja .m4v), Matroska (.mkv ja .mk3d), Ogg (.ogv ja .ogx) ja WebM (.webm).

⁵⁵ Schaefer 2020.

⁵⁶ Kts CISAC: CIS-Net:

<https://web.archive.org/web/20220120044621/https://www.cisac.org/services/information-services/cis-net>

⁵⁷ Bruce E Koenig ja Douglas S Lacey: Forensic Authentication of Digital Audio and Video Files. Teoksessa Anthony T S Ho ja Shujun Li (toim.): Handbook of Digital Forensics of Multimedia Data and Devices. John Wiley & Sons 2015, s. 137.

Digitaalinen videodata tapaa sellaisenaan viedä merkittävästi tietokoneiden levymuistia tai internetinyhteyden tapauksessa siirtokapasiteettia.⁵⁸ Tämän takia videotiedostomuodossa oleva data on yleensä pakattu algoritmisesti käyttämällä pakkauksenhallintamenetelmiä eli *koodekkeja*.⁵⁹ Koodekin pakkaama data käyttää vähemmän tilaa kuin alkuperäinen pakkaamaton tiedosto. Koodattu tieto puretaan eli dekodataan videotiedostoa toistaessa - käytettävistä koodekeista riippuen joko alkuperäiseen muotoonsa tai riittävän samankaltaiseksi.⁶⁰ Videotiedostoissa video- ja äänidatalle käytetään erillisiä koodekkeja. Videotiedoston käyttämät koodekit osoitetaan videon säiliömuodon metadatatassa, jonka avulla videosoitin voi purkaa sisällön toistettavaan muotoon.⁶¹

Tiedostomuotojen välisissä ominaisuuksissa on merkittäviä eroja. Osa videotiedostomuodoista on käyttöoikeuksiltaan avoimia eli kenen tahansa käytettävissä, uudelleenkäytettävissä ja hyödynnettävissä vapaasti⁶² osan ollessa omisteisia ja suljettuja. Avoimia säiliömuotoja ovat muun muassa Matroska, Ogg ja WebM. Omisteisia säiliömuotoja ovat esimerkiksi AVI ja VOB. Osan säiliömuodoista, kuten Matroska, Ogg ja WebM katsotaan olevan sekä avoimia että vapaita.

Osa videotiedostomuodoista on ISO/IEC-standardoituja. Keskeisimmät standardit ovat tuottaneet standardoimisjärjestöjen ISO:n ja IEC:n yhdessä muodostama MPEG-työryhmät. MPEG-työryhmien kehittämiä standardeja ovat esimerkiksi MPEG-4 (ISO/IEC 14496 – Coding of audio-visual objects).

3.2 Yleistä videotiedostojen metadatatista

Videoita koskevalle metadatalle on esitetty erilaisia määritelmiä. Videometadatalle tarkoitetaan kaikkea digitaalisesta videotiedostosta saatavilla olevaa tietoa, kuten tietoa tekijästä, luomispäivästä, kuvaamispaikasta, kuvausvälineestä sekä latauspäivästä.⁶³ Toisen määritelmän mukaan videometadatalle tarkoitetaan jäsenettyä ja koodattua dataa, joka kuvaa informaatiota sisältävien videoentiteettien sisältöä sekä näiden kuvausominaisuuksia tarkoituksessa helpottaa kuvailtujen kokonaisuuksien automaattista tai puoliautomaattista tunnistamista, löytämistä, arviointia, tuottamista, hallintaa ja jakelua.⁶⁴

⁵⁸ Iain E Richardson: The H.264 Advanced Video Compression Standard. John Wiley & Sons 2010 2. painos, s. 2.

⁵⁹ Alkuperäinen englanninkielinen käsite on ”codec”, joka taas on coder ja decoder-sanojen sulautuma.

⁶⁰ Richardson 2010, s. 26-27.

⁶¹ Koenig – Lacey 2015, s. 137.

⁶² Avoimen määritelmästä ks. esim. Open Knowledge Foundation: Open Definition: Defining Open in Open Data, Open Content and Open Knowledge. Saatavilla: <https://opendefinition.org/od/1.1/fi/>

⁶³ Casey Schmidt: How to find, view and edit video metadata. 2.3.2021. Saatavilla: <https://www.canto.com/blog/video-metadata/>

⁶⁴ Frank Nack: Video Metadata, s. 3286-3292. Teoksessa Ling Liu ja M Tamer Özsu (toim.): Encyclopedia of Database Systems. Springer 2009., s. 3286.

Vaikka metadata liittyy keskeisesti kaikkiin tiedosto- ja sisältömuotoihin, on metadatan hyötyjen esitetty ilmenevän erityisesti videosisältöjen tapauksessa. Tämä johtuu siitä, että siinä missä ääni ja kuva muodostavat yksittäisen resurssin, ovat videot usean eri mediatyyppin sekoituksia.⁶⁵ Videometadatan rooli on tärkeä esimerkiksi hakukoneprosessien näkökulmasta. Tekstimuotoinen metadata mahdollistaa hakutermeihin vastaamisen ja tarjoaa videosisällölle kontekstin, jonka avulla se on löydettävissä. Kuten kirjallisten teosten tapauksessa, videometadata mahdollistaa myös videosisällön ”sisäisen” navigoinnin.⁶⁶

Videometadatan hallinnoinnin on esitetty tarjoavan lukuisia pitkän aikavälin hyötyjä. Videometadata voi ensinnäkin pidentää videoiden kestävyyttä ja pitää ne kauemmin relevanttina. Metadata tarjoaa toiseksi yksittäisille sisältökohteille kontekstin ja lisää niiden ymmärrettävyyttä. Kolmanneksi metadata voi kasvattaa sisältöjen relevanssia ja kiinnostavuutta. Katselija saattaa esimerkiksi pitää yksittäistä sisältöä hyödyllisempänä, kun hänen on mahdollista saada tietoa videon taustalla vaikuttaneesta tekijästä. Neljänneksi sisältöä koskevan tiedon koostaminen keskitetysti metadataan mahdollistaa yksittäisiä sisältöjä koskevien konkreettisten aikajanojen muodostamisen. Sisällön valmistamisessa käytettyä kuvauslaitteistoa arkistoiva metadata voi viidenneksi mahdollistaa samalla tavalla tuotetun myöhemmän lisämateriaalin paikantamisen. Kuudenneksi metadata voi lisätä resurssien käytön tehokkuutta vähentämällä tarvetta johdannaisversioiden luontiin koodinmuuntamisella, minkä lisäksi mahdollisuus tähän toimintaan voidaan myös erikseen estää metadatatalla. Viimeiseksi videosisältöjä koskevat kanoniset ja yksilölliset tunnisteet mahdollistavat datan liittämisen yhteen erilaisista järjestelmistä. Esimerkkinä voidaan täältä osin mainita EIDR-järjestelmä (”Entertainment Identifier Registry”), joka luo kullekin digitaaliselle sisällölle yksilöllisen DOI-tunnuksen (”Digital Object Identifier”).⁶⁷

Myös videoita nimenomaisesti koskeva metadata voidaan jaotella jaksossa X kuvatulla tavalla kuvailevan, rakenteellisen ja hallinnollisen metadatan päätyyppeihin. Kuvailevaan videometadataan lukeutuvat esimerkiksi ISBN-järjestelmää muistuttavan, digitaalisia kohteita koskevan EIDR-järjestelmän kaltaiset yksilölliset tunnisteet, tiedoston mittojen, värikoodien ja tiedostotyyppien kaltaiset fyysiset ja tekniset ominaisuudet sekä kuvausten, otsikoiden ja relevanttien avainsanojen kaltaiset bibliografiset ja lisätyt ominaisuudet. Rakenteellinen videometadata osoittaa, onko yksittäinen sisältö osa yhtä tai useampaa kokoelmaa, ja helpottaa siten sähköiseen lähteeseen

⁶⁵ Arvato Systems 2021.

⁶⁶ Arvato Systems 2021.

⁶⁷ Arvato Systems 2021.

sisältyvän tiedon navigointia ja esittämistä. Esimerkkeinä rakenteellisesta videometadatasta voidaan mainita videoiden osuudet, videokappaleet, hakemistot sekä sisällysluettelot.

Metadataa pystytään tuottamaan niin automaattisesti kuin manuaalisesti. Automaattisesti metadataa syntyy monien laitteiden kuten kameroiden ja puhelimien, tai ohjelmistojen kuten kuvankäsittely- tai äänieditointiohjelmien synnyttämiin tiedostoihin. Manuaalisesti metadataa voidaan lisätä useimmissa ohjelmistoissa. Metadata voidaan lisätä teoksen tiedostomuotoon teosta luodessa tai jälkikäteen, niin oikeudenhaltijoiden kuin myös käyttäjien toimesta. Vastaavasti, metadataa voidaan poistaa tiedostoista jälkikäteen

3.3 Keskeisiä itsesääntelykäytäntöjä ja standardeja

ISO:n määritelmässä standardilla tarkoitetaan asiakirjaa, joka sisältää vaatimuksia, määritelmiä, ohjeita tai ominaisuuksia, joita voidaan käyttää johdonmukaisesti sen varmistamiseksi, että materiaalit, tuotteet, prosessit ja palvelut soveltuvat tarkoitukseensa.⁶⁸ Standardeista puhutaan pääpiirteittäin kahdessa eri merkityksessä: 1) yleisesti tunnustettujen kansainvälisten standardointielinten tai valtioiden muodollisessa menettelyssä laatimat ”viralliset” standardit; ja 2) laajasti levinneet ja vakiintuneet menettelyt, joista on tullut alakohtaisesti tosiasiallisia standardeja ilman muodollista standardin asemaa (*”de facto-standardit”*).⁶⁹

Standardeilla ja vakiintuneilla käytännöillä yhdenmukaistetaan videosisällön metadataa ja näiden piiriin kuuluvia oikeuksien hallinnointitietoja monella tasolla. Ensinnäkin toteutukseltaan useimmissa tiedostomuodoissa, verkkoympäristössä ja tietokannoissa käytetyt metadatajärjestelmät pohjautuvat standardoituihin tai laajalti vakiintuneisiin teknologioihin kuten URI (*”Uniform resource identifier”*) -tunniste, XML (*”Extensible Markup Language”*) -merkintäkieleen ja RDF (*”Resource Description Framework”*) -tiedonvaihtomalliin.⁷⁰ Keskeiset metadataa koskevia teknisiä standardeja kehittävät ja ylläpitävät järjestöt ovat näiltä osin ISO, EIC ja W3C.

Lisäksi oikeuksien sähköiseen hallintaan on kehitetty teostyyppikohtaisia tunnistejärjestelmiä, jotka ovat kansainvälisesti laajassa käytössä digitaalisille objekteille. Äänitteiden osalta keskeisimmät tällaiset tunnisteet ovat ISRC- ja ISWC-standardit,⁷¹ kun taas audiovisuaalisissa teoksissa yleisimmät kansainväliset tunnisteet ovat ISAN- (*”International Standard Audiovisual Number”*) ja EIDR-standardit. ISAN-standardi on järjestelmä, jolla audiovisuaalinen teos tunnustetaan yksilöllisen

⁶⁸ Haynes 2018, s. 50.

⁶⁹ Haynes 2018, s. 50.

⁷⁰ Euroopan komissio, Viestintäverkkojen, sisältöjen ja teknologian pääosasto 2022, s. 107, saatavilla: <https://data.europa.eu/doi/10.2759/570559>

⁷¹ Äänitteiden standardien osalta katso esim. Muikku 2017.

numeron perusteella. Numeroiden käyttö tunnisteissa auttaa erityisesti hyödyntämään tunnisteita tietokannoissa. Standardi soveltuu kaiken tyyppiin audiovisuaalisiin teoksiin aina elokuvista mainoksiin.⁷²

Lisäksi tiedostomuotoja on standardisoitu viimeisten vuosikymmenien aikana. Video- ja multimediatiedostojen osalta keskeisimpiä standardeja on asettanut ISO:n ja EIC:n yhteinen työryhmä MPEG. MPEG on suunnitellut ja standardisoinut lukuisten videonpakkaustapojen lisäksi myös oikeuksien hallinnointitietoja koskevia metadataskeemoja ja käyttöoikeuksien hallintajärjestelmiä. Esimerkiksi MPEG-4 standardisarja sisältää muun muassa immateriaalioikeuksien hallinnointi ja suojauslaajennuksen.⁷³ Videotiedostojen osalta myös muita teostyyppejä koskevat tunnisteet, metadatatallit ja standardit ovat merkityksellisiä, koska videotiedostoihin voidaan yhdistellä liikkuvan kuvan lisäksi muun muassa musiikkia. Esimerkiksi MP4-tiedostot mm. tukevat MP3-äänitiedostoissa laajasti käytetty ja *de facto* standardiksi muodostunutta ID3-metodia.⁷⁴

Niin virallisten kuin *de facto* Standardien käyttöön liittyy kuitenkin aivan vastaavanlaisia haasteita kuin yleisemminkin data- ja metadatatallien kanssa. Erittäin laajasti käytettyjen ja standardoitujen ISRC:n ja ISWC:n tunnistejärjestelmien yhteensovittaminenkin on osoittautunut varsin haastavaksi.⁷⁵ Tähän eräänä ratkaisuna on esitetty siirtymää sektorikohtaisista tunnisteista neutraaleihin sisältötunnisteisiin kuten ISNI:n ("International Standard Number Identifier") yleisemmin luovilla aloilla. Selvityksen laatimisen aikana Suomessa on käynnissä kansalliskirjaston koordinoima ja OKM:n rahoittama hanke, jossa yhteishallinnointijärjestöt pyrkivät ottamaan laajemmin käyttöön ISNI-tunnusta.⁷⁶ Lisäksi myös Creative Commons on kehittänyt RDF- ja XMP ("Extensible Metadata Platform") -formaatteihin pohjautuen ccREL -mallin, joka ilmaisee CC-lisenssillä julkaistun teoksen käyttöluvan koneluettavassa muodossa.

⁷² ISAN: What is ISAN?: https://www.isan.org/about/#what_is_isan

⁷³ ISO/IEC 14496-13:2004 Information technology — Coding of audio-visual objects — Part 13: Intellectual Property Management and Protection (IPMP) extensions.

⁷⁴ MP4RA: References: <https://web.archive.org/web/20180312142423/http://www.mp4ra.org/specs.html>

⁷⁵ Esimerkiksi ymmärrys ISRC-standardin oikeaoppisesta käytöstä on ollut puutteellista. Näin ollen sen ohjeita sovelletaan usein epäjohdonmukaisesti, mikä taas johtaa väärinkäyttöön ja päällekkäisiin merkintöihin. Oman haasteensa tuovat myös tunnistejärjestelmien väliseen yhteensovittamiseen sisäisiä linkitysratkaisuja kehittäneiden ja näihin paljon investoineiden toimijoiden kirjo. Frank Lyons, Hyojung Sun, Kevin Curran, and Paul O'Hagan: Music 2025: The Music Data Dilemma: issues facing the music industry in improving data management. Intellectual Property Office, Yhdistyneet Kuningaskunnat 2019, s. 11.

⁷⁶ Kansalliskirjasto: ISNI-tunnusten käyttöönotto tekijänoikeusjärjestöissä: projektin toimintasuunnitelma vuodelle 2022. Saatavilla: <https://www.kiwi.fi/download/attachments/259492088/ToSu2022.pdf?version=1&modificationDate=1644917620712&api=v2>

4 Videoalustapalveluiden sisällönhallinta ja metadata

4.1 YouTube

YouTube-palvelussa metadata ilmenee ainakin kahdella eri tavalla: videotiedostoon upotettuna ennen kuin se ladataan alustalle, minkä lisäksi videoalustapalvelun käyttöliittymässä esitetään lataajan muokattavissa olevaa ja käyttäjän havaittavissa olevaa metadataa. Osa YouTuben metadatasta ei ole näkyvillä julkisesti käyttäjille, vaan näkyvät ainoastaan sisällön lataajalle tai YouTubelle. Yksityiskohtainen kuvaus YouTuben metadatasta on saatavilla Google Developers-sivuston YouTube API-osiosta.⁷⁷ Lisäksi on hyvä tiedostaa, että YouTuben sisältötunnisteet ja näitä koskevat käytännöt eivät ole pysyviä, vaan voivat muuttua ajan myötä.⁷⁸

YouTube-palveluun ladattujen videoiden yhteydessä käyttäjän tarkasteltavissa olevaa metadataa ovat esimerkiksi verkkoselaimen osoitepalkissa näkyvä videon yksilöivä kirjain- ja numeroyhdistelmä (*YouTube ID*), videon otsikko, sisällön kuvaus, käyttöoikeus videon kategoria, ikärajasuositus, videon kesto sekä videon näyttökerrat.⁷⁹ YouTube-videoita koskevana metadataana voidaan edellä mainittujen lisäksi mainita muun muassa videon julkaisuajankohta, tykkäysten ("like") määrä, tilaajien määrä, kommenttien määrä, lataajan tunnistetiedot sekä muiden lataajan videoalustapalveluun lataamien videoiden määrä.⁸⁰

Videoiden lataajien on mahdollista mitata metadatan avulla esimerkiksi videoidensa menestystä. YouTuben käyttöliittymässä näkyvissä olevan, videoiden otsikoiden kaltaisen metadatan avulla videoita tarkasteleva yleisö kykenee puolestaan "esikatselemaan" videoita ennen näiden katselua sekä tarkastelemaan videota halutessaan syvemmin varsinaisen katselun jälkeen.⁸¹ Suurimmasta osasta näistä edellä mainituista, YouTube-palvelun käyttöliittymästä ilmenevistä metadatan muodoista tulee kuitenkin erottaa videoalustapalveluihin ladattuja videoita koskeva varsinainen tekijänoikeudellinen metadata, kuten tekijätiedot ja käyttöoikeudet.

⁷⁷ Google Developers – Products – YouTube – Data API – Reference: <https://web.archive.org/web/20220727225730/https://developers.google.com/youtube/v3/docs/videos>

⁷⁸ Esimerkiksi YouTube lopetti julkistamasta videoiden ei-tykkäysten määrää 2021 Marraskuussa. The YouTube Team: An Update to dislikes on YouTube. YouTube Official Blog 10.11.2021. Saatavilla: <https://web.archive.org/web/20211111002307/https://blog.youtube/news-and-events/update-to-youtube/>

⁷⁹ Xianhui Che – Barry Ip – Lin Ling: A Survey of Current YouTube Video Characteristics. Vol 22(2) IEEE Multimedia (2015) 56-63, s. 56.

⁸⁰ Chul-Hee Han – Jong-Seok Lee: Quality Assessment of On-line Videos Using Metadata. IEEE International Conference on Acoustics, Speech and Signal Processing (ICASSP) 2014 1385-1388, s. 1385.

⁸¹ Schmidt 2021.

YouTuben tarjoamiin, tekijänoikeuden hallinnointiin tarkoitettuihin työkaluihin lukeutuvat lomake tekijänoikeudellisten poistopyyntöjen jättämiseen ("Copyright Takedown Webform"), *Copyright Match Tool*-sisällönvahvistusohjelma sekä *Content ID*-järjestelmä.⁸² Siinä missä poistopyyntölomake on kaikkien käytettävissä, edellyttävät muut työkalut eräiden lisäкитеereiden täyttämistä.⁸³ Tässä tarkastelun kohteena on erityisesti YouTuben Content ID -järjestelmä, jota metadatakysymykset sivuavat eniten.⁸⁴

YouTuben varsinainen immateriaalioikeuksien hallintajärjestelmä koostuu palvelun ohjeiden mukaan kolmesta osasta. YouTuben oikeuksien hallintajärjestelmässä tunnistetaan ensinnäkin kulloinkin kyseessä olevien immateriaalioikeuksien omistajat sekä ylläpitäjät ja määritellään ne käytännöt, joilla immateriaalioikeuksia puolustetaan kussakin tilanteessa. Content ID etsii toiseksi YouTubeen ladatuista videoista automaattisesti immateriaalioikeuksia vastaavaa sisältöä ja soveltaa havaittuihin videoihin edellä mainittua, määriteltyä käytäntöä. Kolmanneksi itse YouTube-videot ovat se immateriaalioikeuksien julkinen esitysmuoto, jota palvelun käyttäjien on mahdollista katsoa.⁸⁵

YouTuben Content ID-järjestelmässä tekijät toimittavat palvelulle tarvittavan tekijänoikeudellisesti relevantin metadatan.⁸⁶ Kyseessä on automatisoitu järjestelmä, jonka tarkoituksena on auttaa tekijänoikeudenhaltijoita tunnistamaan omistamansa sisältö. Järjestelmä on käytössä niille, jotka täyttävät YouTuben asettamat kriteerit. Tekijänoikeuksien haltijan toimitettua YouTubeelle viitekopion sisällöstään YouTube skannaa palveluun ladattuja videoita ja etsii sisältöä vastaavia videoita vertaamalla näitä viitteeseen.⁸⁷ Tekijänoikeuksien haltija voi valita kolmen eri toimintakäytännön välillä vastaavuuksien löytyessä. Näitä edellä sivuttuja käytäntöjä ovat videon kaupallistaminen, seuraaminen tai estäminen.⁸⁸

Content ID -järjestelmän päävaiheet ovat 1) niin kutsutun sisällön omistajan määrittäminen; 2) itse sisällön toimittaminen YouTubeen; 3) käyttäjien latausten skannaus ja vastaavuuksien tunnistaminen; sekä 4) sisällön ylläpitäminen ja valvominen.⁸⁹ Tekijänoikeudella suojattua sisältöä toimitetaan

⁸² Google: How Google Fights Piracy (2018), s. 24-30. Saatavilla: https://www.blog.google/documents/25/GO806_Google_FightsPiracy_eReader_final.pdf/

⁸³ YouTube Help: Overview of copyright management tools.

⁸⁴ Copyright Match Tool perustuu samaan teknologiaan kuin Content ID, mutta on tätä yksinkertaisempi käyttää (YouTube Help: Overview of copyright management tools). Copyright Match Tool -järjestelmä on kirjoittamisen ajankohtana tarkoitus laajentaa kaikkien sellaisten YouTube-käyttäjien käytettäväksi, jotka ovat toimittaneet palveluun menestyksekkään poistoilmoituksen (YouTube Help: Use the Copyright Match Tool).

⁸⁵ YouTube Help: Overview of YouTube Rights management.

⁸⁶ Ahmaoja 2020, s. 879.

⁸⁷ Viitteellä tarkoitetaan kopiota video- tai äänisisällöstä, jota käytetään lähdetiedostona Content ID - vastaavuuksien etsinnässä. Viitteessä ei ole kyse julkisesta YouTube-videosta, vaan se muodostaa osan niin kutsutusta sisältökohteesta (YouTube Help: What is a reference?).

⁸⁸ Ks. ContentID-järjestelmä toiminnasta ja sen käytön päävaiheista laajemmin: YouTube Help: Using Content ID.

⁸⁹ YouTube Help: Using Content ID.

YouTuben sisällönhallintajärjestelmään lähettämällä sisältöä kuvaavat viitetiedot (ääni, kuva tai audiovisuaalinen sisältö) ja sisällönkuvaustiedot sekä määrittämällä, millä alueella sisältö omistetaan. YouTube luo jokaiselle toimitetulle kohteelle sisällönhallintajärjestelmään sisältökohteen sekä toistettavan YouTube-videon, Content ID -tunnistuksen viitteen tai molemmat.⁹⁰ Edellä mainituista erityisesti sisältökohteen toimittaminen liittyy läheisesti selvityksen aiheena olevaan tekijänoikeudelliseen metadataan, sillä metadata muodostaa yhden sisältökohteen neljästä eri osasta.

YouTuben sisällönhallintajärjestelmään toimitettavalla sisältökohteella tarkoitetaan ”tietokokoelmaa jostakin immateriaaliomaisuudesta”. Sisältökohteilla ei tarkoiteta varsinaisia YouTube-videoita, vaan ne yhdistetään YouTube-videoihin, kun videoista tehdään vaatimuksia⁹¹ eli väitteitä videon tekijänoikeuksien omistajuudesta.⁹² Sisältökohteet muodostuvat viitetiedoista⁹³ (tekijänoikeudella suojattu sisältö), omistajuustiedoista (tiedot sisällön oikeuksien alue- tai osakohtaisesta omistajuudesta), käytännöistä (toimintatapa sisältöä vastaavaa materiaalia havaittaessa) sekä metadatatista (tiedot tekijänoikeudella suojatusta sisällöstä). YouTube Ohjeet -sivulla esitetään sisältökohteiden tyyppiä metadataesimerkkeineen.⁹⁴

Lisäksi YouTube on vuodesta 2018 alkaen rekisteröinyt ISNI-tunnuksia kaikille tekijöille, joiden teoksia käytetään alustalla mukaan lukien esittäjät ja lauluntekijät.⁹⁵ Aloite voi olla merkityksellinen metadatan yhteentoimivuuden parantamisen, koska ISNI-tunnus ei ole sektorispesifi. Tämä voi lähentää tekijänoikeudellisia metadatakäytäntöjä eri luovien alojen sektorien välillä.⁹⁶ Koska YouTube on markkina-asemaltaan erittäin suuri videosisällönjakopalvelun tarjoaja, sen käytännöt voivat helpommin heijastua muidenkin alustojen sekä luovien alojen käytäntöihin.

⁹⁰ YouTube Help: Using Content ID.

⁹¹ YouTube Help: Create an asset.

⁹² YouTube Help: What is a claim?

⁹³ Yhdellä immateriaalioikeudella suojatulla kohteella on siten kolme esitysmuotoa YouTuben järjestelmässä: 1) Sisältökohde, johon voidaan määrittää omistajuus- ja oikeustietoja, ja joka on immateriaalioikeuden esitysmuoto oikeuksien hallintajärjestelmässä; 2) Viite, joka on immateriaalioikeuden esitysmuoto sisällöntunnistusosumien määrittämisprosessissa Content ID -järjestelmässä; 3) Video, joka on immateriaalioikeuden katsottavissa oleva esitysmuoto videoalustapalvelussa. Keskeisin esitysmuodoista on sisältökohde. Siinä missä jokaiselle immateriaalioikeudella suojatulle kohteelle tulee luode sisältö, ovat viitteet ja video valinnaisia (YouTube Help: Overview of YouTube rights management).

⁹⁴ YouTube Ohjeet: Sisältökohteen luominen. Saatavilla:

<https://web.archive.org/web/20221026151211/https://support.google.com/youtube/answer/3011552?hl=fi>

⁹⁵ ISNI: YouTube Adopts ISNI ID for Artists & Songwriters. 22.1.2018. Saatavilla:

<https://web.archive.org/web/20200327170438/http://www.isni.org/content/youtube-adopts-isni-id-artists-songwriters>

⁹⁶ Euroopan komissio, Viestintäverkkojen, sisältöjen ja teknologian pääosasto 2022, s. 107.

4.2 Vimeo

Toisin kuin YouTube, Vimeo ei käyttöehtojensa perusteella hyödynnä Content ID:n kaltaista automaattista sisällöntunnistusjärjestelmää tekijänoikeuksia loukkaavien videoiden havaitsemiseksi, vaan videoiden estäminen tai poisto perustuu oikeudenhaltijan tekemään poistopyyntöön. Käyttöehtojen mukaan palveluun on sallittua ladata ainoastaan sisältöä, jonka lataamiseen ja jakamiseen lataajalla on oikeus. Tekijänoikeuden haltijoiden on mahdollista toimittaa Vimeoille poistoilmoitus, mikäli nämä uskovat Vimeon tarjoavan oikeuksiaan loukkaavaa materiaalia. Vimeo voi lakkauttaa toistuviin oikeudenloukkauksiin syyllistyvien tahojen käyttäjätilit.⁹⁷

Metadatan käsitellään Vimeon käyttöehdoissa ja ohjesivuilla nimenomaisesti vain muutamassa asiayhteydessä. Vimeon käyttöehdoista ilmenevällä tavalla videon palveluun toimittava lataaja antaa Vimeoille luvan striimata video käyttäjilleen, upottaa video kolmansien osapuolten verkkosivuille, jakaa videota Vimeon API:en välityksellä, tehdä video ladattavaksi, koodimuunnella videota, luoda videosta esikatselukuvia, luoda ja näyttää videosta automaattisesti tekstityksiä sekä muokata videota lataajan ohjeistuksen mukaisesti. Käyttöehdoissa huomautetaan tältä osin, että tässä yhteydessä tarkoitettu ”videon” käsite kattaa videon otsikon, kuvauksen, avainsanat ja ”muun metadatan”. Lataajan myöntämä käyttöluva alkaa tämän toimittaessa video Vimeoon ja päättyy, kun video poistetaan palvelusta.⁹⁸ Vimeon tietosuojakäytännöissä todetaan puolestaan, että lataajien videot ja näihin liittyvä metadata kuten otsikot, kuvaukset, tunnisteet ja vastaavat ovat muiden katseltavissa.⁹⁹

Kuten YouTube:n tapauksessa, myös Vimeon käyttöliittymässä tarjotaan videoon liittyvää metadatatietoa. Tällaista videon toistamisen yhteydessä tarkasteltavaa metadataa ovat ainakin videon kuvaus ja sen yksilöivä URL-osoite sekä tiedot tekijästä, latauspäivämäärästä, näyttökerroista, tykkäyksistä, videon sisältävistä kokoelmista ja kommentteista. *Näytä sivun lähdekoodi* -toiminto hiiren oikealla näppäimellä mahdollistaa myös Vimeon tapauksessa videon yksityiskohtaisempien teknisten tietojen tarkastelun. Näiden käyttöliittymässä havaittavissa olevien metadataesimerkkien lisäksi palvelun tekijänoikeudellista metadataa koskevat käytännöt eivät ole täysin selvät.

⁹⁷ Vimeo 2021: Vimeo Terms of Service.

⁹⁸ Vimeo 2021: Vimeo Terms of Service.

⁹⁹ Vimeo 2021: Vimeo Privacy Policy.

4.3 Twitch

Twitch on vuonna 2011¹⁰⁰ perustettu ja vuodesta 2014 alkaen Amazonin omistama livestriimauspalvelu. Palvelua käyttävät lähettäjät ovat perinteisesti keskittyneet videopelejä koskevaan sisältöön, mutta palvelu on sittemmin vallannut alaa myös muunlaisen sisällön, kuten taiteilun, keskusteluohjelmien ja urheilun lähettämässä. Palvelu on käyttäjille maksuton, mutta tarjoaa mahdollisuuden lähettäjänkanavien maksulliseen tukemiseen esimerkiksi lahjoitusten ja tilausten muodossa.

Twitchin (ja YouTube Liven) kaltaiset palvelut mahdollistavat sen käyttäjille live-videon lähettämisen maailmanlaajuiselle yleisölle. Tämä yleisesti hyödynnetty mahdollisuus välittää esimerkiksi TV-ohjelmien ja urheilutapahtumien kaltaisia sisältöjä voi johtaa helposti tekijänoikeusloukkauksiin. Siinä missä tällainen luvaton lähetystoiminta on lähetystä seuraavalle yleisölle maksutonta, voi se aiheuttaa oikeudenhaltijoille huomattavia taloudellisia menetyksiä. Syitä luvattomaan lähettämiseen on esitetty useita. Lähetysten aloittaminen palveluissa ei ensinnäkään välttämättä edellytä perusteellista tunnistautumista, minkä seurauksena kynnyksellinen lähetysten aloittamiseen on matala. Toiseksi nimenomaisesti suoriin lähetystyönselvettyjen sisältönselvetysten on esitetty olevan jokseenkin kehittymättömiä. Vaikka esimerkiksi YouTube:n Content ID -järjestelmä kattaa myös livestriimit,¹⁰¹ ovat niin striimaajat kuin oikeudenhaltijat kohdistaneet siihen kritiikkiä runsaiden niin kutsuttujen väärin positiivisten ja väärin negatiivisten johdosta.¹⁰²

Tekijänoikeuksien valvonta toteutuu Twitchissä ensisijaisesti DMCA:n mukaisten poistoilmoitusten avulla, minkä lisäksi palveluun tallennettujen menneiden lähetysten ja niin kutsuttujen kohokohtien ääniraitoja on vuodesta 2014 lähtien skannattu kolmannen osapuolen tuottamalla *Audible Magic* -sisällöntunnistusohjelmalla. Mikäli ohjelma havaitsee tekijänoikeudella suojattua materiaalia, tallennettu lähetys mykistetään kyseessä olevilta osin tai tallennettu kohokohta poistetaan.¹⁰³ Vaikka *Audible Magic*-palvelun automaattinen sisällöntunnistaminen ei nojaa metadataan vaan perustuu tarkastellun sisällön muihin ominaisuuksiin, tarjoaa palvelun tuottaja erikseen myös metadatan vertailua koskevia palveluja.¹⁰⁴

¹⁰⁰ Darren Geeter: Twitch created a business around watching video games — here’s how Amazon has changed the service since buying it in 2014. Päivitetty 26.2.2019. Saatavilla <https://www.cnn.com/2019/02/26/history-of-twitch-gaming-livestreaming-and-youtube.html>

¹⁰¹ YouTube Help: Copyright issues with live streams.

¹⁰² Zhang ym. 2018, s. 626. Väärillä positiivisilla tarkoitetaan tässä tilanteita, joissa laillisia striimejä keskeytetään perustetta. Väärillä negatiivisilla tarkoitetaan puolestaan tilanteita, joissa tekijänoikeutta loukkaavaa sisältöä sivuutetaan toistuvasti.

¹⁰³ Twitch: Copyrights and Your Channel.

¹⁰⁴ Audible Magic: Technology.

Twitchin käyttöehdot¹⁰⁵ eivät sisällä nimenomaista viittausta metadataan, mutta sen yhteisösäännöissä viitataan metadataan kahdessa asiayhteydessä. Säännöissä kielletään toiminta, joka häiritsee, keskeyttää, vahingoittaa tai muuten loukkaa palvelun eheyttä tai muiden käyttäjien kokemusta tai laitteita. Tällaiseen toimintaan lukeutuu väärät tiedot, näiden käsittäessä harhaanjohtavan metadatan esittäminen. Palvelun käyttäjien odotetaan myös varustavansa sisältönsä mahdollisimman tarkkoilla tiedoilla. Otsikoiden, tunnisteiden, pelien ja kategorioiden sekä muun metadatan tarkoituksellinen tai laajamittainen väärinkäyttö on tältä osin kiellettyä.¹⁰⁶

Twitchin käyttöliittymästä ilmenevään metadataan lukeutuu livestriimiä tarkasteltaessa lähettäjän kanavan yksilöivä URL-osoite, lähettäjän nimi, lähetyksen otsikko (joka on niin lähettäjän kuin moderaattoreiden reaaliaikaisesti muutettavissa), lähetyksen kategoria (yksittäinen videopeli, taide, keskustelu ym.), tunnisteet, katsojien määrä sekä lähetyksen kesto. Lähettäjät voivat myös kirjoittaa kanavastaan kuvauksen sekä sisällyttää kuvaukseen linkkejä esimerkiksi kotisivuilleen tai sosiaalisen median kanaviinsa. Tunnistetietostandardeista Twitch tukee ainakin ISRC-standardia sekä Amazonin omaa ASIN-tunnusta.¹⁰⁷

4.4 Videoalustapalveloiden ohjelmointirajapinnat ja metadata

Pomerantzin mukaan ohjelmointirajapinnat ("API") ovat yksi metadatan kiinnostavimpia käyttömuotoja verkossa, vaikkei näitä aina tunnistetakaan metadatan soveltamiseksi. Pomerantz määrittelee ohjelmointirajapinnan toimintojen joukoksi, jota voidaan käyttää verkkopalvelun kaltaisen ohjelmiston kanssa vuorovaikutuksessa olemiseen. Useimmilla verkkopalveluilla, YouTube mukaan lukien, on käytössään ohjelmointirajapintoja.¹⁰⁸ API:t mahdollistavat esimerkiksi sovellusten luomisen verkkopalvelun ekosysteemissä sekä tarjoavat algoritmeille pääsyn palveluihin tallennettuun metadataan.¹⁰⁹

Siinä missä YouTubeen kaltaisten palvelujen käyttöliittymät tarjoavat käyttäjille lukuisia mahdollisuuksia olla vuorovaikutuksessa palvelusta löytyvän video- ja muun materiaalin kanssa, tarjoavat API:t eräänlaisen käyttöliittymän ohittavan kiertotien ja mahdollistavat vuorovaikutuksen

¹⁰⁵ Twitch: Terms of Service.

¹⁰⁶ Twitch: Community Guidelines.

¹⁰⁷ Twitch API – Twitch API Reference - Get Soundtrack Current Track: <https://dev.twitch.tv/docs/api/reference#get-soundtrack-current-track> ; ASIN on akronyyminimikkeestä "Amazon Standard Identification Number".

¹⁰⁸ Pomerantz 2015, s. 192-193.

¹⁰⁹ Pomerantz 2015, s. 194-195. Ensimmäisestä mainitaan tässä yhteydessä esimerkkinä sovellukset, jotka luovat räätälöityjä YouTube-soittolistoja.

niin palveluista löytyvien resurssien kuin näitä koskevan metadatan kanssa. Pomerantz huomauttaa, ettei ohjelmointirajapinnoissa ole kyse kuitenkaan salatuista takaovista, vaan ne luodaan nimenomaisessa tarkoituksessa mahdollistaa vaihtoehtoinen vuorovaikutus verkkopalvelun kanssa.¹¹⁰

Pomerantzinkin mukaan se, mikä on ohjelmistorajapintojen tapauksessa dataa ja metadataa, riippuu näkökulmasta. Verkkopalvelun näkökulmasta kaikki API:n kautta tarjottu on mahdollista määritellä dataksi, sillä eri datayksiköiden säilytyksen osalta ei tehdä välttämättä erottelua, minkä lisäksi API voi tarjota pääsyn niin resursseihin kuin metadataan kohdellen tätä kaikkea yksinkertaisesti datana. Toisen näkökannan mukaan vain palveluun ladattu, videosisällön kaltainen resurssi voidaan määrittää dataksi, kaiken muun ollessa tätä koskevaa metadataa.¹¹¹

Ohjelmointirajapintojen määrän kasvu on kulkenut käsi kädessä verkkopalveluiden nopean lisääntymisen kanssa. Pomerantz huomauttaa, että joihinkin ohjelmointirajapintoihin saattaa kohdistua jopa enemmän liikennettä kuin niihin liittyvän palvelun *front end* -verkkosivuun. Ohjelmointirajapintojen suosio resursseja koskevaan metadataan pääsyssä onkin tämän mukaan kasvanut jatkuvasti.¹¹²

YouTube Data API mahdollistaa normaalisti YouTube-verkkosivulla toteutettavien toimintojen sisällyttämisen kolmansien osapuolten verkkosivuille tai sovelluksiin.¹¹³ Ohjelmointirajapintaa voidaan hyödyntää esimerkiksi videoiden lataamiseen, soittolistojen ja tilausten hallintaan, kanava-asetusten päivittämiseen sekä kohdistettuihin, tietyillä hakuparametreilla rajattuihin videohakuihin.¹¹⁴ Komennoilla on muun muassa mahdollista ladata videoita palveluun ja määritellä sekä päivittää näitä koskevaa metadataa.¹¹⁵

Vimeon tarjoamiin ohjelmointirajapintoihin lukeutuvat eri tarkoituksiin soveltuvat *Vimeo API*, *Live API*, *oEmbed* ja *Player SDK*. Näistä *Vimeo API*:a ja *oEmbediä* voidaan hyödyntää videoita koskevan metadatan noutamiseen.¹¹⁶ *Vimeo API*:n ohjeissa todetaan, että metadata on materiaalin otsikoinnin ja kuvailun ohella hakukoneoptimisaatiossa.¹¹⁷

¹¹⁰ Pomerantz 2015, s. 193.

¹¹¹ Pomerantz 2015, s. 193-194.

¹¹² Pomerantz 2015, s. 194.

¹¹³ YouTube: Data API - API Reference.

¹¹⁴ YouTube: Data API - Add YouTube functionality to your app.

¹¹⁵ YouTube: Data API – API Reference – Videos.

¹¹⁶ Vimeo Help Center: Which API should I use?

¹¹⁷ Vimeo Developer: Working with Video Uploads. Sivulla mainitaan videon yleisinä metadatakenttinä tiedot sen nimestä, kuvauksesta ja yksityisyydestä. Muut *Vimeo API*:ssa käytettävät metadatan muodot on lueteltu erikseen [täällä](#).

Twitch tarjoaa esimerkiksi oman Twitch API-ohjelmointirajapintansa, jossa järjestelmän eri parametreja ja metadatakenttien ominaisuuksia pystyy tarkastelemaan.¹¹⁸ Esimerkiksi suoratoistolähetystä tekeville käyttäjille on selvityksen laatimisen aikana koekäytössä ominaisuus, jolla nämä pystyvät saamaan lähetyksen aikana soivan äänitteen tekijätiedot näkyville.

4.5 Yhteenvetoa

Kaikki selvityksessä tarkastellut videosisällönjakopalvelun tarjoajat käyttävät metadataa osana sisällönhallintaa. Metadataa käytetään sisällön kuvailuun ja hallinointiin, mukaan lukien tekijänoikeudellinen oikeuksien hallinointi. Palveluiden itse harjoittamat metadataa koskevat käytännöt ovat tämän tarkastelun perusteella vieläkin varsin läpinäkymättömiä, mikä tekee sitä koskevien käytäntöjen arvioimista haastavaa. Oman lisänsä tähän haastavuuteen tulee myös käytäntöjen nopeasta kehityksestä seuraavasta muutoksesta.

Tekijänoikeudellisen metadatan poistaminen ja muokkaaminen on käyttäjille kuitenkin varsin helppoa ennen tiedostojen lataamista videosisällönjakopalveluun. Tämän johdosta palveluntarjoajien käyttämät edistyneet sisällöntunnistusjärjestelmät¹¹⁹ ovatkin keskeisessä roolissa suojattujen teosten ja niiden osien tunnistamisessa palveluihin ladatuista tiedostoista. Näiden avulla teoksia on mahdollista tunnistaa ladatun sisällön joukosta, vaikka tekijänoikeudellista metadataa olisi tiedostosta poistettu tai muutettu.

Suurilla videosisällönjakopalveluilla voi olla oma roolinsa myös standardien ja tunnisteiden yhteensopivuuden edistämisessä. YouTube esimerkiksi tukee sisältökohteissaan laajan kirjon erinäisiä vakiintuneita standardoituja tunnisteita. Lisäksi ISNI-hankkeiden kaltaiset pyrkimykset lähentää eri teostyyppien välisiä tunnistetietokäytäntöjä tehostuvat, mikäli keskeiset sisällönjakopalvelun tarjoajat ovat niissä mukana.

¹¹⁸ Twitch API – Twitch API Reference: <https://dev.twitch.tv/docs/api/reference>

¹¹⁹ Videosisällönjakopalveluilla on käytössään tänä päivänä melko pitkälle kehitettyjä sisällönhallintajärjestelmiä, joilla palveluun ladattua sisältöä pystytään tunnistamaan automatisoidusti käyttämällä oikeudenhaltijoiden palveluntarjoajille antamia tunnistetietoja. Suurimpien palveluntarjoajien keskuudessa keskeisimmäksi sisällöntunnistamistekniikaksi on tullut nk. *fingerprinting* eli oikeudenhaltijoiden luomat teoksiin upotetut tunnisteet, joita verrataan käyttäjien lataamaan sisältöön. Muita keskeisiä käytössä olevia tekniikoita sisällön tunnistamiseksi ovat esimerkiksi sisällön tiivistäminen ("hashing"), vesileima ja avainsanahaku. Kts. esim. Euroopan komissio, "Komission tiedonanto Euroopan Parlamentille ja Neuvostolle: Tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista digitaalisilla sisämarkkinoilla annetun direktiivin (EU) 2019/790 17 artiklaa koskeva ohjeistus" (COM(2021) 288 lopullinen, Brysseli, 4.6.2021, 13-14.

5 Miten metadataa ja sen käyttöä säännellään?

5.1 Olemassa oleva kansainvälinen ja EU-tason sääntely

Tekijänoikeudellista metadataa koskeva kansallinen sääntely perustuu pitkälti teollis- ja tekijänoikeuksia koskeviin kansainvälisiin sopimuksiin sekä näihin pohjaaviin EU-säädöksiin. Keskeisimmät kansainväliset säädökset näistä ovat WTO:n vuoden 1994 TRIPS-sopimus sekä WIPO:n vuoden 1996 tekijänoikeussopimus, joissa säädettiin oikeuksien hallinnointitietoja sekä tietokantoja koskevista velvoitteista.¹²⁰ Sopimusten velvoitteet ovat osaltaan vaikuttaneet näiden oikeuksien EU-sääntelyyn tietokantadirektiivillä ja tietoyhteiskuntadirektiivissä.

Niin EU:n kuin Suomen tekijänoikeussääntelyn näkökulmasta WIPO:n vuoden 1996 tekijänoikeussopimus on erityisen merkittävä. Sen 5 artiklassa säännellään *tietojen kokoelmista* (tietokannat) ja 12 artiklassa *oikeuksien hallinnointitietoja* koskevista velvoitteista.¹²¹ 12 artiklan mukaan:

1. Sopimuspuolten tulee säätää riittävistä ja tehokkaista oikeussuojakeinoista sellaisia henkilöitä vastaan, jotka tekevät jonkin seuraavista teoista tietäen tai joilla siviilioikeudellisten oikeussuojakeinojen kyseessä ollessa on perusteltu syy teon tehdessään tietää, että teko aiheuttaa, mahdollistaa, helpottaa tai salaa tämän sopimuksen tai Bernin yleissopimuksen mukaisen oikeuden loukkaamisen:

(i) ilman lupaa tapahtuva oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen poistaminen tai muuttaminen;

(ii) ilman lupaa tapahtuva teosten tai teosten kopioiden levittäminen, maahantuonti jakelua varten, yleisradioiminen tai yleisölle välittäminen tietäen, että oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot on niistä poistettu tai että tietoja on muutettu ilman lupaa.

2. "Oikeuksien hallinnointitiedoilla" tarkoitetaan tässä artiklassa teoksen, teoksen tekijän tai teokseen liittyvän oikeuden haltijan tunnistetietoja, tai tietoa teoksen käyttörajoituksista ja käyttöehdoista, sekä sellaista tietoa tarkoittavia numeroita tai

¹²⁰ TRIPS-sopimus artikla 10.2; WIPO:n vuoden 1996 tekijänoikeussopimus 12 artikla.

¹²¹ Vastaava säännös oikeuksien hallinnointitiedoista sisältyy WIPO:n lähioikeuksia koskevan sopimuksen 19 artiklaan. WIPO Copyright Treaty and WIPO Performances and Phonograms Treaty, adopted in Geneva on December 20, 1996.

koodeja, kun jokin näistä tiedoista on sisällytetty teoskappaleeseen tai ilmenee teoksen yleisölle välittämisen yhteydessä.

Tietoyhteiskuntadirektiivin (2001/29/EY) 7 artiklalla unioni pani täytäntöön WIPO:n tekijänoikeussopimuksen 12 artiklan. Direktiivin 7 artiklan mukaan:

1. Jäsenvaltioiden on säädettävä riittävästä oikeudellisesta suojasta sellaista henkilöä vastaan, joka tietoisesti suorittaa luvatta jonkin seuraavista teoista:

a) oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen poistaminen tai muuttaminen, tai

b) tämän direktiivin tai direktiivin 96/9/EY III luvun nojalla suojattujen teosten tai muun aineiston levittäminen, maahantuonti levitystä varten, yleisradiointi, yleisölle välittäminen tai yleisön saataviin saattaminen niin, että sähköiset oikeuksien hallinnointitiedot on poistettu tai niitä on muutettu luvatta, jos henkilö tietää tai hänen voidaan kohtuudella olettaa tietävän aiheuttavansa, mahdollistavansa, helpottavansa tai salaavansa laissa säädetyin tekijänoikeuden tai tekijänoikeuden lähioikeuksien taikka direktiivin 96/9/EY III luvussa säädetyin sui generis -oikeuden loukkaamisen.

2. Tässä direktiivissä "oikeuksien hallinnointitiedoilla" tarkoitetaan kaikkia oikeudenhaltijoiden toimittamia tietoja, joilla tunnistetaan tässä direktiivissä tarkoitettu teos tai muu aineisto tai direktiivin 96/9/EY III luvussa säädetyllä sui generis -oikeudella suojattu aineisto, tekijä tai muu oikeudenhaltija, tai tietoja teoksen tai muun aineiston käyttöehdoista ja -edellytyksistä sekä numeroita tai koodeja, jotka tarkoittavat tällaista tietoa.

Ensimmäistä alakohtaa sovelletaan, jos jokin näistä tiedoista on liitetty tässä direktiivissä tarkoitettun teoksen tai muun aineiston tai direktiivin 96/9/EY III luvussa säädetyllä sui generis -oikeudella suojatun aineiston kappaleeseen tai ilmenee mainittua teosta tai aineistoa yleisölle välitettäessä.

EU on WIPO:n tekijänoikeussopimuksen sopijaosapuoli yhdessä EU:n jäsenvaltioiden ja EU:n ulkopuolisten valtioiden kanssa. Tämä tarkoittaa sitä, että niiltä osin kuin WIPO:n tekijänoikeussopimuksen määräykset kuuluvat EU:n yksinomaiseen toimivaltaan esimerkiksi yhteisen kauppapolitiikan alalla¹²² tai sen takia että EU on harmonisoinut kyseisen alueen riittävän kattavasti, EU:n tuomioistuin voi määrittää WIPO:n tekijänoikeussopimuksen vaikutuksia EU:ssa. Se voi

¹²² ks. Asia C-414/11, Daichii Sankyo, ECLI:EU:C:2013:520.

esimerkiksi päättää sopimuksen artiklojen mahdollisesta välittömästä oikeusvaikutuksesta ja normikontrollivaikutuksesta.¹²³ Joka tapauksessa on selvää, että WIPO:n tekijänoikeussopimuksen määräyksillä on unionin ulkosopimuksena tulkintavaikutusta tulkittaessa unionin johdettua oikeutta (kuten direktiivejä ja asetuksia) ja kansallisia säännöksiä.

5.2 Suomen tekijänoikeuslaki (404/1961)

Metadata on tekijänoikeuslain näkökulmasta ilmiönä suhteellisen tuore ja käsitteenä sellaisenaan vieras. Tässä luvussa käydään läpi, kuinka tekijänoikeudellista metadataa säännellään tekijänoikeuslaissa. Tekijänoikeuslakiin sisältyy säädöksiä oikeuksien hallinnointiedoista, joiden näkökulmasta metadata käyttöä säännellään. Relevantteja ovat kysymykset tekijänoikeudellisen metadatan suojasta tekijänoikeuslain puitteissa. Tältä osin keskeisiä ovat tietokantoja koskeva *sui generis*-suoja sekä luettelosuoja. Lisäksi kiinnitämme huomiota eräisiin ristiriitoihin Suomen TekijäL:n ja direktiivin 7 artiklan sekä WIPO:n tekijänoikeussopimuksen 12 artiklan välillä.

5.2.1 Oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot nykyisessä laissa

Nimenomaisen lainsäädäntötason metadata-käsitteen viittauksen puuttuessa voidaan kuitenkin katsoa, että metadataan kohdistuu sääntelyä kotimaisessa tekijänoikeusjärjestelmässä jo nykyisin. Tämä johtuu siitä, että käsite on osittain päällekkäinen sähköisessä muodossa olevien oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen kanssa, joista on säännöksiä TekijäL:ssä.¹²⁴

Kotimaisessa tekijänoikeussäätelyssä oikeuksien hallinnointitietoja alettiin säännellä vasta vuoden 2005 tekijänoikeuslain uudistuksen myötä. Vuoden 2005 uudistuksen taustalla oli Euroopan unionin nk. Tietoyhteiskuntadirektiivi (2001/29/EY), joka velvoitti säätämään erinäisistä sähköisiä hallinnointitietoja koskevista velvoitteista.¹²⁵

Direktiivin ja WIPO:n vuoden 1996 tekijänoikeussopimuksen edellyttämiä säännöksiä ei sisällynyt Suomen silloiseen lainsäädäntöön. Hallituksen esityksessä ehdotettiin säätämään oikeuksien hallinnointitietoja koskeva kieltä sekä kiellon rikkomisesta seuraava rangaistus tekijänoikeuslain 5a lukuun.¹²⁶ Lakiesitykseen ei sen sijaan esitetty mitään nimenomaisia toimenpiteitä, joilla

¹²³ Ks. tarkemmin Tuomas Mylly: Constitutional Functions of the EU's Intellectual Property Treaties. Teoksessa Josef Drexler – Henning Grosse Ruse-Khan – Nadde-Phlix (toim.): EU Bilateral Trade Agreements and Intellectual Property: For Better or Worse? Springer 2014, s. 241–264. Saatavilla: <https://doi.org/10.1007/978-3-642-39097-5>

¹²⁴ Ks. myös Hamberg 2020, s. 16.

¹²⁵ Tämä taas pohjautuu vuoden 1996 Maailman henkisen omaisuuden järjestön (WIPO) tekijänoikeussopimukseen

¹²⁶ HE 28/2004 vp, s. 44.

oikeudenhaltijoita oltaisiin rohkaistu käyttämään merkintöjä, joista ilmenisi teosten oikeuksien hallinnointitietojen lisäksi suojattuja aineistoja koskevat käyttöluvut.¹²⁷

Erityisen merkityksellinen on TekijäL 50 d §, joka kieltää oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen luvattoman muuttamisen tai poistamisen:

Tämän lain mukaan suojatun teoksen kappaleessa olevia taikka teosta yleisölle välitettäessä ilmeneviä sellaisia oikeuksien sähköisiä hallinnointitietoja, joilla tunnustetaan teos, tekijä tai oikeuksien muu haltija taikka jotka ovat tietoja teoksen käyttöehdoista, ei saa poistaa tai muuttaa.

Tämän lain mukaan suojatun teoksen kappaletta ei saa levittää yleisölle tai tuoda maahan yleisölle levittämistä varten taikka teosta välittää yleisölle siten, että oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot on luvatta poistettu teoksesta tai että niitä on luvatta muutettu.

Tässä pykälässä tarkoitettuina oikeuksien hallinnointitietoina pidetään tietoja, jotka tekijä tai joku muu hänen puolestaan tai luvallaan on teokseen asettanut.

Sääntelyn suojaamiksi sähköisiksi hallinnointitiedoiksi katsotaan kaikki sellaiset tiedot, joilla tunnustetaan teos, tekijä tai oikeuksien muu haltija¹²⁸ taikka teosta koskevat käyttöehdot eli lisenssit. Näihin katsotaan lukeutuvan myös tällaisia tietoja kuvaavat numerot ja koodit. Tunnisteet ovat usein numeroiden tai koodien muodossa perustuen eri standardeihin.¹²⁹ Tietojen tulee olla asetettu suojattuun teoskappaleeseen tai ilmetä teosta yleisölle välittäessä. Oikeuksien hallinnointitiedot voidaan myös toteuttaa käyttämällä esimerkiksi vesileimatekniikkaa laajemminkin osana laajempaa kopioinninestojärjestelmää.¹³⁰

Pykälän toisen momentin teosta, josta oikeuksien hallinnointitiedot on luvatta poistettu tai muutettu, ei saa levittää, välittää taikka tuoda maahan yleisölle levittämistä varten. On hyvä huomata, että kieltö

¹²⁷ Tämä kohta koski Direktiivin 2001/29/EY 55 resitaalia, jonka mukaan "[o]ikeudenhaltijoita olisi rohkaistava käyttämään merkintöjä, joista ilmenee edellä tarkoitettujen tietojen lisäksi muun muassa heidän antamansa lupa vietäessä teoksia tai muuta aineistoa verkkoihin." Esityksessä tätä pidättäytymisestä perusteltiin ilmeisesti OKM:n aloittamalla selvityshankkeella, jonka tarkoituksena oli kehittää standardeja ja hyviä käytäntöjä verkkoaineistojen tekijänoikeusmerkintöjä koskien yhteistyössä viestintäalan toimijoiden ja tekijänoikeusjärjestöjen kanssa. Ks. HE 28/2004 vp, s. 44.

¹²⁸ Hallituksen esityksessä muulla oikeudenhaltijalla "tarkoitetaan oikeuksien siirronsaajaa kuten kustantajaa". 50 e §:n seurauksena säädöstä sovelletaan myös yleisemmin lähioikeuksien haltijoihin. HE 28/2004 vp, s. 129.

¹²⁹ Esimerkiksi äänitteiden osalta tärkein tunniste on ISRC (*International Standard Recording Code*), joka koostuu aina kahdestatoista merkistä. Tältä osin Ks. esim. Muikku 2017, s. 8; Audiovisuaalisissa teoksissa tärkein kansainvälinen tunniste perustuu ISAN-standardiin (*International Standard Audiovisual Number*). ISAN-standardi on järjestelmä, joka tunnistaa audiovisuaalisen teoksen ainutlaatuisen numeron perusteella.

¹³⁰ HE 28/2004 vp, s. 129-130.

poistaa tai muuttaa koskee nimenomaisesti tekijänoikeudellisesti relevantteja oikeuksien hallinnointitietoja. Näin ollen säädös ei koske muuta metadataa kuten teosta kuvailevia tietoja tai sen teknisiä ominaisuuksia.¹³¹

Pykälän kolmannessa momentissa oikeuksien hallinnointitietojen määritelmä on selventävästi ulotettu kolmannen osapuolen tekijän luvalla asetettuihin tietoihin. Näin ollen tekijän asettamiksi tiedoiksi voidaan katsoa myös esimerkiksi kaupallisen hyödyntäjän teokseen asettamat tiedot.¹³²

Tekijäl 50 d §:n loukkaus on säädetty rangaistavaksi Tekijäl 56 f §:ssa (*hallinnointitietojen loukkausrikkomus*) sekä rikoslain 49 luvun 5 §:n kvalifioidussa rangaistussäädöksessä (*oikeuksien hallinnointitietojen loukkausrikos*).¹³³ Tekijäl 56 f §:n mukaan voidaan tuomita oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen loukkausrikkomuksesta henkilö:

[J]oka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta rikkoo 50 d §:n 1 momentissa tarkoitettua oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen poistamisen tai muuttamisen kieltoa taikka mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitettua kieltoa levittää yleisölle tai tuoda maahan yleisölle levittämistä varten teoksen kappale tai välittää yleisölle teos siten, että oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot on poistettu tai että niitä on muutettu, on tuomittava, jollei teko ole rangaistava rikoslain 49 luvun 5 §:ssä tarkoitettuna oikeuksien hallinnointitietojen loukkausrikkoksena, oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen loukkausrikkomuksesta sakkoon, jos tekijä tietää tai hänellä on perustellusti syytä epäillä, että hänen tekonsa aiheuttaa, mahdollistaa tai salaa tässä laissa säädettyjen oikeuksien loukkauksen taikka helpottaa niiden loukkausta.

Tekijäl 56 f § säännöksessä syyksiluettavuus edellyttää joko tahallisuutta tai törkeää huolimattomuutta. RL 49:5 edellyttää nimenomaisesti tahallisuutta. Tahallisuuden vaatimuksen taustalla on tietoyhteiskuntadirektiivin 7 artikla 1 kohta, joka edellyttää oikeuksien sähköisiä hallintotietoja poistamisen tai muuttamisen tapahtuvan tietoisesti. 7 artiklan 1 kohdan alakohta a koskien tietojen nimenomaista poistamista tai muuttamista edellyttää tietoisuutta. Säännöksen alakohtan b osalta, joka koskee erinäisiä levittämisen, yleisöllä välittämisen ja yleisön saataviin saattamisen tapoja, joista aiheutuu tietojen poistamista tai muuttamista, syyksiluettavuuden edellytykset ovat kevyemmät. Tietoisien teon lisäksi riittää, että henkilön ”voidaan kohtuudella olettaa tietävän aiheuttavansa, mahdollistavansa, helpottavansa tai salaavansa” oikeuden loukkaamisen. Tekijäl 56 f menee tältä osin hieman direktiiviä pidemmälle, koska tuottamuksellinen tekemuoto on

¹³¹ Hamberg 2020, s. 21.

¹³² HE 28/2004 vp, s. 130.

¹³³ HE 28/2004 vp, s. 130.

ulotettu koskemaan myös tietojen poistamiseen ja muokkaamiseen sellaisenaan eikä vain direktiivin 7 artiklan 1 kohdan b alakohta mukaisiin tilanteisiin. Tämän voidaan arvioida johtuvan pitkälti siitä, että kansallisessa rikoslaissa rikosoikeudellisen vastuun yleisissä edellytyksissä tekijään tietoisuutta arvioidaan syyksiluettavuuden osalta niin tahallisissa kuin tuottamuksellisissakin teoissa.¹³⁴

Niin TekijäL 56 f §:n mukainen oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen loukkauksirikkomus kuin RL 49:5:n oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen loukkauksirikos ovat asianomistajarikoksia, joista virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä oma-aloitteisesti, paitsi jos erittäin tärkeä yleinen etu tätä vaatii.¹³⁵

On huomattava lisäksi, että TekijäL 11 § 5 momentissa rajataan tekijänoikeuksien rajoituksiin perustuva kappaleen valmistaminen niin sanottuun laillisen lähteen vaatimukseen, mutta vain TekijäL:n 2 §:n vastaisesti valmistettuihin kappaleisiin ja 50 a §:n 1 momentin (teknisen toimenpiteen kiertämisen kielto) vastaisesti valmistettuihin kappaleisiin. Sen sijaan, jos metadatatiedot on poistettu 50 d §:n vastaisesti teoksen yhteydestä ja/tai tällaisia teoskappaleita levitetään, maahantuodaan levitettäväksi yleisölle tai välitetään yleisölle, teoskappaletta voidaan käyttää tekijänoikeuksien rajoituksiin perustuvassa kappaleiden valmistamisessa.

Koska 50 d ja 56 f §:t perustuvat tietoyhteiskuntadirektiivin 7 artiklaan, niitä on edellä kerrotusti tulkittava jälkimmäisen mukaisesti ja siten kuin EUT direktiivin 7 artiklaa tulkitsee. Tiedossamme ei ole tapauksia, joissa EUT olisi auktoritatiivisesti tulkinnut direktiivin 7 artiklan sisältöä. On todennäköistä, että EUT käyttäisi tulkinta-apuna WIPO:n vuoden 1996 tekijänoikeussopimuksen 12 artiklaa ja sen valmisteluasiakirjoja. Direktiivin 7 artiklan sanamuoto tarjoaa luontaisen lähtökohdan 7 artiklan tulkinnalle. Artiklaa on lisäksi tulkittava erityisesti EU:n perusoikeuskirjan ja oikeusperiaatteiden mukaisesti.

Näiltä osin kiinnitämme huomiota ensinnäkin 50 d §:n 1 momentin ja direktiivin 7 artiklan eroavaisuuksiin. Direktiivin 7 artikla edellyttää nimenomaisesti, että kielto voidaan kohdistaa vain sellaista henkilöä vastaan, joka suorittaa tietoisesti ja luvatta oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen poistamisen tai muuttamisen. Vastaavat lähtökohdat löytyvät WIPO:n sopimuksen 12 artiklasta (*"knowingly"* ja *"without authority"*). Erityisesti henkilön tietoisuuden merkitystä korostetaan 12 artiklassa, jolla siinä on katsottu olevan kolme kerrosta. Ensinnäkin henkilön olisi tiedettävä tekevänsä jonkin 1 kohdan i ja ii alakohdissa mainituista teoista. Tahattomat teot eivät siis kuulu soveltamisalaan. Toiseksi henkilön on tiedettävä, että hänen suorittamansa teko "aiheuttaa,

¹³⁴ RL 3:5.

¹³⁵ Tapio Lappi-Seppälä – Kaarlo Hakamies – Dan Helenius – Sakari Melander – Kimmo Nuotio – Timo Ojala – Ilkka Rautio: Rikosoikeus. Alma Talent 2022, 5. painos, s. 1672-1673.

mahdollistaa, helpottaa tai salaa [...] oikeuden loukkaamisen.” Siviilioikeudellisten oikeussuojakeinojen osalta henkilöllä tulisi olla ainakin perusteltu syy tietää. Kolmanneksi ii alakohdassa lueteltujen tekojen osalta henkilön olisi myös tiedettävä, että oikeuksien hallinnointitietoja on poistettu tai muutettu ilman lupaa.¹³⁶

Kuitenkin tietoisuutta koskeva kriteeri löytyy vasta rikosoikeudellisesta sanktioinnista 56 f §:ssä. Tämä ei ole ilmeisesti direktiivin valossa riittävää. Myös TekijäL:n 50 d §:ään tulisi sisältyä direktiivin edellyttämä tietoisuutta koskeva edellytys. Vastaavasti 50 d §:ään olisi perusteltua lisätä maininta siitä, että poistokielto koskee vain luvatonta toimintaa.

Jotta ristiriita voitaisiin poistaa, 50 d §:n 1 momenttiin tulisi lisätä direktiivin edellyttämä tahallisuus- ja luvattomuuskriteeri. Direktiivi ei näiltä osin nähdäksemme edusta minimiharmonisointia tekijänoikeuden haltijan hyväksi, vaan siinä on pyritty määrittelemään tietoisuutta koskevan kriteerin osalta kiellon laajuus tyhjentävästi. Samoin siitä ilmenee selvästi (”luvatta”), että poistokielto koskee vain luvatonta toimintaa. Direktiivin artiklassa ei viitata näissä yhteyksissä erityisesti kansalliseen oikeuteen, vaan siinä säädetään näiltä osin yhteneväisestä kiellosta. Tämä viittaa siihen, että kyseessä on unionioikeudellinen käsite. Olisi myös oikeudenhallintatietojen liikkuvuuden kannalta jossain määrin ongelmallista, jos jäsenvaltiot voisivat poiketa direktiivin sanamuodosta näiltä osin. Suomen sääntely näyttäytyy ongelmalliselta myös EU-perusoikeuksien näkökulmasta. Ankaru vastuu tai sopimusvapauden rajoittaminen eivät näyttäydy perustelluilta muun muassa omaisuudensuojan, elinkeinonharjoittamisen vapauden tai oikeusvaltioperiaatteen näkökulmasta. Näillä perusteilla pykälää on tarkoituksenmukaista muuttaa.

Myös 50 d §:n 2 momenttiin liittyy vastaavia ongelmia. Lainkohta koskee sellaisen teoksen kappaleen levittämistä yleisölle, maahantuontia yleisölle levittämistä varten taikka teoksen välittämistä yleisölle, josta oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot on luvatta poistettu tai niitä on luvatta muutettu.

Kyseisessä momentissa on ensimmäisestä momentista poiketen *luvattomuutta* koskeva edellytys (tämä ei kuitenkaan nähdäksemme ulota vaikutustaan 50 d §:n 1 momentin alaisiin tilanteisiin), mutta siihen ei ole jostain syystä sisällytetty direktiivin vaatimusta, jonka mukaan tulee edellyttää, että teoskappaleen levittäjä, maahantuoja teoskappaleen yleisölle levittämistä varten tai teoksen yleisölle välittäjä: ”--tietää tai hänen voidaan kohtuudella olettaa tietävän aiheuttavansa, mahdollistavansa, helpottavansa tai salaavansa laissa säädetyn tekijänoikeuden tai tekijänoikeuden lähioikeuksien taikka direktiivin 96/9/EY III luvussa säädetyn sui generis -oikeuden loukkaamisen.” Myös näiltä osin

¹³⁶ Mihály Ficsor: Guide to the Copyright and Related Rights Treaties Administered by WIPO and Glossary of Copyright and Related Right Terms. WIPO 2004, s. 221.

olisi 50 d §:n 1 momentin tarkastelun yhteydessä mainituilla perusteilla lisätä TekijäL:iin direktiivin vaatima tietoisuutta koskeva edellytys. Direktiivin vaatimus on näiltä osin yksityiskohtaisesti muotoinen ja melko yksiselitteinen. Emme näe hyväksyttävissä olevia perusteluja sille, miksi sitä ei ole aikanaan pantu täytäntöön direktiivin edellyttämällä tavalla.

Oikeuksien sähköisiä hallinnointitietoja koskevaa sääntelyä olisi myös hyvä täsmentää DSM-direktiivin 17 artiklan valossa, jonka 4(b) alakohdassa oikeudenhaltijoiden verkkosisällönjakopalvelun tarjoajille antamat teoksia ja muuta suojattua aineistoa koskevat ”merkitykselliset ja tarvittavat tiedot” ovat edellytyksenä palveluntarjoajia koskevalle veloitteelle toimia parhaansa mukaan, ettei niitä saateta luvattomasti yleisön saataviin palvelussa. Kyseinen veloite merkityksellisistä ja tarvittavista tiedoista lisää oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen merkitystä osana verkkosisällönjakopalvelun tarjoajien sisällönhallintajärjestelmiä, mikä todennäköisesti heijastuu jatkossa sisällön estämistä tai poistamissa koskevilla kiistoissa myös TekijäL 50 d §:n mukaisissa kysymyksissä.

Erityisesti datapalvelusäädöksen (DSA)¹³⁷ ja DSM-direktiivin merkitsemän datatalouden harmonisoinnin ja dataa koskevan sisämarkkinan kehittymisen myötä korostuu tarve varmistaa, että tekijänoikeuden ja siihen liittyvien muiden oikeuksien sääntely vastaa mahdollisimman tarkasti unionioikeuden vaatimuksia. Metadataan liittyvä eurooppalainen infrastruktuuri on todennäköisesti voimakkaassa kehitysvaiheessa tulevina vuosina. Esimerkiksi DSA:n edellyttämien kansallisen lainsäädäntötoimien myötä olisi samassa yhteydessä perusteltua tarkastella tekijänoikeuslain yhdenmukaisuutta unionioikeudellisten sääntelyjen kanssa erityisesti metadatatietojen sekä tietokantojen *sui generis*-oikeuden ja luettelosuojan kansallisen sääntelyn osalta.

Hallinnointitietoja koskevien veloitteiden tarkoituksena on osaltaan saattaa tekijänoikeusjärjestelmä vastaamaan teknologian kehitykseen, jonka myötä teosten levittäminen verkossa on lisääntynyt huimaa vauhtia. Teosten levittäminen verkossa johtaa nimittäin siihen, että oikeudenhaltijoiden on vaikeampi hallinnoida teoksiaan ja toisaalta teosta käyttävien voi olla vaikea hahmottaa luvallisen ja luvattoman käytön rajoja, varsinkin jos tekijää ei tiedetä. Tästä syystä oikeudenhaltijoiden teoksiin merkitsemillä hallinnointitiedoilla saattaa olla merkittävä vaikutus tekijänoikeusjärjestelmän toimivuudelle, koska sen myötä edellä mainitut ongelmat saattaisivat lieventyä.¹³⁸ Voimassa oleva oikeus ei siis kuitenkaan velvoita asettamaan hallinnointitietoja, vaikka tämä usein onkin niin

¹³⁷ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2022/2065, annettu 19 päivänä lokakuuta 2022, digitaalisten palvelujen sisämarkkinoista ja direktiivin 2000/31/EY muuttamisesta (digipalvelusäädös), OJ L 277/1, 27.10.2022.

¹³⁸ DSM-direktiivi, resitaalit 54–55.

oikeudenhaltijoiden kuin laillisten käyttäjien intresseissä, vaan ainoastaan kieltää hallinnointitietojen poistamisen tai muuttamisen.

Silloin, kun metadatan avulla tunnistetaan teoksen tekijä, metadatalle on liittymäkohtia myös isyysoikeuteen, joka kuuluu tekijänoikeusjärjestelmässä luovuttamattomien moraalisten oikeuksien kategoriaan. Isyysoikeutta ilmentävä Tekijäl 3 §:n 1 momentti edellyttää, että teoksen tekijän nimi tulee mainita sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii, kun teoksesta valmistetaan kappale tai sitä esitetään julkisesti. Näin ollen tekijän tunnistetietoja koskevan metadatan poistaminen voi ilmetä myös isyysoikeuden loukkauksena, mikäli tekijää ei ilmoiteta muulla tavoin. Toisaalta koska metadata ei välttämättä ilmene suoraan teoksesta, vaan voi esimerkiksi olla upotettuna tiedostoon siten, että kuluttajan on vaikea sitä havaita, on katsottu olevan jossain määrin ongelmallista, voiko metadatan avulla edes täyttää isyysoikeuden mukaista velvoitetta.¹³⁹ Isyysoikeuteen perustuva suoja nimeä koskevan metadatatiedon poistamista vastaan lisäksi tekijän oikeuksia suhteessa 50 d §:ään lähinnä siinä tilanteessa, että tekijä on siirtänyt taloudelliset oikeutensa tai niiden hallinnoinnin (mukaan lukien 50 d §:ään perustuvat oikeudet) kolmannelle, mutta voi tästä huolimatta itse vielä vedota moraalisiin oikeuksiinsa.

5.2.2 Metadatan ja sen haltijan suoja

Oma kysymyksensä tekijänoikeuskeskustelussa on millä tavoin metadatan haltijaa suojataan. Tekijänoikeuslain 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on yksinoikeus teokseen. Säännökseen sisältyy avoin esimerkkiluettelo suojattavista teostyypeistä. Teokselta edellytetään, että sitä voidaan pitää tekijänsä itsenäisen luovan työn omaperäisenä tuloksena. Luova työ ilmenee tekijän tekemissä valinnoissa luomistyön aikana. Riittävän omaperäisten valintojen tuloksena syntyvä työ ylittää teoskynnyksen eli saavuttaa teostason. Sen sijaan tekijänoikeus ei suojaa ideoita, periaatteita tai tietoja, vaan niitä ilmenemismuotoja, johon ne on teoksessa saatettu. Tekijänoikeusneuvostossa esimerkiksi rakennus-¹⁴⁰ ja karttapiirustusten¹⁴¹ on katsottu jäävän tekijänoikeussuojan ulkopuolelle silloin, kun nämä eivät ole olleet siinä määrin itsenäisiä tai omaperäisiä, että niitä voitaisiin pitää tekijänoikeussuojan piirissä olevina teoksina. Metadatan voidaan katsoa sellaisenaan muodostuvan pääasiassa tällaisista tiedoista ja ideoista, joita luonnehtii

¹³⁹ Ks. Hamberg 2020, s. 20-21.

¹⁴⁰ TN:2014:6.

¹⁴¹ TN 2013:14.

ainoastaan niiden tekninen tehtävä.¹⁴² Poikkeuksena tähän voisi olla lähinnä metadatoihin mahdollisesti sisällytetyt laajemmat tiivistelmät, jotka voisivat saada suojaa teoksina.

Metadatan välittymistä vaikeuttaa se, että oikeudenhaltijat ovat hajallaan eivätkä voi tietää etukäteen, milloin heidän aineistoa tullaan lataamaan alustalle, eikä tätä voi tietää myöskään verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja. Tähän liittyvä saman tyyppinen mutta laajempi ongelma koskee myös etukäteisen luvan hankintaa. Oikeudellisessa tutkimuksessa on ehdotettu ratkaisuksi ongelmaan sitä, että tekijänoikeusjärjestöt antaisivat luvan teosten käyttöön palvelussa ja samalla tuottaisivat verkkosisällönjakopalveluille tarvittavan metadatan.¹⁴³ Tämä ei kuitenkaan ratkaise ongelmaa, koska vain murto-osa tekijöistä ja teostyypeistä on edustettuna kansallisesti järjestäytyneiden yhteishallinnointijärjestöjen alaisuudessa. Ne eivät voi siten myöntää lupaa kaikilta osin.

Kuten oikeuskirjallisuudessa on esitetty, tämä johtaa todennäköisesti tekijänoikeusjärjestelmän tosiasialliseen eriytymiseen niiden teostyyppien ja teosten osalta, jotka ovat laajasti joko keskittyneiden suuryritysten tai yhteishallinnointijärjestöjen hallussa.¹⁴⁴ Lähinnä vain tällaiset oikeuksien haltijat voivat solmia verkkosisällönjakopalvelujen kanssa etukäteisiä lisenssisopimuksia ja/tai toimittaa tarvittavia referenssitiedostoja oikeuksien ennakoivalvontaa varten. Samalla tekijänoikeusjärjestelmä tosiasiaassa alkaa syrjiä pieniä ja järjestäytymättömiä oikeuksien haltijoita.¹⁴⁵

Metadatan haltijaa voidaan tekijänoikeuslain nojalla katsoa saavan suojaa pitkälti niitä kokoavien tietokantojen kautta tietokantojen erityissuojan (sui generis) ja luettelosuojan nojalla. Tietokantoja suojaa TekijäL:ssä 49 §. Sen mukaan ”[s]illä, joka on valmistanut

1. luettelon, taulukon, ohjelman tai muun sellaisen työn, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, taikka
2. tietokannan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta,

on yksinomainen oikeus määrätä työn koko sisällöstä tai sen laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisesta osasta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla ne yleisön saataviin.”

¹⁴² Vrt. Asia C-393/09, *Bezpečnostní softwarová asociace - Svaz softwarové ochrany v Ministerstvo kultury.*, ECLI:EU:C:2010:816, kohdat 48-49; *Tietokoneohjelmien ohjelmointikielten ja datatiedostomuotojen osalta Asia C-406/10 SAS Institute Inc. v World Programming Ltd*, ECLI:EU:C:2012:259, kohdat 29-46

¹⁴³ Ahmaoja 2019, s. 878-879.

¹⁴⁴ Grosse Ruse-Khan 2021, s. 154.

¹⁴⁵ Husovec – Quintas 2021.

Tekijänoikeuslaissa on suojattu lähioikeutena luetteloja, taulukoita ja muita vastaavia töitä, joilla on yhdistelty suuria määriä tietoja, sen voimaantulosta alkaen vuodesta 1961.¹⁴⁶ Säädos tietokantojen sui generis-suojasta otettiin tekijänoikeuslakiin vuoden 1998 tekijänoikeuslain uudistuksessa. Uudistuksen taustalla oli vuoden 1996 EU-tietokantadirektiivi,¹⁴⁷ joka edellytti muutoksia tekijänoikeuslakiin. Tietokantadirektiivillä pyrittiin yhdenmukaistamaan jäsenvaltioiden tietokantojen oikeudellista suojaa koskevaa sääntelyä. Tätä perusteltiin muun muassa tarpeella suojata tietokantoihin tehtyjä investointeja sekä niiden laatimiseen käytettyjä inhimillisiä, teknisiä ja taloudellisia voimavaroja oikeudetonta hyödyntämistä vastaan.¹⁴⁸

Tekijäl 1 § mukaisten teosten ja 49 § luettelojen ja tietokantojen välillä keskeinen ero on, että jälkimmäisten ei tarvitse olla Tekijäl 1 § mukaisesti *teoksia*. Tekijäl 49 §:n suojan kohteiden osalta puhutaan ”valmistamisesta” erotuksena ”luomistyöhön” sekä tähän käytetystä työmäärästä tai panostuksesta muun muassa tietojen jäsentelyyn, yhdistelyyn ja keräämiseen.

Tekijäl 49 § ei sisällä määritelmää tietokannasta. Säädöksen perustuessa kuitenkin EU-sääntelyyn voidaan määritelmä johtaa Tietokantadirektiivistä direktiivin tulkintavaikutuksen perusteella.¹⁴⁹ Tietokantadirektiivin 1 artiklan 2. kohdan mukaan tietokannalla ”tarkoitetaan teosten, tietojen tai muiden itsenäisten aineistojen kokoelmaa, jotka on järjestetty järjestelmällisellä tai menetelmällisellä tavalla ja johon elektronisesti tai muulla tavoin on mahdollistettu yksilöllinen pääsy.”

Luettelosuojan osalta merkityksellistä ei ole kuinka sisältö on valittu tai järjestelty, tai onko se omaperäistä. Keskeistä on, että suojan kohde on luotu yhdistelemällä suuria määriä tietoa.¹⁵⁰ Luettelosuojan kohteiden listasta Tekijäl 49 § 1 mom 1 alakohdassa ei ilmene, että lista olisi suljettu. Näin ollen suojan voidaan katsoa ulottuvan myös muun tyyppisiin luetteloihin, joihin on yhdistelty suuria määriä tietoja.¹⁵¹ Tällaisia voivat olla perinteisten puhelinluetteloiden lisäksi myös esimerkiksi raakadatasta koostuvat tutkimustietokannat¹⁵² tai tämän selvityksen puitteissa oikeuksien sähköisistä hallinnointitiedoista koostuvat laajat tietokannat.

¹⁴⁶ HE 170/1997 vp, s. 4.

¹⁴⁷ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 96/9/EY, annettu 11 päivänä maaliskuuta 1996, tietokantojen oikeudellisesta suojasta, Virallinen lehti nro L 077 , 27/03/1996 s. 0020 – 0028.

¹⁴⁸ Tietokantadirektiivi, resitaalit 1-6.

¹⁴⁹ Esim. Harenko – Niiranen – Tarkela 2016, s. 504.

¹⁵⁰ HE 170/1997 vp, s. 6.

¹⁵¹ Harenko – Niiranen – Tarkela 2016, s. 498.

¹⁵² Marjut Salokannel: Tekijänoikeus ja tutkimuksen raaka-aineet: Uuden teknologian haasteet tekijänoikeudellisesti suojatun materiaalin tutkimuskäytölle. Koneen säätö 2013, s. 24.

Tekijäl 49 § 1 mom 2 alakohdan mukainen tietokantojen sui generis-suoja koskee tietokantoja, joiden sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta. Tietokantadirektiivin johdanto-osan perusteella tällainen huomattava panostus voi muodostua rahoituksesta ja/tai ajan, vaivannäön ja energian käytöstä.¹⁵³ Määritelmän avoimuuden myötä oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että tällainen huomattava panostus voisi olla myös henkistä, teknistä, taloudellista tai muunkinlaista investointia. Samoin, koska panostuksen ”huomattavuuden” käsitettä ei olla määritelty direktiivissä, lain valmisteluaineistoissa tai oikeuskäytännössä, ei ole varmuutta tarkoitetaanko säädöksessä relatiivista vaiko absoluuttista huomattavuutta.¹⁵⁴

Luettelosuojan on arvioitu kattavan suurimman osan myös tietokantasuojan kohteista. Luettelosuojan ulkopuolelle jäisi näin ollen lähinnä tietokannat, joissa yhdisteltyjen tietojen määrä on säännöksen edellytyksiä pienempi. Toisaalta luettelosuoja ulottuu vain nimenomaisesti itse luetteloon tai muuhun vastaavaan kokonaisuuteen sekä siinä käytettyyn ryhmittelyyn eikä siinä käytettyihin yksittäisiin tietoihin. Näin ollen luettelossa olevia yksittäisiä tietoja saa käyttää muissa yhteyksissä.¹⁵⁵ Sama pätee myös tietokantojen sui generis-suojaan.¹⁵⁶ Tietokantasuojan ei katsota myöskään koskevan ”raakadataa” kuten havaintolaitteiden avulla kerättyjä aineistoja tai digitaalisen kameran ja mikrofonin sellaisenaan tuottamaa kuva- ja ääni-informaatiota.¹⁵⁷

Keskeistä tietokantojen suojan ja niiden käytön osalta on kysymys siitä, kuinka laajasti kolmannet osapuolet saavat hyödyntää tietokannoissa olevia tietoja ennen kuin sen voidaan katsoa koskevan *olennaista osaa*. Osan olennaisuutta työstä voidaan arvioida niin laadullisin kuin määrällisin perustein. EUT on tehnyt olennaisuuden ja epäolennaisuuden välistä rajanvetoa ratkaisukäytännössään. Aiemmassa EUT:n ratkaisukäytännössä korostuu tältä osin tietokantoihin investointeja tehneiden henkilöiden taloudellisten oikeuksien suoja ja näihin haitallisesti vaikuttavien toimien laaja tulkinta. Asiassa C-203/02 *The British Horseracing Board ym.* EUT kiinnitti tapauksessa huomiota siihen, että direktiivissä tietokantojen sui generis-oikeudella saatavan suojan osalta painotetaan huomattavien investointien merkitystä ja käyttäjien toiminnasta aiheutuvasta vahingosta näille investoinneille. Näin ollen myös tietokannasta käytettävän osan olennaisuutta olisi arvioitava sekä määrällisesti että laadullisesti näiden investointeja koskevien näkökulmien kautta.¹⁵⁸

¹⁵³ Tietokantadirektiivin resitaali 40. Viitattu myös HE 170/1997 vp, s. 12.

¹⁵⁴ Harenko – Niiranen – Tarkela 2016, s. 502-503.

¹⁵⁵ HE 170/1997 vp, s. 6.

¹⁵⁶ HE 170/1997 vp, s. 12.

¹⁵⁷ HE 170/1997 vp, s. 12.

¹⁵⁸ Asia C-203/02, *The British Horseracing Board Ltd ym. vastaan William Hill Organization Ltd*, ECLI:EU:C:2004:695, kohdat 69-70.

Lisäksi EUT on korostanut, että direktiivin 7 artiklan 2 kohdassa käytetyt ilmaukset kuten ”millä tavalla ja missä muodossa tahansa” ja ”mitä tahansa saattamista yleisön saataville” osoittaa, että unionin lainsäätäjällä on tarkoittanut antaa kopioinnin ja uudelleenkäytön käsitteille laajan merkityksen. Näin ollen EUT:n mukaan näiden käsitteiden tulee katsoa koskevan kaikkia niitä toimia, joilla tietokantaan tehtyjen investointien tuloksia käytetään tai saatetaan yleisön saataviin ilman tietokannan muodostaneen henkilön suostumusta.¹⁵⁹ EUT on sittemmin uudelleensoveltanut tätä oikeuksien laajaa määritelmää ratkaisukäytännössään.¹⁶⁰

Eurooppalaiset immateriaalioikeuden tutkijat ovat arvostelleet tuomioistuinta tästä laajentavasta tulkintalinjauksesta. Esimerkiksi *Innoweb*-tapauksessa¹⁶¹ EUT:n on katsottu kapea-alaisesti keskittyneen tietokantaan kohdistuvan käytön haittoihin sivuuttaen toiminnan välilliset hyödyt sekä yhteiskunnalle, kuluttajille sekä tietokannan tarjoajille itsellensä käytöstä seuraavalla vuorovaikutuksella.¹⁶²

Uudemmassa ratkaisukäytännössään EUT on pehmentänyt linjaansa tältä osin. Asiassa *CV-Online Latvia*¹⁶³ tuomioistuin arvioi voidaanko erikoishakukoneen tuottamaa kolmannen osapuolen internetsivustolle johtavaa hyperlinkkiä, jolla voidaan tutustua tämän tietokannan sisältöön, pitää tietokantadirektiivin 7 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisena uudelleenkäyttönä. Lisäksi tapauksessa pohdittiin voiko saman internethakukoneen näyttämä kolmannen osapuolen metatagien kautta saatua tietoa pitää direktiivin 7 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisena kopiointina.¹⁶⁴

Ratkaisussa tuomioistuin painotti edeltävään ratkaisukäytäntöön nähden merkittävästi enemmän eri intressien välistä tasapainottamista. Ensinnäkin tuomioistuin täsmensi edelliseen käytäntöön nähden, että tietokantadirektiivin 7 artiklan 2 kohdan mukaiset teot ovat oikeuden loukkauksia vain, ”mikäli niiden vaikutuksena on, että kyseistä henkilöä estetään saamasta tuloja, joilla tämä oletettavasti voisi kuolettaa tämän investoinnin kustannukset.”¹⁶⁵ Tämä painotus selventää keskeisesti, ettei tietokantadirektiivin 7 artiklan sui generis-oikeuden olennaisten investointien suoja

¹⁵⁹ Asia C-203/02, *The British Horseracing Board Ltd ym. vastaan William Hill Organization Ltd*, ECLI:EU:C:2004:695, kohdat 51-53.

¹⁶⁰ Kts. mm. Asia C-304/07, *Directmedia Publishing GmbH vastaan Albert-Ludwigs-Universität Freiburg*, ECLI:EU:C:2008:552, kohdat 31-33; Asia C-545/07, *Apis-Hristovich EOOD vastaan Lakorda AD*, ECLI:EU:C:2009:132, kohta 40.

¹⁶¹ Asia C-202/12, *Innoweb BV vastaan Wegener ICT Media BV ja Wegener Mediaventions BV*, ECLI:EU:C:2013:850.

¹⁶² Estelle Derclaye – Martin Husovec: *Sui Generis Database Protection 2.0: Judicial and Legislative Reforms*. *European Intellectual Property Review* (Tulossa 2022), s. 2; viittaa julkaisuun Martin Husovec, ”The End of (Meta) Search Engines in Europe?” 14(1) *Chicago-Kent Journal of Intellectual Property* (2014) 145-172.

¹⁶³ Asia C-762/19, ”*CV-Online Latvia*” SIA v. ”*Melons*” SIA, ECLI:EU:C:2021:434.

¹⁶⁴ Asia C-762/19, ”*CV-Online Latvia*” SIA v. ”*Melons*” SIA, ECLI:EU:C:2021:434, kohta 17 ja siinä tehty viittaus julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksen kohtaan.

¹⁶⁵ Asia C-762/19, ”*CV-Online Latvia*” SIA v. ”*Melons*” SIA, ECLI:EU:C:2021:434, kohta 36.

tarkoita maksimaalista suojaa, vaan tietokantojen valmistajien oikeutettuja intressejä huomattavien investointien kuolettamisesta. Tätä intressiä tulee arvioida suhteessa käyttäjien ja kilpailijoiden intresseihin ”saada pääsy kyseisiin tietokantoihin sisältyviin tietoihin sekä mahdollisuus luoda näihin tietoihin perustuvia innovatiivisia tuotteita.”¹⁶⁶ Tältä osin tuomioistuimien myös korosti internetsisällön kokoajien toiminnan tuottamaa lisäarvoa tietopalvelumarkkinoiden toimivuudelle sekä kuluttajille.¹⁶⁷

Tietokantojen ja luetteloiden suojalla on merkitystä, kun pohditaan oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen tai muun tekijänoikeudellisen metadatan haltijan oikeussuojaa niitä koskevan käytön osalta. Oikeuksien hallinnointiedoista ja muusta metadatasta koostuvat tietokannat ovat voineet vaatia merkittäviä investointeja ja työpanosta niiden valmistamiseksi. Erilaisia merkityksellisiä tietokantoja on mm. yhteishallinnointijärjestöillä, videosisällönjakopalvelun tarjoajilla ja suuremmilla luovan alan julkaisijoilla.

5.3 DSM-direktiivi / Olemassa oleva EU-säätely

DSM-direktiivissä ei säännellä suoraan metadataan liittyviä kysymyksiä, mutta sen 17 artiklaa voidaan pitää merkityksellisenä myös metadatan näkökulmasta. 17 artiklassa säännellään niin sanottuja verkkosisällönjakopalveluita koskevia uusia velvoitteita. Direktiivissä otetaan lähtökohdaksi se, että verkkosisällönjakopalveluiden tarjoajien toiminta on tekijänoikeuden haltijoiden yksinoikeuksien piirissä silloin, kun ne antavat yleisölle pääsyn käyttäjiensä palveluun lataamiin tekijänoikeudella suojattuihin teoksiin tai muuhun suojattuun aineistoon. Kyse on tällöin teoksen yleisölle välittämisestä tai yleisölle saataviin saattamisesta, mihin on hankittava 17 artiklan 1 kohdan mukaan etukäteinen lupa esimerkiksi lisenssisopimuksella.

Jos lupaa ei kyetä saamaan, verkkosisällönjakopalvelut eivät kuitenkaan joudu tekijänoikeudelliseen vastuuseen, jos ne pystyvät täyttämään direktiivin 17 artiklan 4 kohdan artiklan mukaiset velvoitteet. Palveluntarjoajien tulee säännöksen a-b alakohtien mukaan osoittaa, että ne ovat toteuttaneet toimia parhaansa mukaan saadakseen luvan ja toteuttaneet toimia parhaansa mukaan huolellista ammatinharjoittamista koskevien toimialan korkeatasoisten vaatimusten mukaisesti varmistaakseen, että teokset ja muu suojattu aineisto, joista nämä ovat saaneet oikeudenhaltijoilta merkitykselliset ja tarvittavat tiedot, eivät ole saatavissa. Säännöksen c alakohdan mukaan palveluntarjoajien tulee joka tapauksessa osoittaa, että ne ovat toimineet viipymättä saatuaan oikeudenhaltijoilta riittävän

¹⁶⁶ Asia C-762/19, ”CV-Online Latvia” SIA v. ”Melons” SIA, ECLI:EU:C:2021:434, kohta 36.

¹⁶⁷ Asia C-762/19, ”CV-Online Latvia” SIA v. ”Melons” SIA, ECLI:EU:C:2021:434, kohta 41.

perustellun ilmoituksen oikeudenloukkauksesta palvelussaan ehkäistäkseen tai poistaakseen suojatun aineiston sivuiltaan.

17 artiklan 4 kohdan artiklan vastuujärjestelmän on katsottu tarkoittavan käytännössä sisällöntunnistusta, ilmoitusmenettelyä ja jonkin asteista monitorointia yhdistelevää järjestelmää.¹⁶⁸ Se, että verkkosisällönjakopalvelut pystyvät käytännössä toteuttamaan velvoitteitaan edellyttää, että ne pystyvät tunnistamaan sisältöä ja erottelemaan teosten oikeat oikeudenhaltijat. Tämä järjestelmä pohjautuu oikeudenhaltijoiden toimittamiin tietoihin, jotka ovat käytännössä ainakin osin luokiteltavissa metadataksi. 17 artiklan 4 kohdan b alakohdan nojalla oikeudenhaltijoilla onkin velvollisuus toimittaa riittävät tiedot verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajille. Tällainen metadata auttaa erottamaan luvattoman aineiston luvallisesta ja yhdistämään tunnistetun aineiston oikeisiin oikeudenhaltijoihin, mikä puolestaan auttaa korvausten oikeassa kohdistamisessa.¹⁶⁹ Tiivistäen voidaan todeta, että metadataksi luokiteltavan tiedon välittyminen oikeudenhaltijoilta palveluntarjoajille on merkityksellinen elementti 17 artiklan uudessa vastuujärjestelmässä.

Euroopan komissio antoi ohjeensa DSM-direktiivin 17 artiklan soveltamisesta 4.6.2021. Soveltamisohjeita ei ole tarkoitettu oikeudellisesti sitoviksi, vaan niiden tarkoitus on tukea direktiivin 17 artiklan oikeata ja yhtenäistä täytäntöönpanoa eri jäsenvaltioissa.¹⁷⁰ Soveltamisohjeissa viitataan metadataan palveluntarjoajien parhaansa mukaan toteuttamia toimia koskevan 17 artiklan 4 kohdan b alakohdan yhteydessä. Ohjeissa todetaan tältä osin, että palveluntarjoajien tarkoitusta varten hyödyntäminä teknologioina nousi sidosryhmien keskusteluissa esiin muun muassa metadatan käyttäminen. Sisältöön yhdistetyn metadatan (kuten tekijän nimi tai teoksen otsikko) huomautetaan mahdollistavan sen seuraaminen, ladataanko tiettyä teosta palveluihin. Metadatan ja tunnistehakujen luonnehditaan olevan pienikokoisempien palveluntarjoajien kannalta edistyneempiä teknologioita soveltuvampi vaihtoehto, kunhan nämä ratkaisut eivät johda sisällön ylimalkaiseen estämiseen. Palveluntarjoajille toimitettavaksi metadataksi määritellään tässä yhteydessä esimerkiksi tieto otsikosta, tekijästä tai tuottajasta, teoksen kestosta, päiväyksestä sekä muu tieto, joka on merkityksellistä ja tarpeellista, jotta palveluntarjoajien on mahdollista ryhtyä toimenpiteisiin. Ohjeissa huomautetaan tältä osin nimenomaisesti, että palveluntarjoajille tällä tavoin toimitettua metadataa ei tulisi myöhemmin poistaa.¹⁷¹ On kuitenkin selvää, että ohjeilla ei voida perustaa oikeudellisesti sitovia velvoitteita, vaan lähinnä selventää olemassa olevia. Näiltä osin metadatan poistamista koskeva kielto perustuu edellä kerrotuin tavoin tietoyhteiskuntadirektiivin 7 artiklaan ja sitä

¹⁶⁸ Ahmaoja 2019, s. 877.

¹⁶⁹ Ahmaoja 2019, s. 877.

¹⁷⁰ Euroopan komissio 2021, s. 1.

¹⁷¹ Euroopan komissio 2021, s. 12-14.

edeltäneeseen WIPO:n vuoden 1996 tekijänoikeussopimukseen. Komission ohjeistus ei voi sitovasti kiristää näitä koskevia tulkintoja.

On myös jossain määrin epäselvää, mitä metadatan poistamisella ylipäätään tietyissä tilanteissa tarkoitetaan. Esimerkiksi pelkkä metadatatietojen näyttämättä jättäminen käyttäjälle videopalvelussa suoratoistettavana olevasta videosta ei merkitse vielä metadatatietojen poistamista, ellei tietoja ole poistettu itse teoksen sisältävästä tiedostosta. Toiseksi on mahdollista, että metadatatiedot on poistettu verkkosisällönjakopalvelun käyttöehtojen mukaisesti esimerkiksi osana sellaisten henkilötietojen poistamista jaettavista valokuvista tai videoista, jotka on liitetty videoon tai valokuvaan automaattisesti videota tai valokuvaa otettaessa. Tällaiset tiedot voivat sisältää paitsi tiedon tekijästä, myös aika- ja paikkatietoa sekä vastaavaa muuta henkilötietoa. Verkkosisällönjakopalvelulla voi olla yleiseen tietosuojasetukseen¹⁷² (GDPR) perustuva *velvollisuus* poistaa tällaiset henkilötiedot ladattavissa olevan videon tai valokuvan yhteydestä tai ainakin tietojen käsittelylle tulisi löytyä GDPR:n mukainen oikeutusperuste. Tällöin metadatatietojen poistokielto ja GDPR:n vaatimukset henkilötietojen käsittelystä esimerkiksi kuvanjakopalvelun yhteydessä voivat mahdollisesti joutua keskenään ristiriitaan. Konfliktitilanteeseen ei löydy suoraviivaista ratkaisua. On kuitenkin mahdollista, että käyttöehtojen hyväksymisen myötä käyttäjä antaa pätevästi luvan metadatatietojen poistoon. Kuten WIPO:n vuoden 1996 tekijänoikeussopimuksesta ilmenee, oikeuksien haltija voi sallia metatietojen poiston, eli asiasta voidaan pätevästi sopia.

Asiassa *Puola v. Euroopan parlamentti ja neuvosto*¹⁷³ EU:n tuomioistuin muun ohella korosti (k. 89), että sananvapauden osatakeena toimii myös se, että verkkosisällönjakopalvelujen vastuu voi syntyä vain, kun oikeuksien haltijat toimittavat palveluntarjoajille DSM-direktiivin 17(4)(b) artiklan edellyttämät *merkitykselliset ja tarvittavat tiedot* näistä sisällöstä. EUT:n mukaan näiltä osin verkkosisällönjakopalvelun vastuun syntymiseksi edellytetään, että tiedot ovat *epäilyksettä merkityksellisiä ja tarvittavia* ("*undoubtedly relevant and necessary information*"). Palvelu ei siten ole vastuussa sisällön ennakkolisesta poistamatta jättämisestä, mikäli oikeuksien haltijalta saadut tiedot eivät ole epäilyksettä merkityksellisiä ja tarvittavia.

Lisäksi EUT painotti (k. 96-7) perusoikeuksien välistä tasapainoa ja tekijänoikeuden poikkeusten ja rajoitusten merkitystä, kun komissio järjestää DSM-direktiivin 17(10) artiklan mukaisia asianomaisten osapuolten välisiä vuoropuheluja parhaiden käytänteiden tutkimiseksi ja sen antaessa näiden keskustelujen pohjalta erityisesti 17(4) artiklan soveltamista koskevia ohjeita. Se totesi myös, että

¹⁷² Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta, EUVL L 119, 4.5.2016, s. 1–88.

¹⁷³ Asia C-401/19, Puolan tasavalta v. Euroopan parlamentti ja Euroopan unionin neuvosto, ECLI:EU:C:2022:297.

käyttäjien järjestöjen on tällaista sidosryhmien välistä vuoropuhelua varten saatava verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajilta riittävät tiedot näiden käytäntöjen toiminnasta kyseisen direktiivin 17(4) artiklan osalta.

EUT:n tulkinta korostaa näiltä osin ensinnäkin tarvetta toimittaa verkkosisällönjakopalvelun tarjoajalle riittävän yksityiskohtaiset ja relevantit tiedot suojatuista sisällöistä. Tuomiossa ei täsmennetä, mitä tällaisten tietojen tulisi olla teknisesti. Käytännössä palvelulle toimitettavat tiedot voivat sisältää tunnistamista ja vertailua varten käytettyjen digitaalisten sormenjälkitietojen ohella metatietoja, joiden perusteella suojatut sisällöt ja oikeuksien haltijat on mahdollista tarkemmin yksilöidä. Käytännössä palvelun tarjoajalle toimitettavien tietojen tulee direktiivin 17(8)-(9) artiklan valossa pitää sisällään myös sisällön oikeudenhaltija, tämän osoite ja yhteystiedot, sekä väitettyjen oikeuksien luonne ja (alueellinen) rajaus.¹⁷⁴ Metatiedot voivat sisältää myös tiedot tekijästä, suojatun sisällön nimestä, kestosta, suojatun sisällön päivämäärän, jne.

Pelkkien metatietojen toimittaminen verkkosisällönjakopalvelulle ei kuitenkaan liene sellainen ”epäilyksettä merkityksellinen ja tarvittava tieto”, jonka perusteella palvelulle syntyisi velvoite ennakkolliseen estämiseen. Verkkosisällönjakopalvelu ei voi nimittäin pelkän metatiedon perusteella ilman yleistä seurantaa ja yksityiskohtaista oikeudellista tutkintaa (ja siten vastoin EUT:n tulkintaa yleisen seurantavelvoitteen kiellosta em. tapauksessa, k. 90-92) päätellä, onko suojattua sisältöä käytetty täysin sellaisenaan, osittain tai muunneltuna. Sama ongelma koskee ilmeisesti tiivistelmä- ja vesileimateknologioiden käyttöä tunnistetietona.¹⁷⁵

Lähinnä juuri sormenjälkiteknologiat mahdollistavat nykyisin myös tiedostojen eroavaisuuksien vertailun ja siten automatisoidut päätelmät suojatun sisällön käytön asteesta ja tavasta. Suodatusteknologioiden nykykehitysvaiheessa ja EUT:n ratkaisun perusteella on siten todennäköistä, että ennakkollinen estovelvoite syntyy vain toimitettaessa ja käytettäessä tietoja ja teknologioita, jotka mahdollistavat pelkän tunnistamisen ja oikeuksien haltijan yksilöinnin lisäksi suojatun sisällön ja käyttäjän lataaman sisällön välisen tarkemman automatisoidun vertailun. Vasta jos tällaisen tarkemman automatisoidun vertailun perusteella voidaan olettaa *ilmeinen* tai *selvä rikkominen*, sisällönjakopalvelulla on velvollisuus ennakkollisesti estää sisältö.¹⁷⁶

¹⁷⁴ Ks. myös Senftleben ym. 2022, s. 81.

¹⁷⁵ Euroopan Komissio: Komission tiedonanto Euroopan Parlamentille ja Neuvostolle: Tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista digitaalisilla sisämarkkinoilla annetun direktiivin (EU) 2019/790 17 artiklaa koskeva ohjeistus COM(2021) 288 final, Brysseli, 4.6.2021, alaviite 15.

¹⁷⁶ Vastaavasti João Pedro Quintais: Between Filters and Fundamental Rights: How the Court of Justice saved Article 17 in C-401/19 - Poland v. Parliament and Council. VerfBlog, 16.5.2022. Saatavilla: <https://verfassungsblog.de/filters-poland/>

Vaikka EUT ei käyttänyt ratkaisussaan termiä *selvä* tai *ilmeinen rikkominen* (tai referenssitiedoston ja käyttäjän lataaman sisällön *täysi* tai *käytännössä täysi vastaavuus*) vastuun syntyminen edellytyksenä, ratkaisusta on pääteltävissä tämän tyyppinen ja tasoinen kriteeri, koska EUT:n ratkaisu (k. 76-81 ja 85-87) edellyttää, että käyttäjien poikkeuksiin ja rajoituksiin perustuvat oikeudet on taattava suojattujen sisältöjen ennakkolisessa automatisoidussa valvonnassa. Näiden oikeuksien takaaminen ei olisi nykyteknologioin mahdollista ilman tällaista kriteeriä eikä palveluntarjoajalta voida yleisen seurantavelvoitteen kiellon takia edellyttää yksityiskohtaista oikeudellista tutkintaa (k. 90-92). Rajan asettaminen alemmaksi johtaisi käyttäjien poikkeuksien ja rajoitusten puitteissa lataamien sisältöjen säännönmukaisiin estoihin.

Toiseksi EUT:n viittaus perusoikeuksien väliseen tasapainoon ja käyttäjien oikeuksiin komission vetämien vuoropuheluiden ja antamien ohjeiden yhteydessä korostaa niin ikään sitä, että pelkkä metadatan, *hashing*- tai vesileimatiedon toimittaminen verkkosisällönjakopalvelulle ei ilmeisesti vielä voi johtaa velvoitteeseen poistaa ennakkolisesti suojattua sisältöä, koska metadatan ja kyseisten muiden teknologioiden avulla voidaan yleensä vain tunnistaa suojattu sisältö, mutta ei tehdä johtopäätöksiä siitä, miten (paljon) suojattua sisältöä on käytetty, onko sitä muunneltu jne. On siten todennäköistä, että pelkän suojatun teoksen tunnistamisen mahdollistavat teknologiat menettävät 17(4) artiklan yhteydessä EUT:n ratkaisun myötä merkitystään, koska niiden perusteella ei ilmeisesti synny vielä ennakkollista estovelvoitetta. Tällöin korostuvat sormenjälkiteknologioiden kaltaiset ratkaisut, jotka mahdollistavat referenssitiedoston ja käyttäjän lataaman sisällön tarkemman aineellisen vertailun. Suojattua sisältöä ja sen oikeuksien haltijaa koskevat metatiedot eivät kuitenkaan menetä merkitystään, koska ne ovat olennaisia 17 artiklan toiminnassa ja mahdollistavat oikeuksien haltijan ja tämän väittämien oikeuksien identifioinnin.

Kuten *Senftleben* ym. huomauttavat,¹⁷⁷ DSM-direktiivin 17(4)(b) artikla edellyttääkin joka tapauksessa oikeuksien haltijoita toimittamaan erilaisia tietoja verkkosisällönjakopalveluille, jotta jälkimmäisille voisi syntyä velvoite ennakkolisiin automatisoituihin estoihin. Kirjoittajien mukaan tämä mahdollistaa DSM-direktiivin 17(4)(b) artiklan käytön tekijänoikeutta koskevan avoimen datainfrastruktuurin kehittämisessä. Tällöin verkkosisällönjakopalveluille toimitettavien tietojen ohella DSM-direktiivin 17(4)(b) artiklan edellyttämät tiedot ja mahdollisesti myös muut sisältöä ja siihen liittyviä oikeuksia koskevat standardoidut tiedot, esimerkiksi tekstin- ja tiedonlouhintaa koskevat tiedot tekoälyn kehittämistä varten, olisi mahdollista toimittaa samalla keskitettyyn avoimeen rekisteriin, jota ehdotuksen mukaisesti ylläpitäisi Euroopan unionin teollisoikeusvirasto (EUIPO). Tarkastelemme ehdotusta tarkemmin jäljempänä otsikon 6 alla.

¹⁷⁷ *Senftleben* ym. (2022), viitattu edellä.

DSM-direktiivin kansallisilla täytäntöönpanotavoilla voi olla myös itse direktiivin sääntelyalasta riippumattomia vaikutuksia. Hallituksen esityksessä, joilla direktiivi on tarkoitus implementoida Suomessa, todetaan, ettei tietokannat tai kansallinen luettelosuoja sisälly tietoyhteiskuntadirektiivin soveltamisalaan eikä näin ollen DSM-direktiivin 17 artiklankaan soveltamisalaan. Direktiivin on esityksen perusteluissa kuitenkin tulkittu olevan minimidirektiivi, minkä nojalla 17 artiklan mukainen mekanismi on ehdotettu ulotettavaksi myös valokuviiin.¹⁷⁸ Edellisestä huolimatta esityksessä ehdotetussa 55 m §:ssä koskien 17 artiklan soveltamista eräisiin lähioikeuksiin on viitattu kuitenkin myös tietokantoihin Tekijäl 49 § 1 mom 2 kohtaan. Tätä ratkaisua ei olla esityksen perusteluissa selitetty mitenkään. Lähestymistapa on yksiselitteisesti ristiriidassa DSM-direktiivin 17 artiklan 1 kohdan kanssa, jossa oikeudenhaltijoiden määritelmä rajoittuu tyhjentävästi tietoyhteiskuntadirektiivin 3 artiklan 1 ja 2 kohdissa tarkoitettuihin oikeudenhaltijoihin.¹⁷⁹ Tietokantoja koskevan sui generis-oikeuden haltija ei sisälly tietoyhteiskuntadirektiivin 3 artiklassa määriteltyihin oikeudenhaltijoihin. Lisäksi lähestymistapa on myös ristiriidassa direktiivin harmonisointitavoitteiden kanssa, jota esityksen valmistelun aikana on korostettu merkittävästi.

5.4 Tulevaa ja vastikään hyväksytyä EU-sääntelyä

5.4.1 Johdanto

Tekijänoikeusdatainfrastruktuurin kehittymiseen liittyvät myös vastikään hyväksytyt ja osin vasta valmistelussa olevat EU:n datatalouden sääntelyt. Näistä keskeisiä ovat jo lopullisen muodon lainsäädäntömenettelyissä saaneet edellä viitatuksi *digimarkkinasäännös* (Digital Markets Act, DMA), *digipalvelusäännös* (Digital Services Act, DSA) ja *datanhallinta-asetus* (Data Governance Act, DGA). Tämän lisäksi EU:n lainsäädäntöprosessissa ovat vireillä *datasäädös* (Data Act, DA) ja *tekoälysäädös* (Artificial Intelligence Act, AIA). Sääntelyt on esitelty tiiviisti ja ymmärrettävästi silloisessa vaiheessaan Sitran kesällä 2022 julkaisemassa työpaperissa, jolloin sääntelyiden yleisesittely ei ole tässä tarpeen.¹⁸⁰ Näitä vastikään valmistuneita, mutta vielä voimassa olemattomia sekä valmistelun alla olevia

¹⁷⁸ HE 43/2022 vp, s. 27.

¹⁷⁹ DSM-direktiivin 17 artiklan 1 kohdan alakohdassa 2 verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajien on saatava lupa ”direktiivin 2001/29/EY 3 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuilta oikeudenhaltijoilta”. Kts. myös tulkinta teoksessa Eleonora Rosati: Copyright in the digital single market: article-by-article commentary to the provisions of directive 2019/790. Oxford University Press 2021, s. 329-330.

¹⁸⁰ Ks. näistä kootusti suomeksi Sitran työpaperi 2022. Saatavilla: <https://www.sitra.fi/app/uploads/2022/06/sitra-eu-saantely-rakentaa-reilumpaa-datataloutta.pdf>

sääntelyitä tarkastellaan tässä vain rajallisesti ja niiltä osin kuin selvityksen laatijat ovat havainneet välittömiä yhteyksiä selvityksen alaan.

Tarkastelemme hieman tarkemmin lopullisen muotonsa lainsäädäntöelimissä jo saanutta DSA:ta. Se liittyy kiinteimmin alustayritysten sellaisen toiminnan sääntelyyn, jolla on yhteyksiä tekijänoikeuden datainfrastruktuurin muodostumiseen. DMA puolestaan koskee lähinnä erittäin merkittävän kokoisten toimijoiden, niin sanottujen *portinvartijayritysten*, kilpailullista sääntelyä. Se sääntelee myös muun muassa portinvartijoiden henkilötietojen käyttöä. DMA täydentää siten yleistä henkilötietoasetusta (GDPR). Se antaa myös EU:n komissiolle uudenlaisia oikeuksia puuttua portinvartijoiden toimintaan jo ennakkollisesti. DMA:lla on merkitystä portinvartijayritysten toiminnan ja velvoitteiden näkökulmasta, mutta DSA on soveltamisalansa yleisyyden takia merkittävämpi sääntely puhuttaessa tekijänoikeuden infrastruktuurista ja metadatatiedoista.

Kuitenkin esimerkiksi DMA:n 6(2) artikla voi saada merkitystä metadattaa koskevissa yhteyksissä. Artiklakohdan mukaan portinvartija ei saa käyttää yrityskäyttäjien kanssa kilpaillen mitään dataa, joka ei ole julkisesti saatavilla ja joka on peräisin siitä, että kyseiset yrityskäyttäjät käyttävät asiaankuuluvia ydinalustapalveluja tai niiden yhteydessä tarjottuja tai niitä tukevia palveluja, tai jonka kyseiset yrityskäyttäjät ovat antaneet käytön yhteydessä, mukaan lukien kyseisten yrityskäyttäjien asiakkaiden tuottama tai antama data. Artiklan 6(2) toisen alakohdan mukaan ensimmäisen alakohdan soveltamiseksi dataan, joka ei ole julkisesti saatavilla, kuuluvat kaikki yrityskäyttäjien tuottamat yhdistetyt ja yhdistämättömät tiedot, jotka voidaan johtaa yrityskäyttäjien tai heidän asiakkaidensa kaupallisesta toiminnasta, mukaan lukien klikkaus-, haku-, näkymä- ja äänidata, portinvartijan asiaankuuluvissa ydinalustapalveluissa tai niiden yhteydessä tarjotuissa tai niitä tukevista palveluissa tai koota tällaisen toiminnan yhteydessä. Koska määritelmä on erittäin laaja, on mahdollista että se kattaa myös metadatatietoja ja rajoittaa siten portinvartijayrityksen oikeutta käyttää niitä.

Toisena esimerkkinä DMA:n relevantista sääntelystä voidaan mainita standardisointi. DMA:n 96. perustelukappaleen mukaan esimerkiksi tietojen käyttöoikeuteen, tietojen siirrettävyyteen tai yhteentoimivuuteen liittyvien portinvartijoiden tiettyjen velvoitteiden täytäntöönpanoa voitaisiin helpottaa käyttämällä teknisiä standardeja. Komissiolle on siksi annettu DMA:ssa mahdollisuus pyytää eurooppalaisia standardointielimiä kehittämään niitä. DMA:n 48 artiklan mukaan komissio voi valtuuttaa eurooppalaiset standardointiorganisaatiot helpottamaan DMA:ssa säädettyjen velvoitteiden täytäntöönpanoa laatimalla asianmukaisia standardeja. On mahdollista, että tällaiset DMA:n puitteissa annettavat standardit liittyvät myös oikeuksien hallintaa koskeviin tietoihin ja metadataan. Toisaalta on perustellumpaa pyrkiä tällaisiin laajempiin standardeihin DSA:n puitteissa,

koska sen soveltamisala on DMA:ta yleisempi ja laajempi. DMA:n avulla voidaan lähinnä standardisoida portinvartijayritysten veloitteita. Tarkastelemme seuraavassa tarkemmin DSA:ta.

5.4.2 DSA:n keskeiset normit, jotka voivat vaikuttaa metadatatietojen asemaan

DSA:n sääntelee yleisemmin verkkoympäristöä, online välityspalveluja ja -alustoja, hakukoneita sekä myös kuluttajien perusoikeuksia verkossa. DSA antaa käyttäjille oikeuksia ilmoittaa verkossa kohtaamastaan laittomasta sisällöstä ja oikeuden riitauttaa palveluntarjoajan tekemät päätökset, joilla palveluntarjoaja on estänyt tietyn sisällön jakamisen tai käyttäjän pääsyn sisältöön, jonka tämä on julkaissut verkossa. Myös DSA:han sisältyy erittäin suuria verkkoalustoja ja erittäin suuria hakukoneita koskevaa erityissääntelyä. DMA:n ja DSA:n käsitteistöä ei ole kuitenkaan juuri sovitettu yhteen. Tämä on omiaan aiheuttamaan oikeudellista epävarmuutta ja sekaannusta.

DSA:n suhde tekijänoikeussääntelyyn ei ole suoraviivainen. DSA:n 11. perustelukappaleen mukaan asetuksella ei tarkoiteta vaikuttaa unionin tekijänoikeudelliseen sääntelyyn, erityisesti Tietoyhteiskunta-, DSM- ja täytäntöönpanodirektiivien mukaiseen sääntelyyn. Vastaava yleisemmin muotoiltu normi sisältyy asetuksen 2(4)(b) artiklaan, jonka mukaan asetus ei rajoita tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevaa unionin lainsäädäntöä.

Kuitenkin esimerkiksi tekijänoikeudella suojatun aineiston luvaton käyttö on mainittu 12. perustelukappaleessa nimenomaisena esimerkkinä laittomasta sisällöstä, johon asetusta sovelletaan. On siten selvää, että asetuksella on merkittävää vaikutusta tekijänoikeuden täytäntöönpanoon verkkoympäristössä. Tekijänoikeudellisen erityissääntelyn ja DSA:n suhdetta koskee myös DSA:n 119. perustelukappale. Sen mukaan toimivaltaisen oikeusviranomaisen digitaalisten palvelujen koordinaattorin pyynnöstä määrittämiä toimenpiteitä, joilla vaikutetaan kolmanteen osapuoleen [kuten tekijänoikeuden haltijaan], olisi annettava vain silloin, kun käytettävissä ei ole kohtuudella valtuuksia toteuttaa tällaisia, unionin muissa säädöksissä tai kansallisessa lainsäädännössä säädettyjä toimenpiteitä, esimerkiksi [--] levittävien verkkosivujen pikaiseksi poistamiseksi taikka pääsyn estämiseksi palveluihin, joita kolmannet osapuolet käyttävät teollis- ja tekijänoikeuksien loukkaamiseen. DSA siten täydentää immateriaalioikeudellista erityissääntelyä näiltä osin.

Viimein asetuksessa säädettyjä vastuuvapautuksia sovelletaan 17. perustelukappaleen mukaisesti vastuuseen kaiken tyyppisen laittoman sisällön osalta riippumatta kyseisen lainsäädännön täsmällisestä kohteesta tai luonteesta. Toisin sanoen DSA:n mukainen vastuuvapautus koskee myös internetvälittäjän vapautusta tekijänoikeusvastuusta niiltä osin kuin tekijänoikeutta koskevat normit eivät tule sovellettavaksi erityissääntelynä, joka syrjäyttää DSA:n yleisemmät normit asetuksen 2(4)(b)

artiklan nojalla. Esimerkiksi toimittaessa DSM-direktiivin 17 artiklan soveltamisalan ulkopuolella jossain toisessa tekijänoikeudellisessa kontekstissa, sovellettavaksi tulevat yleensä DSA:n vastuuvapautusta ja yleisen seurantavelvoitteen kieltoa koskevat normit, erityisesti sen artikkelit 4, 5, 6 ja 8. Vastaavat säännöt ovat aiemmin sisältyneet direktiiviin sähköisestä kaupankäynnistä (2000/31/EC), tarkemmin sanoen sen artikloihin 12-15.

DSA mahdollistaa vapaaehtoisten standardien käyttämisen. Asetuksen 44 artiklan mukaan komissio tukee ja edistää asiaankuuluvien eurooppalaisten ja kansainvälisten standardointielinten laatimien vapaaehtoisten toimialastandardien kehittämistä ja täytäntöönpanoa esimerkiksi koskien ilmoitusten toimittamista sähköisesti ja luotettavien ilmoittajien tekemien ilmoitusten toimittamista sähköisesti. Standardit voivat koskea myös artiklassa listamattomia asioita. Komissio tukee standardien päivittämistä teknisen kehityksen ja kyseeseen tulevien palvelujen vastaanottajien käyttäytymisen perusteella. DSA:n 102. perustelukappaleen mukaan standardeissa voitaisiin myös tarvittaessa tehdä ero erityyppisten laittomien sisältöjen tai erityyppisten välityspalvelujen välillä. Perustelukappaleen mukaan standardeista voisi olla hyötyä erityisesti suhteellisen pienille välityspalvelujen tarjoajille. DSA mahdollistaa komissiolle myös vapaaehtoisten käytäntösääntöjen kehittämisen DSA:n 45 artiklan mukaisesti asetuksen soveltamisen edistämiseksi.

EU:n komission tilaamassa selvityksessä tekijänoikeudellisesta metadatatista kiinnitettiin edellä kerrotusti huomiota muun muassa maksumenettelyjä koskeviin ongelmiin tekijänoikeudellisten korvausten saralla sekä oikeuksien väärinkäytön ja muiden oikeudenloukkausten riskiin oikeuksien täytäntöönpanossa.¹⁸¹ Tarkastelemme seuraavassa lyhyesti sitä, minkä artiklojen perusteella ja miten DSA:n avulla olisi mahdollista puuttua muun muassa tällaisiin tilanteisiin.

DSA:n 9 artiklassa säännellään *kansallisten oikeus- tai hallintoviranomaisen määräyksiä toimia laitonta sisältöä vastaan*. Artiklassa asetetaan tiettyjä vähimmäisedellytyksiä määräysten sisällölle ja niitä koskevalle menettelylle. Laittoman sisällön määritelmä DSA:n 3(g) artiklassa on erittäin laaja. Se määrittyy EU-oikeuden tai kansallisen oikeuden perusteella. Tällainen laitton sisältö voi olla myös sisältöä, josta on poistettu tai muutettu luvottomasti oikeuksien sähköisiä hallinnointitietoja. DSA:n 9 artikla määrittää tällöin myös näihin liittyvien viranomaisten tai tuomioistuinten antamien määräysten sisältöä ja menettelyä.

Muun muassa metadatatietoja koskevat välityspalvelun *ehdot ja käytännöt* voivat tulla arvioitavaksi välityspalvelun ehtoja yleisesti sääntelevän DSA:n 14(1) artiklan alaisuudessa. Artiklan mukaisesti välityspalvelujen tarjoajien on sisällytettävä ehtoihinsa tiedot mahdollisista rajoituksista, joita ne

¹⁸¹ Euroopan komissio, Viestintäverkkojen, sisältöjen ja teknologian pääosasto 2022, s. 56.

asettavat palvelunsa käytölle palvelun vastaanottajien toimittamien tietojen osalta. Näihin tietoihin on sisällyttävä tiedot mahdollisista toimintaperiaatteista, menettelyistä, toimenpiteistä ja välineistä, joita käytetään sisällön moderointiin, algoritminen päätöksenteko ja ihmisen suorittama arviointi mukaan luettuina sekä tiedot välityspalvelun sisäisestä menettelystä valitusten käsittelyn osalta. Tiedot on laadittava selkeällä, käsitettävällä, yksiselitteisellä ja käyttäjäystävällisellä kielellä, ja niiden on oltava julkisesti saatavilla helposti käytettävässä ja koneluettavassa muodossa.

DSA:n 14(2) artiklan mukaan välityspalvelujen tarjoajien on lisäksi toimittava huolellisesti, objektiivisesti ja oikeasuhteisesti 14(1) artiklassa tarkoitettujen rajoitusten *soveltamisessa* ja niiden *noudattamisen valvonnassa*. Niiden on otettava asianmukaisesti huomioon kaikkien osapuolten oikeudet ja oikeutetut edut, mukaan lukien palvelujen vastaanottajien sovellettavat perusoikeudet kuten sananvapaus, mediapluralismi ja median vapaus, ja muut perusoikeudet ja -vapaudet, sellaisina kuin ne on vahvistettu EU:n perusoikeuskirjassa. DSA:n 14(2) artiklaa taustoitetaan perustelukappaleessa 47. Perustelukappaleessa korostetaan velvoitetta toimia syrjimättömästi ja eimielivaltaisesti suunniteltaessa, sovellettaessa ja pantaessa täytäntöön välityspalvelun ehtoja. Perustelukappaleessa todetaan lisäksi, että erityisesti erittäin suurien online -alustojen tulee kiinnittää huomiota sanan- ja informaationvapauteen, mukaan lukien mediapluralismi ja median vapaus. Perustelukappaleessa todetaan niin ikään, että kaikkien välityspalvelujen tulee kiinnittää huomiota soveltuviin kansainvälisiin ihmisoikeusstandardeihin, kuten YK:n vahvistamiin liiketoimintaa ja ihmisoikeuksia koskeviin kantaviin periaatteisiin.¹⁸²

DSA:n 14(2) artikla ilmentää siten lähtökohtaa, jonka mukaan välityspalveluiden on perustettava ehtojensa suunnittelu, soveltaminen ja täytäntöönpano eräänlaiseen perusoikeuspunnintaan, jossa otetaan huomioon paitsi palvelujen vastaanottajien perusoikeudet, myös laajemmat vaikutukset esimerkiksi mediapluralismiin ja median vapauteen. Tällöin välityspalvelun omat liiketoiminnalliset lähtökohdat ja liiketoiminnan vapaus (mukaan lukien sopimusvapaus) ovat vain yksi lähtökohta muiden lähtökohtien joukossa, joita välityspalvelu on velvoitettu tarkastelemaan osana ehtojensa suunnittelua, soveltamista ja täytäntöönpanoa. On vielä liian aikaista sanoa, mitä tällainen velvoite merkitsee käytännössä ja miten tiukasti välityspalvelujen ehtojen sisältö, soveltaminen ja täytäntöönpano voivat tulla arvioitaviksi esimerkiksi valitusten kautta. Joka tapauksessa sääntely merkitsee sitä, että myös välityspalvelun metadatan koskevat ehdot ja niihin liittyvät käytännöt voivat tulla arvioitavaksi käyttäjien oikeuksien ja muiden oikeushyvien näkökulmasta, vaikka välityspalvelu ei

¹⁸² YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimisto: The UN Guiding Principles on Business and Human Rights (HR/PUB/11/04). United Nations 2011. Saatavilla: https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf

olisi rikkonut suoranaisesti esimerkiksi TekijäL 50 d §:ää ja/tai Tietoyhteiskuntadirektiivin 7 artiklaa poistamalla tai muuttamalla metadatatietoja.

Myös ilmoitusmekanismit laittomista sisällöistä ja näistä seuraavat säilytyspalveluiden tarjoajien vastuut ja toimintavelvoitteet voivat liittyä sisältöihin, joista on poistettu tai muutettu metadatatietoja luvatta. DSA:n 16 artiklan mukaan säilytyspalvelujen tarjoajat (verkkoalustaan mukaan luettuna) ovat velvoitettuja ottamaan käyttöön ilmoitusmekanismeja, joiden avulla kuka tahansa yksityishenkilö tai toimija voi ilmoittaa laittomana pitämiään sisältöjä säilytyspalvelun tarjoajalle. Artiklassa säännellään edelleen tähän liittyviä toimintavelvoitteita ja -mekanismeja.

Mikäli ilmoitukset on annettu 16 artiklan 2-kohdan mukaisesti, säilytyspalvelun tarjoajalle katsotaan syntyvän tosiasiallinen tieto tai tietoisuus ilmoitetuista tiedoista asetuksen 6 artiklan soveltamiseksi, kun ilmoituksessa on riittävät tiedot, joiden varassa huolellinen säilytyspalvelun tarjoaja kykenee tunnistamaan laittoman sisällön ilman yksityiskohtaista oikeudellista tutkintaa. Erityisesti 53. perustelukappaleesta ilmenee, että vastuun syntymiseen liittyy sisällön laittomuuden *selvyyden* kriteeri.

16 artiklan 6-kohdan mukaan säilytyspalvelujen tarjoajien on käsiteltävä artiklan 1-kohdassa tarkoitettujen mekanismien mukaisesti saamansa ilmoitukset ja tehtävä ilmoituksen kohteena olevia tietoja koskevat päätöksensä oikea-aikaisesti, huolellisesti ja objektiivisesti. Jos ne käyttävät automaattisia käsittely- tai päätöksentekokeinoja, niiden on sisällytettävä tiedot tällaisesta käytöstä artiklan 4-kohdassa tarkoitettuun vastaanottovahvistukseen. DSA:n perustelukappaleet korostavat näiltä osin, että säilytyspalvelujen tarjoajien toimissa tulee ottaa huomioon perusoikeudet ja toimien tulee olla tarkoin kohdennettuja, vaikuttamatta tarpeettomasti palvelun käyttäjien sanan- ja informaationvapauteen. Säilytyspalvelujen tarjoajat joutuvat siten punnitsemaan eri osapuolten perusoikeuksia tehdessään ilmoituksiin perustuvia päätöksiä.

17 artiklan mukaan välityspalvelun on annettava palvelun käyttäjille joita asia koskee selkeät ja yksityiskohtaiset perustelut taustalla olevista syistä muun muassa silloin, kun välityspalvelujen tarjoajat rajoittavat palvelun käyttäjän tarjoaman sisällön näkyvyyttä, siihen perustuvia rahasuorituksia, palvelun käytettävyyttä osin tai kokonaan, tai käyttäjän käyttötiliä. Artiklassa säännellään yksityiskohtaisesti, minkälaista informaatiota ilmoituksessa on annettava. Artiklan mukaiset velvoitteet koskevat myös tilanteita, joissa välityspalvelujen tarjoajan rajoittava toimi perustuu käyttäjän toteuttamaan metadatatietojen luvattomaan poistoon tai muuntamiseen.

Myös DSA:n 22 artiklan mukainen luotettavia ilmoittajia koskeva menettely voi liittyä myös tilanteisiin, jotka koskevat tekijänoikeutta ja metadatatietoja. Alkuperäisestä komission artiklaehdotuksen 46.

perustelukappaleesta tosin poistettiin myöhemmissä lainsäädäntövaiheissa erityinen viittaus teollis- ja tekijänoikeuksien toimialajärjestöihin ja oikeudenhaltijoiden järjestöihin mahdollisina luotettavina ilmoittajina. Ne voivat kuitenkin lähtökohtaisesti toimia luotettavina ilmoittajina, jos artiklan mukaiset yleiset perusteet (mukaan lukien objektiivisuuden vaatimus) täyttyvät niiden osalta ja ne hyväksytään tähän rooliin. Luotettavan ilmoittajan statuksen antaa hakemuksesta sen jäsenvaltion digitaalisten palvelujen koordinaattori, johon kyseinen toimija on sijoittautunut. Luotettavien ilmoittajien oman asiantuntemuksensa alueella toimittamat ilmoitukset tulee käsitellä ja niistä tulee päättää ensisijaisesti ja ilman perusteetonta viivettä. Luotettavan ilmoittajan status on myös mahdollista peruuttaa, jos ilmenee merkittävässä määrin riittämättömän täsmällisiä tai puutteellisesti perusteltuja ilmoituksia.

DSA:n 23 artiklassa säännellään väärinkäytösten vastaisia toimenpiteitä ja väärinkäytöksiltä suojautumista. Artiklan mukaan verkkoalustojen on ensinnäkin keskeytettävä kohtuulliseksi ajaksi ja ennakkovaroituksen annettuaan palvelujen tarjoaminen palvelun vastaanottajille, jotka toistuvasti tarjoavat selvästi laitonta sisältöä. Selvästi laittoman sisällön käsitettä on artiklan 3-kohdassa ja artiklaan liittyvässä perustelukappaleessa. Kuten edellä on todettu, laittoman sisällön määritelmä DSA:ssa on erittäin laaja ja laitton sisältö voi olla myös sisältöä, josta on poistettu tai muutettu luvottomasti oikeuksien sähköisiä hallinnointitietoja. Verkkoalustojen on siten artiklan perusteella ryhdyttävä toimenpiteisiin myös tilanteissa, joissa palvelun vastaanottaja tarjoaa toistuvasti selvästi laitonta sisältöä, josta on poistettu metadatatiedot TekijäL:n 50 d §:n vastaisesti.

Toiseksi verkkoalustojen on saman artiklan 2-kohdan mukaan keskeytettävä kohtuulliseksi ajaksi ja ennakkovaroituksen annettuaan ilmoitusten ja valitusten käsittely, jos yksityishenkilöt tai toimijat tekevät DSA:n 16 artiklassa tarkoitettujen ilmoitus- ja toimintamekanismien kautta tai valituksen tekijät asetuksen 20 artiklassa tarkoitettujen sisäisten valitusten käsittelyjärjestelmien kautta toistuvasti ilmeisen perusteettomia ilmoituksia tai valituksia. Tämä merkitsee sitä, että ilmeisen perusteettomat ilmoitukset ja valitukset metadatan laittomasta poistamisesta voivat johtaa lopulta verkkoalustan velvollisuuteen keskeyttää kyseisen ilmoittajan tai valittajan ilmoitusten tai valitusten käsittely kohtuulliseksi ajaksi.

5.4.3 Yhteenveto DSA:n vaikutuksista

DSA vaikuttaa monin tavoin tekijänoikeuden ja metadatatietojen täytäntöönpanoon alustataloudessa. DSA:n mahdollistama standardisointi ja käytännesääntöjen vahvistaminen näyttävät tulevaisuudessa merkittävinä mahdollisuuksina harmonisoida metadatatietojen käsittelyä välityspalvelujen toiminnassa. DSA:n mukainen sääntely välityspalvelujen ehdoista, käytännöistä,

ilmoitusmekanismien käytöstä ja niiden oikeusvaikutuksista, välityspalvelun päätöksistä ja niiden perusteluista, luotettavia ilmoittajia koskevista menettelyistä ja väärinkäytöksistä vaikuttavat myös metadatatietojen käsittelyyn ja niitä koskeviin ehtoihin, luvattomasti poistetun tai muutetun metadatatiedoston pitämiseen laittomana sisältönä tämän mukaisine seuraamuksineen ja esimerkiksi tekijänoikeusjärjestöjen asemaan laittomasta sisällöstä ilmoittajina. Nähdäksemme on perusteltua pitää esimerkiksi DSM-tekijänoikeusdirektiivin mukaiset kyseisen direktiivin 17 artiklaa koskevat menettelyt mahdollisuuksien mukaan mahdollisimman yhdenmukaisina DSA:n edellyttämien menettelyjen ja käytäntöjen kanssa. DSA pyrkii välityspalveluiden ja kuluttajien oikeuksien sääntelyyn horisontaalisesti, luoden menettelyjä ja lähtökohtia, joiden on tarkoitus olla linjassa erityisesti perusoikeuksien kanssa. Erilaisten menettelyjen ja käytäntöjen luominen DSM-direktiivin ja DSA:n osalta johtaisi myös tarpeettomiin menettelyjen, oikeussuojakeinojen ja käytäntöjen eriytymisiin, mikä olisi haitallista välityspalveluille, palvelujen käyttäjille ja lopulta myös tekijänoikeuksien haltijoille.

5.4.4 Datasäädösehdotus ja sen 35 artikla

EU:n datasäädöksellä on viisi tavoitetta: 1) helpottaa datan käyttöä ja pääsyä kuluttajien sekä yritysten näkökulmasta, mukaan lukien tietokantadirektiivin sääntelyn selventäminen; 2) mahdollistaa suuryritysten hallussa olevien tietojen käyttö julkisella sektorilla poikkeustilanteissa; 3) helpottaa siirtymää pilvi- ja reunapalvelujen välillä; 4) ottaa käyttöön suojatoimia, joilla estetään pilvipalvelujen tarjoajia siirtämästä dataa laittomasti ja ilmoittamatta; ja 5) määrätä yhteentoimivuuksstandardien laatimisesta datan uudelleenkäytöstä eri aloilla. Tätä vasten datasäädöksellä on tarkoitus säätää käyttäjille uusi oikeus saada pääsy ja käyttää tuotteidensa ja palveluidensa käytöstä syntyvää dataa sekä oikeus jakaa niitä kolmansien osapuolten kanssa, ja yksityisiä yrityksiä koskeva velvoite jakaa julkiselle sektorille dataa poikkeuksellisissa tilanteissa.

EU:n datasäädösehdotuksen 35 artikla on ehdotuksen ainoa säädös, jolla on vaikutuksia tietoyhteiskuntadirektiivin tietokantoja koskevaan sui generis-oikeuteen. Sen mukaan:

Direktiivin 96/9/EY 7 artiklassa säädettyä sui generis -oikeutta ei sovelleta tietokantoihin, jotka sisältävät tuotteen tai siihen liittyvän palvelun käytöstä saatua tai sen tuloksena tuotettua dataa, jotta ei estettäisi käyttäjien oikeutta saada ja käyttää tällaista dataa tämän asetuksen 4 artiklan mukaisesti tai jakaa tällaista dataa kolmansien osapuolten kanssa tämän asetuksen 5 artiklan mukaisesti

Derclaye ja Husovec ovat kritisoineet ehdotuksen 35 artiklan perustuvan virheellisiin olettamuksiin, joiden mukaan tietokantadirektiivin mukainen tietokantojen sui generis-oikeus ei olisi koskaan suojannut tietokantoja, jotka sisältävät säädösehdotuksen 4 artiklan mukaista ”tuotteen tai siihen liittyvän palvelun käytöstä saatua tai sen tuloksena tuotettua dataa”. EUT:n oikeuskäytäntö on edellä esitetyn mukaisesti tulkinnut investointien suojaan varsin laajasti, minkä seurauksena myös esimerkiksi tuotteen käytöstä saadun tai sen tuloksena tuotettu data voisi kuulua sui generis-oikeuden suojan piiriin, mikäli sen hankkimiseen katsottaisiin kohdistuneen merkittäviä panostuksia. Näin ollen artikla 35 mukaisessa tulkinnassa ei olisi niinkään kysymys olemassa oikeustilan selvennyksestä, vaan sillä pyritään tosiasiallisesti muuttamaan tietokantadirektiivin asiasisältöä.¹⁸³

Mikäli 35 artikla sisällytettäisiin lopulliseen datasäädökseen nykyisessä muodossaan, voisi tällä voisi olla merkittäviäkin vaikutuksia tietokantojen sui generis-suojaan niiltä osin kuin nämä kuuluisivat datasäädöksen 4 artiklan alaan. Tämän vaikutusala voisi koskea esimerkiksi suuria metadatatusta koostuvia tietokantoja, joihin käyttäjät voivat lisätä esimerkiksi kuvailevaa metadattaa. Vastaavasti, videosisällönjakopalvelujen käyttäjien toiminnasta automaattisesti muodostamat mittaus- ja havaintodata todennäköisesti kuuluisi datasäädösehdotuksen 35 artiklan vaikutusalaan.

Tietokantojen sui generis-suojaa enemmän datasäädösehdotuksen 35 artikla näyttäisi vaikuttavan Tekijäl 49 § 1 mom 2 alakohdan mukaiseen luettelosuojaan. Luettelosuoja kattaa tietokantadirektiivin sui generis-oikeutta matalammalla kynnyksellä käytännössä kaikki laajat datavarannot. Luettelosuojan asema osana kansallista tekijänoikeussäätelyä ei perustu unionioikeuden edellytyksiin, vaan on aiemmin todetun mukaisesti osa laajempaa pohjoismaista tekijänoikeustraditiota. Vaikka tämän selvityksen laatimisen aikaan ei ole vielä varmuutta tuleeko lopulliseen datasäädökseen sisältymään 35 artiklaa vastaava kohta, olisi kansallisen luettelosuojan vaikutuksia ja yhteensopivuutta hyvä selvittää tulevien EU:n datataloussäätelyjen näkökulmasta.

6 Arviointia ja toimenpidesuosituksia

EU:n tulevaa datataloutta koskevaa lainsäädäntöpakettia on kuvailtu Sitran raportissa suomalaisyritysten ”GSM-hetkeksi” vertauksena 1980-luvun GSM-standardilla ajettuun yhteensopivuuteen.¹⁸⁴ Yhteys nykyiseen tilanteeseen datan liikkuvuutta ja yhteensopivuutta

¹⁸³ Estelle Derclaye - Martin Husovec: Why the sui generis database clause in the Data Act is counter-productive and how to improve it? SSRN 2022, s. 1-2. Saatavilla: <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4052390>

¹⁸⁴ Sitran työpaperi: EU-säätely rakentaa reilumpaa datataloutta: Euroopan viiden datalainsäädäntöehdotuksen tarjoamat mahdollisuudet yrityksille, yksilöille ja julkiselle sektorille, 7.6.2022

koskevaan haasteeseen on ilmeinen: oikeuksien hallinnointitietojen ja tekijänoikeuden suojaaman sisällön kannalta relevantin metadatan haasteet liittyvät erityisesti juurikin metadataa koskevien käytäntöjen sirpaleisuuteen sekä näitä koskevien tietovarantojen sektorikohtaiseen siiloutumiseen.

Toisaalta olemassa olevat metadataskeemat ja käytettävä teknologia nojaa lopulta melko pitkälle kansainvälisiin standardeihin sekä vakiintuneisiin käytäntöihin ja malleihin. Tiedostomuotoja on viimeisten parin vuosikymmenen aikana standardoitu merkittävästi ja käytössä on erilaisia sisältöneutraaleja tunnistetietomalleja, joihin on mahdollista siirtyä kokonaan tai olemassa olevien tunnisteiden kanssa yhdistetysti. Teostyyppikohtaisista tunnisteista geneerisempiin neutraaleihin tunnisteisiin siirtymisessä haaste on osittain tietyn asteinen kompromissi yhteensopivuuden ja tietojen täsmällisyyden välillä.

Tekijänoikeudellisen metadatan kannalta haasteena ei näin ollen sinällään olekaan olemassa olevien standardien tai vakiintuneiden käytäntöjen puuttuminen, vaan laajasti määritellyt yksinoikeudet datavarannoille ja näitä koskeville järjestelmille muun muassa tietokantojen sui generis-oikeuden nojalla.¹⁸⁵ Tämän osalta ensimmäisen tason ratkaisuna tulisi kansallisesti jatkaa vuorovaikutusta sidosryhmien kanssa datan jakamisesta ja sitä koskevien käytäntöjen yhdenmukaistamisesta sekä pyrkiä edistämään vapaaehtoisuuteen perustuvia ratkaisuja. Lisäksi kansallisesti tulisi panostaa erilaisiin pilottihankkeisiin muun muassa taloudellisin kannustimin, jotta eri toimintamalleista saadaan kokemusta ja niitä pystytään kehittämään. Tältä osin kansalliskirjaston ISNI-hanke toimii hyvänä esimerkkinä. Näillä toimilla voidaan nopeuttaa ja helpottaa sekä datatalouden siirtymää että tekijänoikeusjärjestelmän toimivuutta.

Puuttuminen edellä keskusteluihin ilmiöihin kansallisella laintasoisella sääntelyllä on kuitenkin ongelmallista useammastakin syystä. Kansallisen sääntelyn liikkumavara näissä kysymyksissä tulee jatkossa vastaan kasvanut unionioikeuden sääntelyala. Näin ollen kansallisten määritelmien ja lainsäädännöllisten keinojen soveltaminen johtaa helposti ristiriitaan esimerkiksi EU:n sisämarkkinoiden yhdenmukaistamistavoitteen kanssa. Koska sisällönhallinta ja metatietojen prosessointi tapahtuu internetissä yli kansallisten rajojen, ovat kansalliset toimenpiteet ilmiöitä koskevien suurten sääntelykysymysten kannalta vaikutuksiltaan vähäisiä ja muutenkin hankalia toteuttaa ilman laajempaa koordinaointia.

Keskeisimmät kansalliset lainsäädännölliset toimet koskisivatkin olemassa olevien säädösten unionioikeuden mukaisuuden arviointia. Tältä osalta huomio kiinnittyy lähinnä Tekijänoikeuslain

(Sitra 2022), s. 59. Saatavilla: <https://www.sitra.fi/app/uploads/2022/06/sitra-eu-saantely-rakentaa-reilumpaa-datataloutta.pdf>

¹⁸⁵ Vrt. Senftleben 2022, s. 64.

luettelosuojan sekä 5.2.1 aluvussa todettuihin epätasällisyyksiin oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen seuraamuksia koskeissa säädöksissä. Luettelosuoja on edellä 5.2.2 aluvussa todetusti vahvasti päällekkäinen tietokantojen sui generis-suojan kanssa ja sen tarpeellisuutta tulisikin arvioida tulevien EU:n datasäädöspaketin tavoitteiden valossa.

Kuten edellä on mainittu, *Senftleben* ym. argumentoivat,¹⁸⁶ että DSM-direktiivin 17(4)(b) artiklan mukainen mekanismi tarjoaa mahdollisuuden kyseisen artiklan käyttöön tekijänoikeutta koskevan avoimen datainfrastruktuurin kehittämisessä. Tiivistetysti ehdotuksessa on kyse siitä, että DSM-direktiivin 17(4)(b) artiklan mukaiset tiedot oikeuksien ennakkollista valvontaa varten voitaisiin toimittaa standardoidussa muodossa ja laajempaan (esimerkiksi tekstin- ja tiedonlouhintaa koskevat tiedot tekoälyn kehittämistä varten) keskitettyyn avoimeen rekisteriin, jota ehdotuksen mukaisesti ylläpitäisi Euroopan unionin teollisoikeusvirasto (EUIPO). Tarkastelemme ehdotusta tarkemmin tässä.

Kirjoittajien mukaan koska sisällön oikeuksien haltija ei hyödy DSM-direktiivin mukaisesta uudesta sisällön ennakkollisesta suodattamisveloitteesta, ellei tämä toimita direktiivin kohdan mukaisesti riittävän yksityiskohtaisia ja relevantteja tietoja suojatuista sisällöistä suodattamisen mahdollistamiseksi, niillä on ylläke toimittaa tällaisia tietoja verkkosisällönjakopalveluille. Tämä voi edelleen toimia ylläkkeenä luoda Euroopan laajuisia metadatakirjastoja ainakin sellaisen sisällön osalta, jota jaetaan DSM-direktiivin 17 artiklan sääntelemien verkkosisällönjakopalvelujen kautta.

Kuten kirjoittajat huomauttavat, metadatan puute tai sen vaillinaisuus voi estää tai hidastaa rojaltilkorvausten kohdentamista, vaikeuttaa sisältöjen ja niitä koskevien oikeuksien identifiointia ja johtaa siten myös tekijänoikeusrikkomuksiin digitaalisessa ympäristössä. Ylipäänsä kirjoittajien mukaan datanhallintajärjestelmien ja datakirjastojen yhteentoimimattomuus on johtanut tilanteeseen, jossa eri osapuolet joutuvat toimimaan ympäristössä, jossa on useita kilpailevia standardeja, datan toimittajia, datavarantoja ja järjestelmiä. Tällöin transaktiokustannukset nousevat tehokkaan lisensioinnin esteeksi tai ainakin rajoitteeksi. Tästä kärsivät erityisesti pienemmät toimijat.

Toiseksi kirjoittajat huomauttavat, että erityisesti tekstin- ja tiedonlouhinnan osalta EU:n DSM-direktiivissä omaksuma sääntely rajoittaa tekstin- ja tiedonlouhintaa merkittävästi enemmän kuin esimerkiksi Yhdysvaltain tai Japanin oikeus. Tämä asettaa EU:n epäedulliseen asemaan esimerkiksi tekoälyn kehittämisessä ja korostaa samalla tarvetta uusille ratkaisuille Euroopassa, jotka vähentäisivät transaktiokustannuksia ja tehostaisivat tekijänoikeuden alaisten teosten lisensiointia erilaisissa tekoälyn kehittämissankkeissa, jotka perustuvat usein koneoppimiseen. Kuten kirjoittajat toteavat, tekoälyn kehittäjät Euroopassa ovat tekijänoikeuteen perustuvan sisällön käytön osalta

¹⁸⁶ Senftleben ym. (2022).

epäedullisessa asemassa verrattuna esimerkiksi yhdysvaltalaisiin toimijoihin, koska tarvittavia tietoja saatavilla olevasta teoskannasta, omistuksesta ja oikeuksista ei ole (helposti) saatavilla.

Vertailevat havainnot ilmentävät standardisoidun, avoimen ja Euroopan laajuisen metadatainfrastruktuurin merkitystä eurooppalaiselle tekoälykehitykselle globaalissa kilpailussa. Kun otetaan huomioon tekoälykehityksen nykyvaihe, kehityksen nopeus ja *winner-take-all*- tyyppinen tilanne monella osa-alueella, voidaan todeta, että kirjoittajien huolet ovat oikeutettuja.

Nähdäksemme ei ole mahdollista odottaa vain markkinavetoisia ratkaisuja, vaan tarvitaan EU-tasoisia nopeita ja riittävän tehokkaita toimia, jotta olisi mahdollista päästä tyydyttävään tilanteeseen riittävän nopeasti. Kilpailevia standardisointihankkeita on yksinkertaisesti liikaa, eikä ole mahdollista odottaa, että ne mahdollisesti yhdistyisivät jossakin vaiheessa Euroopan laajuisiksi standardeiksi, teosluetteloiksi, metadatakirjastoiksi ja lisensointijärjestelmiksi. Yksittäisissä hankkeissa ei ole myöskään mahdollista – tai niissä ei ole halua tai kykyä – ottaa huomioon kulttuuriseen diversiteettiin, mediapluralismiin ja perusoikeuksiin liittyviä näkökohtia yhtä tehokkaasti kuin EU:n tasoisissa toimissa. Kuten edellä on todettu, esimerkiksi kansallisilla oikeuksienhallinnointijärjestöillä ei ole myöskään ilmeistä intressiä eurooppalaisen yhden luukun järjestelmän kehittämiseen, joka voisi marginalisoida kansallisten tekijänoikeusjärjestöjen roolin. Ei ole myöskään toisaalta toivottavaa, että globaalit verkko- ja teknologiajätit määrittäisivät eurooppalaisen metadatainfrastruktuurin: ne ovat tuskin kiinnostuneita edistämään kulttuurista ja kielellistä diversiteettiä tai mediapluralismia Euroopassa osana luotavan järjestelmän toimintaa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että tekijänoikeusjärjestöt tai globaalit verkko- ja teknologiatoimijat olisivat EU-tasoisista toimista syrjässä: niitä luonnollisesti tarvitaan niin järjestelmän kehittämisessä kuin myös sen toiminnassa.

Kirjoittajat argumentoivat, että DSM-direktiivin 17(4)(b) artiklaa voitaisiin hyödyntää astinlautana kohti tällaista Euroopan laajuista metadatainfrastruktuuria erityisesti niiden teostyyppien osalta, joita jaetaan laajasti verkkosisällönjakoalustoilla (musiikki, elokuva, valokuva ja muu visuaalinen taide). Artikla edellyttää paitsi sormenjälkitekniologioita hyödyntävien referenssitiedostojen siirtoa, myös tekijä-, tekijänoikeuden haltija-, oikeuksienhallinta- ja muun vastaavan metadatainformaation keräämistä, toimittamista ja päivittämistä verkkosisällönjakopalvelulle. Kirjoittajat ehdottavat, että nämä tiedot toimitettaisiin erityisessä standardisoidussa muodossa myös EU:n laajuiseen metadatakirjastoon, jota ylläpitäisi EUIPO.

Kirjoittajien mukaan liitännäinen velvoite toimittaa samat tiedot EUIPO:lle ei johtaisi tietojen toimittamatta jättämiseen verkkosisällönjakopalvelulle, koska oikeuksien haltijat haluavat hyödyntää DSM-direktiivin 17 artiklan mukaista ennakkollista suodatusjärjestelmää. Järjestelmä parantaisi myös metadatatiedon läpinäkyvyyttä ja saatavuutta ja parantaisi täten pienempien toimijoiden asemaa.

Suurilla verkkosisällönjakopalveluilla ei tällöin olisi enää kilpailuetua, joka perustuu teoskannan ja sitä koskevien oikeuksien muita parempaan tuntemukseen.

Kirjoittajat ehdottavat orpoteosdirektiivin (2012/28/EU) 3(6) artiklaa esikuvaksi tällaisen velvollisuuden muotoilemiseksi. Sen mukaan:

Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että 5 kohdassa tarkoitetut tiedot kirjataan yhteen yleisesti käytettävissä olevaan verkkotietokantaan, jonka sisämarkkinoilla toimiva yhdenmukaistamisvirasto, jäljempänä 'virasto', perustaa ja jota se hallinnoi asetuksen (EU) N:o 386/2012 mukaisesti. Tätä tarkoitusta varten niiden on toimitettava tiedot virastolle viipymättä saatuaan ne 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuilta organisaatioilta.

Kirjoittajat esittävät, että esimerkiksi tekoälyn kehittämistä varten tarvittavan reproduktio-oikeuden ja DSM-direktiivin artikla 17:n kannalta epäolennaisen, mutta lisensioinnin kannalta merkittävän informaation osalta (esimerkiksi genretieto, tieto teoksen kielestä, sisällön kuvaus), päädyttäisiin rekisteriin toimitettavien tietojen osalta vastaaviin laajennuksiin joko sisältöjen oikeuksien haltijoiden intressistä tai DSM-direktiivin 17 artiklan 10 kohdan mukaisissa komission vetämissä vuoropuheluissa. Kirjoittajien mukaan kun EU:n laajuista metadatasäilöä hallinnoiva EUIPO olisi mukana näissä vuoropuheluissa, tällaiset tarpeelliset laajennukset kävisivät mahdollisiksi ja käytännöllisiksi.

Nähdäksemme EU:n laajuiseen metadatasäilöön ja siihen liittyvään oikeuksienhallintajärjestelmään, jota EUIPO hallinnoi, olisi perusteltua päätyä joko komission useisiin eri olemassa oleviin sääntelyinstrumentteihin perustuvien toimien perusteella tai aivan uuden sääntelyn perusteella, joka voisi perustua EU:n sisämarkkinoita koskevaan toimivaltaperusteeseen, eli SEUT 114 artiklaan. Mahdollisesti komission toimet voisivat perustua molempiin.

Olemassa olevien sääntelyinstrumenttien osalta keskeisiä ovat DMA, DSA ja DSM-direktiivi. DMA:n 48 artiklan ja DSA:n 34 artiklan mukaan komissio voi edistää eurooppalaista standardisointia kyseisten sääntelyjen tavoitteiden edistämiseksi melko laajasti. DSA:n 35 artiklan mukaan komissio voi edistää käytännesääntöjen luomista DSA:n asianmukaisen soveltamisen edistämiseksi ottaen erityisesti huomioon erityiset haasteet, joita liittyy erityyppisten laittomien sisältöjen ja järjestelmäriskien torjumiseen. DSM-direktiivin 17 artiklan 10 kohdan mukaan komissio puolestaan vetää vuoropuheluja ja tuottaa niiden pohjalta suosituksia parhaista käytännöistä verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajien, oikeudenhaltijoiden ja käyttäjien järjestöjä ja muita asiaankuuluvia sidosryhmiä kuullen DSM-direktiivin 17 artiklan soveltamisalueella.

DMA, DSA ja DSM-direktiivi on perusteltua nähdä toisiinsa monin tavoin liittyvänä ja limittäisiä ja päällekkäisiä tavoitteita omaavana sääntelynä, joiden osalta on perusteltua pyrkiä harmonisointeihin ja koordinoituihin tulkintoihin ja sovelluksiin. Keskeinen toimija on näiltä osin EU:n komissio. Myös standardisointia ja käytännesääntöjä koskevat sääntelyt on perusteltua nähdä näiltä osin toisiinsa limittyneinä ja osin päällekkäisinä. Komission koordinoiva rooli korostuu siten sääntelyiden taustalla: ei ole esimerkiksi mielekästä päätyä useisiin toisistaan erillisiin standardeihin ja käytännesääntöihin säänneltäessä alustatalouden samoja toimijoita eri instrumentein. Komission tulisi siten toimia aktiivisesti yhteistyössä mainittujen muiden osapuolten kanssa edistääkseen kattavan, avoimen ja tehokkaan sisältöjen metadatainfrastruktuurin ja siihen liittyvän oikeuksienhallinnan luomiseksi. Komission vahva rooli olisi perusteltu myös sääntelyn taustalla olevien yleisempien tavoitteiden, kuten mediapluralismin, digitaalisen diversiteetin, kielellisten oikeuksien ja vastaavien näkökulmasta. On epätodennäköistä, että tällaiset tavoitteet tulisivat otetuiksi huomioon vain markkinavetoisessa standardisoinnissa ja käytännesääntöjen luomisessa.

Tämä olisi erityisesti DSA:n tavoitteiden mukaista. DSA:n tavoitteet liittyvät paitsi laittomien sisältöjen torjumiseen, myös innovaatioiden edistämiseen. EU:n laajuinen metadata- ja oikeuksienhallintainfrastruktuuri estäisi laittomia sisältöjä ja edistäisi innovaatioita, jos se kattaisi myös esimerkiksi tekoälyn kehittämisessä olennaiset metadatatiedot ja reproduktio-oikeudet. Innovaatiot esiintyvät myös DSM-direktiivin tavoitteissa. Järjestelmän kehittäminen helpottaisi DSM-direktiivin 17 artiklan mukaista sisältöjen vapaaehtoista lisensiointia. Avoimen metadata- ja oikeuksienhallintainfrastruktuurin luominen olisi myös DMA:n tavoitteiden mukaista. Se parantaisi pienempien yritysten markkinoille pääsyä ja vähentäisi portinvartijoiden valtaa.

Ehdotetun metadatainfrastruktuurin ylläpitäjäksi ehdotettu EUIPO ei voisi toimia näiltä osin ilman erillistä tätä varten luotua säädöspohjaa ja siten erillisiä lainsäädäntötoimia. Vastaava säädösperuste orpoteoksia koskevan verkkotietokannan osalta löytyy edellä kerrotusti orpoteosdirektiivin 3(6) artiklasta. Nähdäksemme metadatarekisterin ja oikeuksienhallinnointia koskevan järjestelmän ylläpito näiltä osin olisi uusi tehtävä EUIPO:lle, joka olisi mahdollista perustaa (vastaavasti kuin orpoteosdirektiivi) SEUT 114 artiklaan, eli sisämarkkinoita koskevaan toimivaltaperusteeseen.

Lähteet

Akateeminen tutkimus and muut selvitykset

Ackoff, Russell L: From Data to Wisdom. Vol 16 Journal of Applied Systems Analysis (1989)

Ahmaoja, Marianne: Näkökohtia DSM-direktiivin 18–20, 22 artiklan kohtuullisesta korvauksesta, avoimuusveloitteesta, sopimuksen kohtuullistamisesta ja peruuttamisoikeudesta. Liikejuridiikka 2020/1 10-39

Ahmaoja, Marianne: Musiikin verkkojakeilijoiden lisenssisopimukset ja Youtuben Content ID-järjestelmä DSM-direktiivissä. Lakimies 7–8/2019 874–985

Che, Xianhui – Ip, Barry – Ling, Lin: A Survey of Current YouTube Video Characteristics. Vol 22(2) IEEE Multimedia (2015) 56-63

Estelle Derclaye - Martin Husovec: Why the sui generis database clause in the Data Act is counter-productive and how to improve it? SSRN (2022)

Derclaye, Estelle – Husovec, Martin: Sui Generis Database Protection 2.0: Judicial and Legislative Reforms. European Intellectual Property Review (Tulossa 2022)

Ficsor, Mihály: Guide to the Copyright and Related Rights Treaties Administered by WIPO and Glossary of Copyright and Related Right Terms. WIPO 2004, s. 221

Grosse Ruse-Khan, Henning: Transition through Automation. Teoksessa Niklas Bruun ym. (toim.), Transition and Coherence in Intellectual Property Law. Cambridge University Press 2021

Hamberg, Ninni: Metadata ja valokuvat. IPR University Center 2020

Han, Chul-Hee – Lee, Jong-Seok: Quality Assessment of On-line Videos Using Metadata. IEEE International Conference on Acoustics, Speech and Signal Processing (ICASSP) 2014 1385-1388

Harenko, Kristiina – Niiranen, Valtteri – Tarkela, Pekka: Tekijänoikeuslaki. Talentum Pro 2016

Haynes, David: Metadata for Information Management and Retrieval: Understanding Metadata and Its Use. Facet Publishing 2018

Husovec, Martin – Quintas, Joao Pedro: Too Small to Matter?: On the Copyright Directive's Bias in Favour of Big Right-Holders. Teoksessa Griffiths, Jonathan – Mylly, Tuomas (toim.): Global Intellectual

Property Protection and New Constitutionalism. Hedging Exclusive Rights. Oxford University Press 2021

Koenig, Bruce E – Lacey, Douglas S: Forensic Authentication of Digital Audio and Video Files. Teoksessa Ho, Anthony T S – Li, Shujun (toim.): Handbook of Digital Forensics of Multimedia Data and Devices. John Wiley & Sons 2015

Lappi-Seppälä, Tapio – Hakamies, Kaarlo – Helenius, Dan – Melander, Sakari – Nuotio, Kimmo – Ojala, Timo – Rautio, Ilkka: Rikosoikeus. Alma Talent 2022, 5. painos

Lyons, Frank – Sun, Hyojung – Curran, Kevin – O’Hagan, Paul: Music 2025: The Music Data Dilemma: issues facing the music industry in improving data management. Intellectual Property Office, Yhdistyneet Kuningaskunnat 2019

Monson, Jane D: Getting Started with Digital Collections: Scaling to Fit Your Organization. ALA Editions 2017

Muikku, Jari: Musiikkiedostojen metadata. Digital Media Finland 2017

Mylly, Tuomas: Constitutional Functions of the EU’s Intellectual Property Treaties. Teoksessa Drexl, Josef –Grosse Ruse-Khan, Henning – Nadde-Phlix, Souheir (toim.): EU Bilateral Trade Agreements and Intellectual Property: For Better or Worse? Springer 2014 241–264. Saatavilla: <https://doi.org/10.1007/978-3-642-39097-5>

Nack, Frank: Video Metadata, 3286-3292. Teoksessa Liu, Ling – Özsü, M Tamer (toim.): Encyclopedia of Database Systems. Springer 2009

Pomerantz, Jeffrey: Metadata. The MIT Press 2015

Richardson, Iain E: The H.264 Advanced Video Compression Standard. John Wiley & Sons 2010 2. painos

Rosati, Eleonora: Copyright in the digital single market: article-by-article commentary to the provisions of directive 2019/790. Oxford University Press 2021

Rowley, Jennifer: The wisdom hierarchy: representations of the DIKW hierarchy. Vol 33(2) Journal of Information Science (2007) 163-180.

Schwemer, Sebastian Felix: Licensing and Access to Content in the European Union: Regulation between Copyright and Competition Law. Cambridge University Press 2019.

Senftleben, Martin RF: Study on EU copyright and related rights and access to and reuse of data. Publications Office of the European Union 2022

Senftleben, Martin – Margoni, Thomas – Antal, Daniel – Bodó, Balázs – van Gompel, Stef – Handke, Christian – Kretschmer, Martin – Poort, Joost, Quintais – João – Schwemer, Sebastian. Ensuring the Visibility and Accessibility of European Creative Content on the World Market. The Need for Copyright Data Improvement in the Light of New Technologies and the Opportunity Arising from Article 17 of the CDSM Directive. 13(1) Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law (2022) 67–86

Sitran työpäpaperi: EU-sääntely rakentaa reilumpaa datataloutta: Euroopan viiden datalainsäädäntöehdotuksen tarjoamat mahdollisuudet yrityksille, yksilöille ja julkiselle sektorille, 7.6.2022 (Sitra 2022). Saatavilla: <https://www.sitra.fi/app/uploads/2022/06/sitra-eu-saantely-rakentaa-reilumpaa-datataloutta.pdf>

WIPO: Standing Committee on Copyright and Related Rights, Tenth Session, Geneva, November 3 to 5, 2003: Current developments in the field of digital rights management

Zhang, Daniel – Badilla, Jose – Tong, Herman – Wang, Dong: And End-to-End Scalable Copyright Detection System for Online Video Sharing platforms. IEEE/ACM International Conference on advances in social networks analysis and mining. IEEE Press 2018 626-629

Virallislähteet

Euroopan unionin tuomioistuin

Asia C-545/07, Apis-Hristovich EOOD vastaan Lakorda AD, ECLI:EU:C:2009:132

Asia C-393/09, Bezpečnostní softwarová asociace - Svaz softwarové ochrany v. Ministerstvo kultury., ECLI:EU:C:2010:816

Asia C-203/02, The British Horseracing Board Ltd ym. v. William Hill Organization Ltd, ECLI:EU:C:2004:695

Asia C-762/19, "CV-Online Latvia" SIA v. "Melons" SIA, ECLI:EU:C:2021:434

Asia C-414/11, Daichii Sankyo, ECLI:EU:C:2013:520

Asia C-304/07, Directmedia Publishing GmbH v. Albert-Ludwigs-Universität Freiburg, ECLI:EU:C:2008:552

Asia C-202/12, Innoweb BV v. Wegener ICT Media BV ja Wegener Mediaventions BV,
ECLI:EU:C:2013:850

Asia C-145/10, Painer. ECLI:EU:C:2011:798

Asia C-401/19, Puolan tasavalta v. Euroopan parlamentti ja Euroopan unionin neuvosto,
ECLI:EU:C:2022:297

Asia C-406/10 SAS Institute Inc. v World Programming Ltd, ECLI:EU:C:2012:259

Asia C-203/02, The British Horseracing Board Ltd ym. v. William Hill Organization Ltd,
ECLI:EU:C:2004:695

Tekijänoikeusneuvosto

TN 2013:14

TN 2014:6

TN 2017:1

Lainvalmisteluaineisto

Euroopan Komissio: Euroopan Parlamentin ja Neuvoston asetus datan oikeudenmukaista saatavuutta ja käyttöä koskevista yhdenmukaisista säännöistä (COM(2022) 68 final), Brysseli, 23.2.2022

Hallituksen esitys HE 170/1997 vp Eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja rikoslain 49 luvun 1 § :n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 28/2004 vp Eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja rikoslain 49 luvun muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 43/2022 vp Eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta

Muut virallislähteet

Euroopan Komissio: Komission tiedonanto Euroopan Parlamentille ja Neuvostolle: Tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista digitaalisilla sisämarkkinoilla annetun direktiivin (EU) 2019/790 17 artiklaa koskeva ohjeistus COM(2021) 288 final, Brysseli, 4.6.2021.

Euroopan Komissio: Komission tiedonanto Euroopan Parlamentille, Neuvostolle, Euroopan talous – ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: Euroopan Datastrategia. (COM(2020) 66 final. Saatavilla: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0066&from=fi>

Euroopan komissio - Viestintäverkkojen, sisältöjen ja teknologian pääosasto: Study on copyright and new technologies: copyright data management and artificial intelligence (SMART 2019/003844-45), Euroopan unionin julkaisutoimisto (2022). Saatavilla: <https://data.europa.eu/doi/10.2759/570559>

Euroopan Unionin Neuvosto: Developing the Copyright Infrastructure - Stocktaking of work and progress under the Finnish Presidency – Annex (15016/19, Brysseli, 20 Joulukuuta 2019).

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Tekijänoikeuden infrastruktuurin kehittäminen 2020-2023 (OKM020:00/2020): <https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM020:00/2020>

Muut lähteet

Arvato Systems / Vidispine.com: What is video metadata? 2021: <https://www.vidispine.com/video-metadata-management>

Audible Magic: Technology. <https://www.audiblemagic.com/technology/>

CISAC: CIS-Net:

<https://web.archive.org/web/20220120044621/https://www.cisac.org/services/information-services/cis-net>

Geeter, Darren: Twitch created a business around watching video games — here’s how Amazon has changed the service since buying it in 2014. Päivitetty 26.2.2019:

<https://www.cnbc.com/2019/02/26/history-of-twitch-gaming-livestreaming-and-youtube.html>

viitattu 31.8.2021

Google: How Google Fights Piracy. 2018:

https://www.blog.google/documents/25/GO806_Google_FightsPiracy_eReader_final.pdf/

Google Developers – Products – YouTube – Data API – Reference:

<https://web.archive.org/web/20220727225730/https://developers.google.com/youtube/v3/docs/videoids>

ISAN: What is ISAN? https://www.isan.org/about/#what_is_isan

ISNI: YouTube Adopts ISNI ID for Artists & Songwriters. 22.1.2018. Saatavilla:

<https://web.archive.org/web/20200327170438/http://www.isni.org/content/youtube-adopts-isni-id-artists-songwriters>

Kansalliskirjasto: ISNI-tunnusten käyttöönotto tekijänoikeusjärjestöissä: projektin toimintasuunnitelma vuodelle 2022. Saatavilla:

<https://www.kiwi.fi/download/attachments/259492088/ToSu2022.pdf?version=1&modificationDate=1644917620712&api=v2>

Milosic, Klementina: The Failure of the Global Repertoire Database. Hypebot 31 Elokuuta 2015).

Saatavilla: <https://www.hypebot.com/hypebot/2015/08/the-failure-of-the-global-repertoire-database-effort-draft.html>

MP4RA: References:

<https://web.archive.org/web/20180312142423/http://www.mp4ra.org/specs.html>

Open Knowledge Foundation: Open Definition: Defining Open in Open Data, Open Content and Open Knowledge. Saatavilla: <https://opendefinition.org/od/1.1/fi/>

PRS Music: Statement on the GRD. 9 Heinäkuuta 2014. Saatavilla:

<https://web.archive.org/web/20190315051606/https://www.prsformusic.com/press/2014/statement-on-the-grd>

Quintais, João Pedro: Between Filters and Fundamental Rights: How the Court of Justice saved Article 17 in C-401/19 - Poland v. Parliament and Council. VerfBlog 16.5.2022. Saatavilla:

<https://verfassungsblog.de/filters-poland/>

Schaefer, Martin: Why Metadata Matter for the Future of Copyright. Kluwer Copyright Blog 27.11.2020. Saatavilla: <http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2020/11/27/why-metadata-matter-for-the-future-of-copyright/>

Schmidt, Casey: How to find, view and edit video metadata. 2.3.2021: <https://www.canto.com/blog/video-metadata/>

Schmidt, Casey: YouTube metadata: Locate, edit and use it to boost your search rankings. 27.5.2021: <https://www.canto.com/blog/youtube-metadata/>

The YouTube Team: An Update to dislikes on YouTube. YouTube Official Blog 10.11.2021. Saatavilla: <https://web.archive.org/web/20211111002307/https://blog.youtube/news-and-events/update-to-youtube/>

Twitch: Community Guidelines. Päivitetty 17.8.2021: <https://www.twitch.tv/p/en/legal/community-guidelines/>

Twitch: Copyrights and Your Channel. <https://www.twitch.tv/creatorcamp/en/learn-the-basics/copyrights-and-your-channel/>

Twitch: Terms of Service. Päivitetty 1.1.2021: <https://www.twitch.tv/p/en/legal/terms-of-service/>

Vimeo: About. <https://vimeo.com/about>

Vimeo: Vimeo Privacy Policy. Päivitetty 15.7.2021: <https://vimeo.com/privacy>

Vimeo: Vimeo Terms of Service. Päivitetty 16.6.2021: <https://vimeo.com/terms>

Vimeo Developer: Working with Video Uploads. <https://developer.vimeo.com/api/upload/videos>

Vimeo Help Center: WHICH API should I use? <https://vimeo.zendesk.com/hc/en-us/articles/360054545671-Which-API-should-I-use->

YouTube Help: Create an asset. <https://support.google.com/youtube/answer/3011552>

YouTube: Data API - Add YouTube functionality to your app. <https://developers.google.com/youtube/v3>

YouTube: Data API - API Reference. <https://developers.google.com/youtube/v3/docs>

YouTube: Data API – API Reference – Videos. <https://developers.google.com/youtube/v3/docs/videos>

YouTube Help: Copyright issues with live streams. <https://support.google.com/youtube/answer/3367684>

YouTube Help: Overview of copyright management tools. <https://support.google.com/youtube/answer/9245819>

YouTube Help: Overview of YouTube Rights management. <https://support.google.com/youtube/answer/4597810>

YouTube Help: Use the Copyright Match Tool. <https://support.google.com/youtube/answer/7648743>

YouTube Help: Using Content ID. <https://support.google.com/youtube/answer/3244015>

YouTube Help: What is a claim? <https://support.google.com/youtube/answer/3311596>

YouTube Help: What is a reference? <https://support.google.com/youtube/answer/107004>